

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

100174 9293

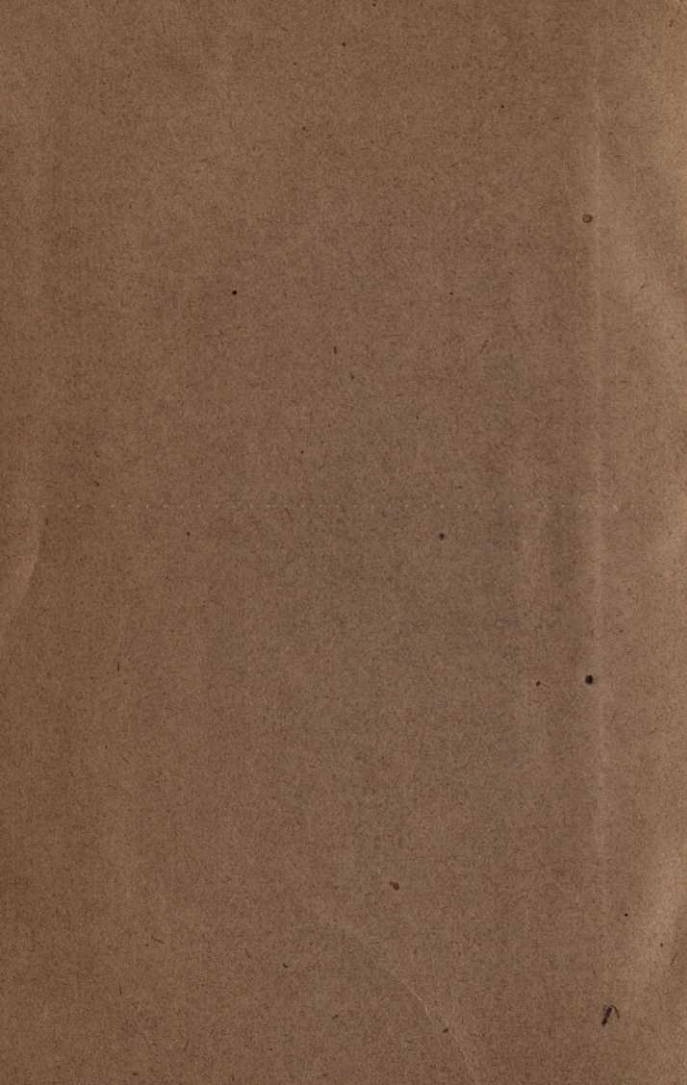
Litt.
Sv.

TRANEMÅLA
SÄMLINGEN

SKÄNKT TILL
GÖTEBORGS
STADSBIBLIOTEK
AF
AUGUST RÖHSS

NYA

TECKNINGAR

UR

HVARDAGSLIFVET.

1846
Fra — Bremer

FEMTE DELEN.

STOCKHOLM.
TRYCKT HOS L. J. HJERTA.
1840.

1871

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1871

1871

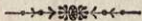
STRID OCH FRID,

ELLER

NÅGRA SCENER I NORGE.

AF

FÖRFATTARINNAN TILL «TECKNINGAR
UR HVAR DAGSLIFVET».

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS L. J. HJERTA.
1840.

STARD OCH BRID

1811

AGRA GONNER I NORGE

FORVAT ARHVAI TIL TROSKINGEN

THE TITELADRIK TIL

STORHOLM

1810

Det gamla Norge.

«End flyver Oldtids Storm om Fjeldet
Og Havet gaaer endnu paa Vagt,
Og Skovens Susen, Fossevældet
Har ingen Tid til Taushed bragt
Naturen är endnu densamme — — —»

MUNCH.

»Guds skugga genomvandrar naturen.»

LINNÉ.

Förr än någon sång af glädje eller af sorg blifvit uppsänd ur Norges dalar, förr än någon rök uppstigit ur dess hyddor, någon yxa fällt ett träd i dess skogar, förr än konung Nor gick ut från Jotunhem för att söka sin bortröfvade syster och drog genom landet och gaf det sitt namn, ja, förr än någon Norrman var till, stod höga Dovre med Snöhättan inför Skaparens anlete.

Vesterut sträcker sig den gigantiska bergskedjan till Romsdahlshorn, hvars fot vesterhafvet badar. Söderut bildar den under olika namn (Langfjeld, Sognefjeld, Filefjeld, Hardangerfjeld

m. fl.) den ofantliga fjellbygd, som på en sträcka af etthundrafemtio geografiska kvadratmil företer allt hvad naturen eger stort, fruktansvärdt, skönt och förtjusande. Här ännu, som på verdens första dagar, står i öfre Tellemarken *Fjellstugan*, bygd af osynlig hand, och hvars isvallar och torn endast denna hand kan störta; ännu, som vid tidens morgon, mötas vid midsommartid på urbergens snötäckta tinnar «morgonrodnad och aftonrodnad till flygtig broderkyss»; ännu som då dåna forsarne, störtande sig ned i djupen, ännu återgifva Jöcklernas (glacierernas) is-speglar samma föremål, än tjusande, än fasaväckande, och ännu i dag såsom då, finnas alp-räckor aldrig af menniskofot bestigna, dalar och skogar, «ensliga naturceller», dit blott örnen och midsommarsolen blicka ned. Här är det gamla, det evigt unga Norge, här häpnar betraktarens blick, men hans hjerta vidgar sig, han glömmer egen smärta, egen glädje, glömmer all litenhet, i det han med helig rysning anar att «Guds skugga genomvandrar naturen.»

I hjertat af Norge ligger denna bygd. Är din själ trött vid verdens buller, eller utnött vid småaktigheterna af ett fattigt hvardagslif, är den

qvald af täppt kammarluft, af bokdamm, sällskapsdamm eller annat damm (det finnes i världen så många sorter deraf, alla betäckande själen med grå stoftkappa) eller är den söndersliten af djupa, frätande lidelser, — då fly, fly till Norges hjerta, och der, lyssnande till naturens friska, mäktiga hjerteslag, ensam med de stora, tysta och dock så värtaliga naturföremålen, skall du inhämta nya krafter, nytt lif! Här faller intet damm. Friska och klara stå lifvets tankar, som på deras skapelses dag. Vill du se det stora, majestätliga? Se Gausta höjande sig på sina kolossala knän, sextusen fot öfver jordytan; se Hurrungernas, Fannaraukens, Mugnafjelds vilda jätteskepnader; se Rjuhan (den rykande), Vörings- och Vedals-forsarne skummande och dundrande störta sig utför bergen ned i afgrunderne! — Och vill du hvila dig vid det täcka, det ljufva? Det lever midt ibland dessa fruktansvärda scener, i fredad enslighet. Säterhyddan står i den trånga dalen, flockar af kreatur beta på sköna gräsmarker, säterpigan med frisk hy, blå ögon och ljusa hårflätor vallar dem, under det hon sjunger bygdens enkla, mildt vemodiga melodier, och som en spegel för den täcka bilden, ligger midt i da-

len en liten sjö (Kjøern) djup, stilla och af en klart blå färg, egen för de flesta glaciervatten. Allt andas en idyllisk frid.

Men en aning om döden tyckes ren i skapel-sens morgonstund ha tryckt sitt insegel på denna nejd. De mörka fjellmassornas stora skuggor falla öfver dalar der endast mossa växer, öfver sjöar hvars stilla vatten äro fulla af aldrig smäl-tande is — så Koldedalen, Koldesjön med dess döda, grå-gula bräddar. Dödstystnad herrskar i denna ödemark, afbruten blott af lavinernas åskor och af det brak som glaciernes rörelser förorsaka. Ingen fågel rör sin vinge eller höjer sitt qvitter i denna sorgliga nejd; endast gökens melodiska suckar ditföras af vinden vid midsommartid.

Men vill du se lifvet i dess prakt och ljuf-vaste herrlighet, se då vinterns och sommarens omfamning i det gamla Norge, gå ned til Sva-lems slätter, se Aamaadts och Sillejords dalar, eller den paradisiskt sköna Vestfjordalen, genom hvil-ken Mån-elfven flyter stilla och spegelklar, om-famnande i sitt lopp små ljusgröna öar, beväxta med blåklockor och välluktande skogsliljor, se huru silfverelfvarne här slingra sig ned från fjel-len mellan trädgrupper och bördiga fält, se huru

bakom de närmaste bergen med deras löfskogar, resa sig snöfjällen, som vördiga patriarker blickande ned på yngre släkten; — betrakta i dessa dalar morgonens och aftonens färgspel på höjderna, i djupen; se ovädrens fruktansvärda prakt, se regnbågens stilla herrlighet, der den hvälfver sig öfver vattenfallet — — betryckta själ, se detta, förnim och — — andas!

Från dessa sköna, mera allmänt kända scener, draga vi oss nu till en mera obekant trakt, till den stora dal-sträckning, der Skogshornet höjer sig bland skyarne, der Urunda flyter klar bland klipporna och Djupadahls vattenfall forsa icke mindre strida och stolta för det de sällan beundras af nyfikna främlingars blickar. Vi slå oss här ned i en nejd, hvars namn och läge vi ej råda någon att utforska på kartan och som vi kalla:

Heim-dalen.

Kjender du de svale,
dybe, kirkestille Dale
uden Arner, uden Sti og Navn?»

VELHAVEN.

Heimdalen kalla vi en gren af Hallingdalen och förlägga den i Aals socken och lemna åt de lärde att — — förundra sig öfver vår djerfhet. Som dess moderdal eger den inga historiska minnen. «De gamle Hallingdälske Konger» vet man föga om. Blott några bautastenar, några ättehögar berätta dunkelt om de mäktiga som varit. Väl bor här ett folk, kändt sen urminnes tider, så väl för sin tarflighet, sin förnöjsamhet i hårda vilkor, som för sitt vilda och stridslystna lynne, men ro liksom oro har här byggt och bott, lefvat och dött utan buller och utan glans, mellan urbergen och furuskogarne, obemärkta af den öfriga verlden.

En elf — son af Hallen-Jokulen, — flyter genom Heimdalen. Brusande af vildt mod kommer den igenom trånga bergspass ned i dalen, finner här ett friare fält, blir stilla och flyter

spegelklar mellan gröna stränder, tills åter dess bräddar sammanträngas af granitbergen. Då gripes den åter af oro och rusar fram i vilda bugter, tills den kastar sig i den stora Hallingdals-elfven, «och dör deri».

Just der elfven breder ut sig i den vidgade dalen, ligger en större gård. Ett välbygdt men något förfallet boningshus af trä sträcker sina armar ut mot dalens djup. Derifrån har man en skön utsigt långt, långt bort i det blånande fjerran. Skogväxta höjder slutta ned mot elfven och omgifne af små åkertäppor och sköna gräs-gångar ligga hyddorna spridda vid bergens fötter. På andra sidan om elfven och på en fjerdingsvägs afstånd från gården, höjer ett kapell sin fredliga spira. Bakom detta sammandrager sig småningom dalen.

En kulen afton i September månad kommo gäster till den förut, under lång tid, obebodda gården. Det var en äldre fru, af ädelt men dystert utseende och klädd i djup sorg. En ung blomstrande flicka åtföljde henne. De emottogos af en ung man, som kallades på stället «Förvaltaren». Den svartklädda frun försvann in i huset och syntes sedermera, på flera månader, ingenstä-

des i dalen. Hon kallades der «Oberstinden», och man sade att fru Astrid Hjelm hade haft många underliga öden, om hvilka man hade många olika berättelser. På godset Semb, som utgjordes af den vidsträckta Heimdalen och som var hennes fädernearf, hade man ej sett henne sedan hon gifte sig och då lemnade den. Nu hade hon, som enka, uppsökt sitt barndomshem. Man visste också och berättade att hennes följeslagerska var en svenska, som följt henne åt från ett af de svenska baden, der hon vistats under sommaren, och som skulle förestå hennes hushållning, och man sade att Susanna Björk regerade så godt som oinskränkt öfver husets ekonomiska del, samt dess qvinliga personal Larina «Stuepige», Karina «Gårdspige» och Petro «Kokka», samt öfver «Fjösets» (ladugårdens) vårdarinnor Mathea «Budeja» och Göran «Fjös-Jente» och alla deras underlydande af fyr- och tvåfota släktet. Med dessa sednare vilja vi nu göra litet närmare bekantskap.

Smådjurens. Trätowattnet.

Första Striden.

«För Norge!» —

«För Sverige!» —

STRIDANDE.

Morgonen var klar och frisk. Septembersolen sken ned i dalen; hyddorna rökte. Daggskålarne med klara perlor, dallrande i deras räfflade bålar, silfverörten med sina gula blommor och silfverglänsande blad lyste i morgonsolen, längs med en gångstig, som slingrade sig nedanför en mossig bergsrygg. Den förde till en källa af klaraste vatten, som, efter att ha bildat sin damm, lät sin lekande åder sorlande rinna ned mot elfven.

Hit nalkades, på den vackra morgonen, Susanna Björk, åtföljd af «hanar och hönor och kycklingar små.»

Framför henne vaggade, under anspråksfullt snattrande, ett sällskap gäss, som alla voro snöhvita, så när som på en — en grå gås. Denne vankade med modstulet utseende ett stycke efter

de andra, dertill hållen af en öfversittare i den hvita skaran, som, så fort den grå ville närma sig, dref honom tillbaka med utsträckt hals och gällt skriande. Den grå gåsen flydde alltid för den hvita tyrannen, men kala fläckar på hans hufvud och hals utvisade, att han icke kommit i denna förtryckta ställning, utan att hårda napp-tag öfvertygat honom om fåfängligheten att protestera. Ingen af Gässmadamerna brydde sig om den misshandlade gåsen, hvarföre ock Susanna desto ifrigare tog sig an hans sak, och sökte med goda bitar och goda ord trösta honom för hans släktes orättvisa. Efter gässen kommo de blygsammare men tafatta ankorne, kalkontuppen med det lätt uppbrusande humöret och hans sjäpiga damer, en svart och en hvit, slutligen hönsens oroliga slägte med sina granna stridslystna tuppar. Det hyggligaste af allt var en flock dufvor, som, på en gång förtroliga och förskräckta, ömsom slogo ned på Susannas axlar och utsträckta hand, ömsom flögo upp och omsväfvade i glänsande kretsar hennes hufvud, så sänkte sig ned på marken, der de, nätt trippande med små befransade fötter, smögo sig ned till källan för att dricka, under det gässen med starkt romor ba-

dade och plaskade i elfven, stänkande vattnet upp i perlregn öfver gräset. Äfven här hölls den grå gåsen, till Susannas stora förtret, af den hvita, att bada sig på afstånd från de andra.

Susanna såg sig omkring på den sköna färgrika taflan framför henne, på de små kräken, som lekte och njöto omkring henne, och synbar förtjusning strålade i hennes ögon i det de lyfte sig mot höjden och hon med sammantryckta händer sakta sade: «Herre Gud! Huru skönt!» Men hon spratt förskräckt till, ty en stark röst helt nära henne stämde i det samma upp:

«Hvor herrligt er mit Fødeland
det hafomkrandste, gamle Norge!»

Och förvaltaren, Harald Bergman hälsade småleende på Susanna, som något stött sade:

«Ni skriker, så att ni skrämmer dufvorna med ert gamla Norge!»

«Ja, fortfor Harald med samma hänryckta ton som förut,»

«Ja herrligt er mitt Fødeland,
Det gamle, klippefaste Norge,
Med Sommerdal og Vinterborge
der evig trodse Tidens Tand!»

«Gamla Norge!» sade Susanna, som förut; «jag tycker det är just en skandal att höra er tala om ert gamla Norge, som om det vore äldre och evigare än vår Herre sjelf!»

«Och hvar i hela världen», utbrast Harald, «finner ni ett land med ett så stolt och allvarligt folk, så herrliga strömmar och så höga, höga berg?»

«Vi ha Gud ske lof folk och berg äfven i Sverige», svarade Susanna. «Ni skulle bara se dem; det är annat slag!»

«Annat slag? Hvad för slag då? Jag vill slå vad att det i Sverige inte finnes en enda gås, som kan jämföras med dessa våra hederliga Norrska Gäss.»

«Nej icke en, utan tusen, och alla större och fetare än dessa här. Allting i Sverige är större och hederligare än i Norge.»

«Större? Folket är bestämdt mycket mindre och svagare.»

«Svagare? mindre? Ni skulle bara sett folket i Uddevalla, min födelsestad!»

«Hur kan man vara född i Uddevalla? Bör det verkligen folk i den staden? Hur kan man bo i den staden?! Det är en skam att bo i en

sådan stad, det är skam att fara igenom den. Den är ju så eländigt liten att när reskärrens hjul äro i den ena ändan af staden, sticker ren hästen ut hufvudet genom den andra. Tala bara aldrig om Uddewalla!»

«Nej för er är det visst ej värdt att tala derom. Ty ni har aldrig sett annat än era Norrska Byar, så ni kan ej föreställa er en riktig svensk stad.»

«Bevara mig från att få se sådana städer, bevara mig! Och era svenska sjöar sedan, hvad är det för ena fattiga vattenpussar, emot vårt herrliga Norrska haf?»

«Vattenpussar? Våra sjöar! Stora nog för att kunna dränka hela Norge uti.»

«Ha, ha, ha! Och hela Sverige är i förhållande till vårt Norrska haf, icke större än min kaschett! Och det hafvet skulle oupphörligt slå öfver Sverige, om icke vårt Norge med sitt granitbröst ädelmodigt skyddade det.»

«Sverige skyddar nog sig sjelf och behöfver ingen annan hjälp. Sverige är ett ståtligt land.»

«Icke hälften så ståtligt som Norge. Norge når till himlen med sina fjell, Norge står vår Herre närmast.»

«Norge kan väl vara närgånget, men vår Herre älskar mest Sverige.»

«Norge, säger jag!»

«Sverige, säger jag!»

«Norge! Högt för Norge! Låt oss se! Den hvars kast kommer högst, vinner för sitt land. Norge först och högst!» Och härmed kastade Harald en sten högt upp i luften.

«Sverige först och sist!» utropade Susanna, i det hon äfven med all sin kraft slungade sin sten.

Ödet ville att de båda stenarne skulle drabba tillsammans i luften, hvarefter de båda med en stark plums föllo ned i källan, kring hvilken just nu små-djuren hade församlat sig. Gässen skrek, höns och ankor flaxade förskräckta upp, kalkonhönorna sprungo till skogs, kalkontuppen följde efter, glömsk af all värdighet, alla dufvorna voro i ett nu borta, och rödbrusiga och häftigt stridande om hvilken sten hade kommit högst, stodo Harald och Susanna allena vid det upprörda och grumlade trätovattnet.

Ögonblicket är kanske icke det förmånligaste, men vi vilja likväl taga det i akt, för att göra en lätt teckning af de två stridande personerna.

Harald Bergman hade betydelsefulla, något skarpa drag, bruna ögon, i hvilka ett uttryck af stort allvar lätt kunde afvexla med ett af stor skälmaktighet. Det mörka håret föll i behagliga vågor öfver en panna, som tydligen kunde herbergera ljusa tankar. Hans figur hade vackra proportioner, och alla rörelser utmärkte stor ledighet och vighet.

Han var uppfödd inom en ansedd familj, hade njutit en vårdad uppfostran och ansågs af vänner och bekanta som en särdeles förhoppningsfull ung man. Han hade just lemnat S - - ska seminariet och ämnade företaga en utrikes resa, för att ännu vidare utvidga sina kunskaper i landtbruket, då händelsen förde honom tillsammans med öfverstinnan Hjelm, när hon som enka återvände till sitt fädernesland, och följden häraf blef en förändring i hans planer. I ett bref till sin syster, yttrade han sig härom i följande ordalag:

«Jag kan icke rätt förklara för dig, Alette, det intryck hon gjorde på mig. Jag kunde beskrifva för dig hennes höga växt, ädla hållning, hennes ansigte, der, oaktadt många skrynlor och en gulblek hy, spår af stor skönhet äro omisskänneliga, den höga pannan kring hvilken några

svarta, gråsprängda lockar tränga sig fram, under den enkla mössan, jag kunde tala om hennes djupa, allvarliga ögon, hennes sakta och ändå högtidliga röst, och du kan dock ej göra dig en föreställning om hvad som gör henne så ovanlig. Man har sagt mig att hennes lif varit lika utmärkt genom exemplarisk dygd, som genom lidande, och dygd och lidande ha uppkallat inom henne en stilla storhet, en storhet som aldrig vinnes af lyckans och naturens gunstlingar och som stämplar hela hennes väsen. Hon såg mig ut som om alla verdens småheter gledoförbi henne oanmärkta. Jag kände för henne en ovilkorlig vördnad, som jag aldrig ännu så känt för någon människa och tillika ett stort begär att komma henne närmare, att vara henne nyttig, att förtjena och vinna hennes aktning — jag tyckte som om jag sjelf deraf skulle bli litet större, eller åtminstone bättre. Och när jag förnam att hon sökte en skicklig och kunnig förvaltare för sitt mycket förfallna gods, tillbjöd jag mig i all, (eller utan all) blygsamhet, som en sådan och kände en nästan barnslig glädje, öfver att bli antagen och afreste genast till hennes gods, för att der göra

mig hemmastadd och bereda allt till hennes emottagande.«

Så Harald, nu till Susanna.

Barbara Susanna Björk var ej vacker, kunde icke ens kallas täck, (dertill var hon för stor och stark), men hon kunde se bra ut. De blå ögonen blickade så redligt och öppet ut i världen, ansigtet, rundt och fylligt, antydde hälsa, godhet och lefnadsmod, och när Susanna var glad, när den friska munnen öppnade sig till ett hjertligt skratt, då kunde man just bli glad, bara att se på henne. Men sannt är, att hon ganska ofta var vid dåligt lynne, och då såg hon alls icke behaglig ut. Hon var en stor, välbygd flicka, för dugtig i sina rörelser att de skulle varit behagliga, och hela hennes väsen rörde en viss brist på bildning.

Stackars barn! Huru skulle hon också ha fått den, i det på oordning, fattigdom och flärd rika hemmet, i hvilket hon tillbringat största delen af sitt lif.

Hennes far var borgmästare i Uddevalla; hennes mor dog under första året af dotterns lif. En faster kom då i huset. Hon skötte hushållet och sina kaffesysstrar, och lemnade sin bror att

roa sig på klubben och barnet att sköta sig sjelf. Den lilla Susannas uppfostran bestod uti att hon lärde sig nödtorftigt läsa, samt att man, när hon var ond, sade åt henne: «Är nu Barbra framme igen? fy skam åt Barbra! Ut med Barbra!» samt då hon åter blef god: «Se nu är Sanna åter här! Välkommen snälla Sanna!» En metod, som visst innefattade mycken god lärdom, endast den blifvit litet förnuftigare använd. Men ofta tilltalades den lilla som Barbra, när detta alls icke behöfdes, och det hade den verkan, att allt oftare framkalla den sagda personen. Emedlertid vandes dock barnet att gå ut som Barbra och komma igen som Sanna, och detta gaf henne tidigt begrepp om de tvenne naturer, som funnos i henne, såsom de finnas i hvar och en menniska. Denna kunskap utbildades till fullkomlig klarhet vid Susannas religiösa undervisning, enda bildning, som stackars Sanna sedan fick. Men huru oändligt mycket är ej denna för ett öppet sinne, när den rätt bibringas af en god lärare! Susanna var lycklig nog att erhålla en sådan, och hon lärde nu i Barbra känna jord-trollet, som skulle bekämpas, och uti Sanna himlabarnet, som skulle befrias och förklaras, och från denna stund bör-

jade emellan Barbra och Sanna en öppen strid, som dageligen pågick, och i hvilken merendels den sednare behöll öfvervigten, när icke Susanna alltför hastigt öfverraskades af ett naturligen stolt och häftigt sinne.

När Susanna var i sitt tolfte år, gifte sig hennes far för andra gången, men blef åter enkling, i det hans hustru gaf honom en dotter. Två månader derefter dog äfven han. Nära släktningar togo de fader- och moderlösa barnen till sig. I detta nya hem lärde Susanna sig — slita ondt. Ty som hon var stark och stor och dertill hjälpsam och varmhjertad, gjorde man henne snart till hela husets tjenarinna. Döttrarne i huset sade att hon icke dugde till annat, ty hon kunde ingenting lära och hade så obildade fasoner; dessutom var hon upptagen af barmhertighet, hade ingenting, o. s. v., hvilket allt man lät henne omildt känna mången gång, och Susanna grät häröfver många bittra tårar, både af vrede och smärta. Men en mun fanns, som aldrig tilltalade Susanna utan med kärlekens smekande toner, och det var den lilla systemns, lilla guldockiga Huldass. Hon hade i Susannas armar funnit sin vagga, i hennes vård den ömmaste moders. Ty allt ifrån Huldass

födelse, tog sig Susanna an den lilla öfvergifna, och aldrig älskade en ung mor sitt förstfödda barn varmare, djupare, än Susanna älskade sin lilla Hulda, som också under hennes vård blef det skönaste och mest älskvärda barn man ville se. Och ve den, som gjorde lilla Hulda något förnär! den hade att befara hela kraften af Susannas, ofta rätt handfasta vrede. För hennes skull, uthärdade Susanna här flera mödofulla tjänstär, men när hon ingen ända såg på dessa, och likväl knappt kunde passande kläda sig sjelf och sin lilla syster, och dessutom, genom sina systors mängd, fann sig hindrad att ge henne den vård hon behöfde, då, i sitt tjugonde år, såg sig Susanna om efter en annan och bättre belägenhet.

Från den trånga boning, der Susanna tillbragte så tunga dagar, kunde hon se ett träd, som bakifrån ett plank sträckte sina grenar öfver gatan. Mången vår- och sommarafton, när de andra i huset voro ute på lustfärder, satt Susanna tyst inne hos lilla sofvande Hulda, i det lilla rum hon sjelf inredt för sig och henne, och betraktade med stilla vemod, från sitt fönster det

gröna trädet, hvars qvistar och löf viftade och vinkade i vinden, så vänligt och inbjudande.

Småningom vinkade de gröna löfven fram i hennes själ tankar, planer, som slutligen bildade sig till en fast bild, eller rättare till en fastighet, som blef från denna tid hennes själs paradiset och lefnadsmål. Denna fastighet var — ett landtställe, en liten gård, som Susanna skulle arrendera och uppbruka och göra lönande med sin arbetskraft och sin omtanka. Hon planterade potatis, hon mjölkade kor och kärnade smör, hon sådde, hon skördade, och arbetet var henne en glädje, ty der, på det mjuka gräset, under det gröna, vaggande trädet, satt lilla Hulda och lekte med blommor, och hennes blå ögon strålade af sällhet, och ingen sorg och ingen nöd kom nära henne.

Susannas hela håg och vilja riktades på att kunna verkliggöra denna bild. Närmaste steget därför, var att få en god tjänst, under hvilken hon, genom sammansparande af sin lön, kunde erhålla en summa penningar, tillräcklig för att dermed begynna sitt landtliga företag. Susanna

förespeglade sig, att hon inom få år kunde blifva färdig dermed, och hon såg sig därför om efter en passande tjänst.

Bland de badgäster, som detta år besökte det nära Uddevalla liggande Gustafsberg, befann sig en norsk öfverste med sin fru. Öfversten var lam af slag och beröfvad både tungans och händernas bruk. Han var en stor man, af ett vildt och hårdt utseende, och ehuru han icke tycktes tåla någon nära sig, utom sin hustru, och beständigt fordrade hennes vård, var det tydligen icke af kärlek. Och ehuru öfverstinnan outtröttligt och sjelfförsakande egnade sig till hans tjänst, var det tydligen icke heller af kärlek, utan af någon annan underbar kraft. Hennes egen hälsa var synbart djupt angripen, och en häftig kramp sammandrog ofta hennes bröst; men natt eller dag, närhelst *han* ville resa sig, var det kring hennes tåligt böjda nacke han lade sin arm. Hon stod vid hans sida, stödjande honom i den kalla duschen, som skulle återväcka hans domnade lifskraft, under det den förstörde hennes. Alltid var hon der, alltid fast och handlande, sällan talande, aldrig klagande. Blott af en smärtsam dragning

i hennes ansigte och ett sätt hon hade, att föra handen till hjertat, kunde man se att hon led. Susanna fick tillfälle att ge akt på allt detta, och beundran och deltagande uppfyllde hennes bröst. Snart lyckades det henne att komma den ädla frun till hjälp, att få gifva stödet af sin ungdomstarka arm, och vaka öfver den sjuke, när öfverstinnans ögon föllo igen af trötthet. Och till all lycka, tälte den sjuke henne. Susanna blef vittne till det sista hemska uppträdet vid öfverstens dödssäng. Han tycktes göra de starkaste bemödanden för att säga något, men — han kunde ej. Han tecknade att han ville skrifva, men hans fingrar kunde ej hålla pennan. Då målade sig häftig oro i de förvridna dragen. Då lutade sig hans hustru öfver honom, i det hon med ett uttryck af den allrastörsta ångest fattade en af hans händer och hviskade: «Gif mig blott ett tecken till svar! Säg... säg! Lefver han ännu?»

Den sjuke fäste på henne en stirrande blick och — — böjde hufvudet. Var det ett jakande svar, eller var det dödens hand, som förbjöd att svara? Ingen kunde säga det, ty aldrig upplyftes hufvudet mera. Det var dess sista rörelse.

I flera dygn derefter tycktes öfverstinnan under täta krampanfall vara nära döden. Susanna vakade oupphörligt hos henne och kände sig lycklig att få vaka öfver henne och tjena henne. Susanna hade för fru Astrid fattat en slags passionerad hängifvenhet, sådan unga flickor ofta känna den för äldre, utmärkta fruntimmer, till hvilka de se upp såsom till sitt köns ideal. Och när öfverstinnan återvände till Norge, kyste Susanna gråtande sin lilla Hulda, men kände sig ändå lycklig att få följa en *sådan matmoder* och tjena henne i den landtliga enslighet dit hon begaf sig. Susanna reste till främmande land, men behöll djupt i sitt hjerta sin lilla Hulda och sin lefnadsplan.

Fru Astrid.

Stjerner! følte J, som see
hele Jordens tause Vee,
o, da saae paa den J ikke
ned med saa krystalne Blikke!

HENR. WERGELAND.

När Susanna aflägsnade sig från Harald och från trätovattnet, var hon i en ganska ond och upprörd sinnesstämning, men allt som hon nalkades den sidan af huset, der fru Astrid bodde, blef hon stillare. Hon såg upp till hennes fönster och blef varse hennes ädla men dystra profil. Den var böjd nedåt, och hufvudet tycktes liksom nedtryckt af mörka tankar. Vid denna syn glömde Susanna genast all egen harm. «O!» suckade hon, «den som kunde göra henne litet lyckligare!»

Detta var Susannas dagliga fundering, men som med hvar dag blef henne en mörkare gåta. Fru Astrid syntes likgiltig för allt omkring sig. Aldrig gaf hon befallning om någonting inom huset, utan lät Susanna der styra och ställa som hon ville. Susanna var ifrig att förse sin matmo-

ders bord med allt hvad godt och läckert hon kunde hitta på; men till hennes förtviflan åt öfverstinnan oändeligen litet och tycktes aldrig märka om det var väl eller illa lagadt.

Innan nu Susanna gick upp i huset, plockade hon några af de vackraste blommor höstfrosterne lemnat qvar, gjorde en bukett af dem, och, med den i handen, trädde hon sakta in i fru Astrids rum.

Sorgbunden är ordet som uttrycker fru Astrids hela väsen och varelse. Den sjukliga blekheten af hennes ädla ansigte, de nedslagna, sällan höjda ögonlocken, det liflösa, långsamma i hennes rörelser, den dystra likgiltighet i hvilken hennes själ tyckes vara insvept, liksom hennes kropp i den svarta sorgdrägten, när hon timma efter timma satt nedsjunken i sin länstol, ofta utan all slags sysselsättning, med hufvudet nedböjdt mot bröstet, allt detta tillkännagaf en själ hårdt bunden af långt lidande.

Lidandet i norden har sin egen art. I södern bränner man och förbrinner. I norden dör man långsamt, förfryser, stelnar småningom. Af urminnes tider har detta blifvit erkändt. När våra förfäder sökte bilder för hvad de i lifvet kände

mest fasansfullt, då föddes dikten om Hels underjordiska boning, om likkustens ohyggligheter, med ett ord, om nordens helvete, med dess oändliga, skoglösa ödemarker, köld, mörker, dimmor, sega floder, kallt, drypande gift, städer som likna regnfulla skyar, benlösa troll, o. s. v.

I grekiska tartarens furiedans är lif och vild kraft, i dess raseri är en viss druckenhet, som döfvar känslan af djup olycksalighet. För dessa glödande fador sjunker ej hjertat så tillbaka, som för de kalla, sega, drypande, som den kulna nordden framföder — ack! ej blott i dikten.

När Susanna inträdde i öfverstinnans rum, satt hon som vanligt försjunken i tyst svärmod. Framför henne på ett bord lågo papper och pennor och en bok i hvilken hon nyligen tycktes ha läst. Det var bibeln, och Jobs bok låg uppslagen med följande ställen understrukna:

«Jag begärr icke mer att lefva: ty mina dagar äro fåfängliga.»

«Menniskan varder född till olycka, såsom fåglarne till att flyga.»

Fru Astrids blickar häftade på dessa sista ord, när Susanna sakta och varmhjertad nalkades

och framräckte sin blomsterbukett med ett hjertligt: «ack! var så god!»

Öfverstinnan såg upp på blommorna och ett smärtsamt drag røjde sig i hennes ansigte, i det hon vände bort hufvudet och sade: «de äro sköna, — men behåll dem, Susanna. De göra ondt i mina ögon!»

Hon återtog härefter sin förra ställning, och Susanna drog sig bedröfvad tillbaka, men efter en stunds tystnad vågade hon åter höja sin röst och sade:

«Ack! vi ha fått en så präktig laxöring i dag. Befaller icke öfverstinnan den till middagen? Kanske med äggsås till? Och kanske får jag steka en anka eller en kyckling«.....

«Gör som du vill, Susanna!» sade öfverstinnan afbrytande och likgiltigt. Men det låg någonting så sorgligt i denna likgiltighet, att Susanna, som åter hade nalkats henne, icke kunde afhålla sig från att hastigt böja sig ned och omfatta hennes knän i det hon sade:

«Ack! om jag kunde göra något som öfverstinnan tyckte om! Om jag kunde göra till nöjes.»

Men Susannas varma, af tillgifvenhet strålande blick mötte en så mörk, att hon ovilkorligt sjönk tillbaka för den.

«Susanna!» sade fru Astrid med dystert allvar, i det hon lade sin hand på hennes axel och sakta sköt henne bort, «gör mig nöje i ett: fäst dig icke vid mig! Det har intet godt med sig. Jag har ingen tillgifvenhet att gifva... Mitt hjerta är dödt. Gå mitt barn!» fortfor hon vänligare, «gå och bry dig icke om mig. Min önskan, mitt enda goda numera är att vara allena!»

Susanna gick nu och med hjertat svällande af plågsamma känslor. «Icke bry sig om henne?» sade hon för sig sjelf, i det hon torkade bort en tår, «icke bry sig om henne! Just som om sådant lät göra sig!»

Sedan Susanna aflägsnat sig, lyfte fru Astrid en melankolisk blick på papperen framför henne. Hon fattade pennan och lade den ner igen; hon tycktes vämjäs vid tanken att använda den, dock kom hon slutligen dertill och skref följande bref:

«Ni vill att jag skall skriva till er! Jag skrifer derföre, men hvad... hvad skall jag säga er?! Tack för ert bref, min faderlige vän, min ungdomslärare, tack för det ni vill styrka och

upplyfta min själ! Men jag är gammal, nedböjd, uttröttad, förbittrad, försämrad; — det bor ingen kraft, intet lefvande ord mer i mitt bröst; min vän, det är för sent, — för sent!»

«Ni vill lyfta min blick till himmelen; men hvad är solens glans för ögat, som — ej mera ser? Hvad är tonernas makt för den döfves öra? Hvad är allt skönt, allt godt i verlden för hjertat, som dött, som blifvit förstenadt under långt och hårdt fängelse? O min vän! jag är ovärdig er tröst, era hugsvalande ord. Min själ uppreser sig emot dem och kastas dem ifrån sig såsom «ord, ord, ord», som klingat sköna och stora under årtusen, medan tusentals själar förstummat tröstlösa.»

«Hoppas!» Jag har så länge hoppats. Jag har så länge sagt mig: det kommer en bättre dag! Pligtens bana för till fridens och ljusets hemvist, om vägen är aldrig så törnefull. Gå den blott stadigt, trötta pilgrim, gå, gå, och du skall komma till det heliga landet! Och jag har gått, gått igenom de långa, tunga dagarne, i öfver trettio år, men vägen sträcker sig längre och längre; — mina förhoppningar ha vissnat, dött

bort, den ena efter den andra; — jag ser ännu intet mål, intet utom grafven!

«Älska, älska!» O! om ni viste hvilka out-sägligt bittra känslor det ordet väcker hos mig! Har jag icke älskat, mycket älskat? Och hvad frukt har det burit? Det har brutit mitt hjerta, och min kärlek har medfört olycka till dem jag älskade! Det är fåfängt, ni vill bekämpa en tro, som rotat sig fast hos mig. Jag tror att det finnes människor födda till olycka, dömda att bära olycka till allt som närmar sig dem, och *jag tror att jag är en af dessa*. Låt mig då fly människorna, fly alla känslor som kunna fästa vid dem. Hvarföre skulle jag göra mera ondt, än jag re'n gjort?

«Hvarföre bad ni mig skrifva? Jag ville icke utgjuta min bitterhet i någon annans hjerta, jag ville icke göra någon ondt och — hvad har jag nu gjort?

«Det finnes en tyst strid, som går igenom världen, som kämpas inom slutna människobröst, och ibland — förfärligt! Det är striden med onda och bittra tankar. Det är sådana tankar som ibland få ord, ord som skrivas i eld och blod. Då läsas de af domstolarne och — döm-

mas. Men inom månet bröst rasa de tyst under långa år. Då undergräfväs småningom hälsa, lynne, kärlek, tro, tro på lifvet och tro på — en god Gud. Med denna sjunker allt.

«Kunde jag tro att min undergifna, trogna vandel vid den makes sida jag en gång älskade så högt, för hvars skull jag inom fästningen, der han var befälhafvare, framsläpade ett lif, mot hvilket fästningsfångens är ljuflighet, som jag trofast följde, äfven sedan jag ej mer älskade honom, följde, emedan han behöfde mig, emedan han utan mig varit allena, öfverlemnad åt mörka andar, följde, emedan det var rätt och pligt, emedan jag lofvat det inför Gud — o! kunde jag tro, att denna trohet verkat välgörande, att mina bemödanden burit någon frukt, — jag skulle då icke fråga såsom nu: hvarföre blef jag född? hvartill har jag lefvat? Men intet, intet!

«Kunde jag tänka att bortom grafven möta min enda systers ljufva, kärleksfulla blick — skulle jag se glad mot döden. Men hvad skall jag svara henne när hon frågar efter sitt smärtobarn? Hur skall hon blicka på den otrogna vårdarinnan?

«O min vän! Min olycka är icke af roman-olyckornas slägte, icke af dessa, hvilka blott tjena som djerfva skuggor för de skönaste dagrar. Den är en långsam vinterskymning, som blott leder till en djupare natt. Och är jag väl ensam deri? Öppna historiens blad, ack! se omkring er i det närvarande, och ni skall se tusentals lidande, oförskyldt lidande, som efter långa qual gå bort — i förtviflan. «Men till ett annat, till ett lyckligare lif!» Enda tröst, enda hopp, enda sanna ljuspunkt i jordelivets mörker — nej, nej, jag vill icke försaka dig! Jag vill tro på dig och i denna tro stilla det ofta uppstigande knotet mot verdens skapare.

«Jag är sjuk och tror ej jag skall öfverleva denna vinter. Jag har svårt att andas, och kanske bidrar denna plåga till den ousägliga tyngd, som hvilar öfver mig. När jag under de långa nätterna, ur stånd att sofva, sitter uppe i min säng och ser på natten inom mig, bakom mig och framför mig, då omgifva mig mörka, rysliga fantasier, och då tycker jag ofta att mjeltsjukan med de askgrå kinderna, den stela, stirrande blicken nalkas mig och vill omtöckna mitt förstånd och förvirra mina sinnen. Huru kan jag

önska att lefva?! När det är afton önskar jag det vore morgon, och när det blir morgon, önskar jag dagen vore öfver och afton igen. Hvar stund är mig en börda och en plåga.

«Derföre min vän, bed Gud för mig att jag snart får dö! Farväl! Kanske skrifver jag ej mer. Men min sista, klara tanke skall bli för er. Förlåt den otålighet, den bitterhet, som röjer sig i detta bref. Bed för mig, min vän och lärare, bed att jag må kunna lugna mig och bedja innan jag dör!»

Nya strider.

«Vi leve i en egen Tid
Med Alvorsord og Alvorsstrid» —

MUNCH.

I det vi lemna bleka fru Astrid allena med sina mörka tankar, föras vi af vissa besynnerliga oljud att se oss om i — —

«Bryggar-huset.»

Harald har infunnit sig der, för att smaka på det nybryggda ölet, som Susanna varit mästarinna för, men sedan han tagit sig en dugtig klunk, säger han med en förskräcklig grining: «duger icke! duger icke alls!»

Något stött svarar Susanna: «kanske ni äfven vill påstå, att landshöfdingskan Rosenhjelm reseft för brygd icke duger?»

«Det påstår jag bestämdt. Det är ju hon som ger kaffekalaser?! Och en kaffesyster blir alltid en oduglig hushållerska, och som landshöfdingskan Rosenhjelm är en kaffesyster, så«.....

«Det får jag lof att säga,» utbrast häftigt Susanna, «att det är både oanständigt och ogudaktigt af er, att tala på det viset om ett så förträffligt fruntimmer, en så hög menniska!»

«Hög! Hur hög är hon ungefärligen?»

«Mycket högre än ni är, eller någonsin blir, det kan jag berätta er.»

«Högre än jag? Då går hon visst på stylvor. Nå, det måtte jag säga är höjden af förnämhet och behagsjuka! Att ge kaffekalaser och kläda sig grannt och präktigt, kan man förlåta ett frun-

timmer, men att gå på styltor, bara för att bli högre än alla andra och kunna se dem öfver hufvudet, det är starkt! Hur kan en så hög meniska nedlåta sig att brygga dugtigt öl? En sven-ska kan icke brygga dugtigt öl, ty«....

«Hon skall ej heller brygga en enda droppe åt er, otäcka norrskar, ty ni ha hvarken förnuft, eller vett, eller smak, eller«.....

Ut ur brygghuset flög Susanna i högsta vrede-smod, i det hon slog omkull en bågare med öl, som Harald under striden fyllt i åt sig, men som han i stället skulle fått öfver sig, om han icke frälsat sig genom ett skutt.

Mot aftonen samma dag se vi de stridande drabba tillsammans på

*Loftet. *)*

«Är ni ännu ond?» sade Harald skämtsamt, i det han stack in hufvudet genom dörren till det loft, der Susanna, med vigten och värdigheten af en äkta visthusregentinna, satt på en mjöllår, såsom på sin thron, hållande i handen en spira af de verldsbekanta korfkryddorna, timjam och mej-

*) Vinden.

ram och basilika, dem hon delade i små knippor, under det hon kastade pröfvande blickar omkring sig, i sitt väl ordnade rike.

Brödlårarne gapade öfverfulla efter det nyss förrättade hafrebrödsbaket; fläskkorfvar och skinkor hängde saftfulla ned från taket, äfvensom stora knippor af torr fisk; påsar med allahanda grönsaker stodo på sina hyllor, m. m., m. m.

Harald såg sig äfven omkring på «loftet» med en kännares blick, och sade, ehuru han ej ännu fått svar på sin fråga:

«Det är visst att jag aldrig sett ett bättre utstyrdt och ordnadtt loft!»

Susanna ville icke visa någon skymt af det nöje, som hon kände vid detta loford.

«Men,» fortfor Harald, «medgif också, att det icke vill stor konst till att få loft och källare i hederligt skick, uti ett land så rikt på lifvets goda, som vårt Norge,

«Elskede Land, med de skyhøge Berge,
«fruktbare Dale og Fiskrike Kyst!»

«Vi ha gudskelof fisk äfven i Sverige!» svarade Susanna torrt.

«Åh, men inte att jemföra med vår fisk. Eller vill ni på allvar sätta era aborrar och pankor,

mot våra stim af makril, sill, torsk, flundror, alla våra omätliga fiskskaror?!«

«Alla era norrska fisksorter ger jag bort för en enda ärlig svensk gädda.»

«En gädda? Finnes verkligen i Sverige ingenting annat än gädda?»

«I Sverge finnas alla slags fisk, som finnas i Norge och mycket större och fetare.»

«Ja, då komma de från våra kuster. Vi taga upp hvad vi behöfva och det öfriga låta vi simma till Sverige, på det de dernere må få lite med. Men jag glömmer att jag sjelf skall ut och fiska små fiskar, stora fiskar, många fiskar. Adjö mam-sell Susanna! Snart skall jag komma igen med fisk!»

«Bäst ni blir qvar hos era norrska fiskar!» ropade Susanna efter honom.

Harald blef icke qvar hos fiskarna. Morgonen derpå se vi honom följa Susanna i

Mjölkboden.

«Jag ser på er att vi i dag få till middagen bollemjolk, en af våra kostligaste nationalrätter och min favoriträtt.»

«Usch! Man kan bli tung och däst, bara man tänker på era nationalrätter. Och ännu ohyggligare än er bollemjolk, ändå onaturligare är er fasliga anrättning: fruktsoppa med småsill!»

«Fruksoppa med småsill! Nå, den allrayperligaste mat på jorden, en mat, som jag vill kalla riktigt kristen mat!»

«Och jag vill kalla den hednisk mat, som ingen riktigt kristen menniska kan äta.»

«Af urminnes tider ätes den af fria norrmän, i Norges sköna dalar.»

«Det bevisar att ni fria norrmän ännu äro hedningar.»

«Jag skall bevisa er att norrmännen blefvo förr ett kristligt folk än svenskarne.»

«Det kan ni bevisa så mycket ni vill, men jag ämnar icke tro det.»

«Men jag skall visa er det tryckt.»

«Då är jag viss på att det är tryckfel.»

Harald skrattade och sade något om omöjligheten att resonnera med «svenska fruntimmer.»

Skulle nu någon undra, hur det kommer sig att Harald så jemt finnes i sällskap med Susanna i bryggerhus, på loft och i mjölkebod, så kunna vi blott svara att han måtte vara en stor älskare af öl och mjöl och mjölk, eller ock, af en viss krydda i lifvets hvardags-soppa, som kallas — — smått gnabb.

Öfverstinnan frukosterade alltid inne hos sig, men hon åt middag tillsammans med Harald och Susanna och såg dem äfven en stund om aftonen. Vid middagsbordet utbröt ofta striden i de norrska och svenska sakerna, ty minsta anledning var tillräcklig för att låta borgmästaredottern blindt rusa i striden för fäderneslandet, och, besynnerligt nog, tycktes fru Astrid sjelf stundom roa sig att ägga den, i det hon uppkastade en och annan fråga, såsom:

«Jag undrar om blomkålen är bättre i Norge än i Sverige? eller, jag undrar om säden är bättre i Sverige än i Norge?»

«Helt visst i Norge!» sade då Harald.

«Ganska säkert i Sverige!» utropade Susanna. Och grönsaker och fisk och mynt och mått blefvo på detta vis behandlade och omstridda.

Om säden i Norge sade Susanna: «jag har icke på hela detta gods sett ett enda strå, som kan jemföras med hvad jag sett i Sverige.»

«Det kommer sig,» svarade Harald, «att ni aldrig förr än här sett duglig säd.»

Om norrska vigten sade Susanna: «jag kan aldrig lära mig er otäcka och krångliga norrska vigt!»

«Den torde vara viktigare än den svenska!» svarade Harald.

När nu Susanna blef bra ifrig och bra ond, då, — rysligt att säga! — skrattade Harald af hela sitt hjerta, och ibland upplyste ett svagt leende äfven Fru Astrids bleka ansigte, men det liknade en solglimt på en mörk November-himmel, som lyser fram blott för att genast åter gömma sig i molnet.

Susanna hade vid dessa tillfällen ingen den minsta tanka på, att tygla Barbra-lynnnet. Hon ansåg det en helig pligt att sålunda försvara sitt fädernesland.

Men icke alltid rådde stridens ande emellan Harald och Susanna. Alltemellanåt helsade fridens på, ehuru som en skygg dufva, färdig att snart åter fly. När Susanna någon gång utgöt sig

om hvad som lefde innerst i hennes hjerta, om kärleken till den lilla system, och minnen af deras lif tillsammans, längtan att återse henne och kunna lefva för henne, som en mor för sitt barn, då hörde alltid Harald på, tyst och uppmärksam. Intet gäckande leende eller ord kom att antasta dessa rena bilder i Susannas själ. Och huru målande beskref ej Susanna lilla Huldans skönhet — det lilla hvita, bomullsmjuka barnet, de fromma blå ögonen, de hvita små tänderna, som lyste fram när hon skrattade, det klara solskenet då utbredt öfver hela hennes ansigte, och de gyllne lockarne, som så skönt ringlade sig kring panna och hals, de små söta händerna, och lynnet, hjertat, det lifliga, goda älskande! O hon var i sanning en Guds Engel! Den lilla kammare, der Susanna bodde med sin Hulda, och som hon från en otreflig skrubb sjelf förvandlat till ett hyggligt rum, hvars tapeter hon sjelf målat, den målade hon ur minnet om för Harald, och hur lilla Huldans säng var omgifven med ett ljusblått musslins-omhänge, och hur en solstråle om morgonen stal sig in i rummet för att lysa på barnets hufvudgärd och kyssa dess lockiga hufvud. Huru skälmaktig var ej den lilla, när Susanna kom sent om aftonen in,

för att gå till hvila, och hennes första blick alltid föll på den bädd, der hennes älskling låg. Men hon såg henne ej, ty Hulda drog då sitt hufvud ned under täcket för att gömma sig för systemen. Susanna låtsade då söka henne, men behöfde blott med en ängslig röst säga: «hvar . . . ack! hvar är min lilla Hulda?» för att genast locka fram den lillas hufvud och se hennes utsträckta armar och höra henne ropa: «här är jag Sanna! här är din lilla Hulda!» Och då med sin lilla älskling i sina armar, tryckt till sitt hjerta, var Susanna lycklig och glömde all dagens bekymmer och tunga.

Vid minnet af dessa stunder, runno ofta Susannas tårar och hindrade henne att märka den fuktiga glans, som stundom dervid uppsteg i Haralds ögon.

Men äfven Harald hade berättelser, väl icke af så öm natur, men likväl af nog intresserik, att på det högsta upptaga hela Susannas uppmärksamhet, och föranleda oss att med dem öfvergå till ett nytt kapitel.

Afton-stunder.

Jeg ynder Livet, som sig driftig rører
 I Møllens Klappren og i Hamrens Slag;
 Jeg gaar af Veien for hver Plankekjører,
 Jeg ved han virker for en nyttig Sag;
 Men naar for lutter Klip-klap man ej hører
 Et Klokkekald til Tankens Helligdag, —
 Er det kun Skinliv, som hvor Foden dandser
 Mekanisk, uden Aand, fast uden Sandser.
 Flyv, lette Pile, klingende hinover
 Hver driftig Myretues lave Tag!
 Væk Aandelivet.

Foss.

Harald berättade gerna och berättade utmärkt väl; — en glad och vacker gåfva, som man ofta träffar i Norge inom alla klasser, så hos män som hos kvinnor, och som de tyckas ha ärft af sina förfäder skalderna; — han var dessutom väl bevandrad i Fjellbygden, dess naturmärkvärdigheter och dess legender.

Och det är ur den egentliga Fjellbygden, som folkpoesiens skönaste blommor i Norge upp-
 runnit, likasom ur dess hjerta. Sagans och hedna-
 na-ålderns tider ha lemnat här sina jätte-spår.

Elfen och fjellet ha sina traditioner om troll och förvandlingar; jettegrytorna ljuda i bergen och bautastenar resa sig öfver kämpar, som «spändt bälte» och fallit i envigeskamp. Från Hallingdalen utgick den norska national-polskan *Hallingen*, och endast *Hardanger-felan* (Hardangerfiolen) kan rätt angifva dess vilda, underliga rytm. Skönast äro de minnesblommor, dem den kristna forntiden födde, och den eviga snön på urbergens tinnar är icke oförvanskligare än dessa oskyldiga rosor vid deras fot. Så länge Gausta står och Rjukan sjunger sin thordönssång, skall *Mari-Stien* minnas och dess saga af fröjd och sorg omtalas; så länge *Folgefondens* ishaf hvilar öfver dess! stumma, dystra hemlighet, *) så länge

*) Flera socknar med sodomitiska seder sägas vara begrafna under det gigantiska liklakanet, och det berättas att man «endnu hører Hanen gale under Sneebræen.» När Solen skiner öfver Fonden, tycker man sig se svärmar af otaliga småfåglar af alla färger, hvita, svarta, gröna, gula och röda, som flyga upp och ned öfver snöhafvet. Man trodde i fornda dagar, att det var dalens ogudaktiga inbyggares själar, som här svärmade om i fåglahamn.

jfr. FAYE.

skall grönskas den lilla ön, som säges evigt begjutas af trogen kärleks tårar.

Hur det är, — de som skrifva sången och sagan med sina egna lif, som uttala tillvarelsens djup i gerningarnes tysta men mäktiga språk, de äro de verkliga författarne, de första skalderna på jorden. I andra ordningen komma de, som berättat hvad dessa lefvat.

När dagens arbete var slutadt, och Fru Astrid åter ingången i sina rum efter en lätt aftonmåltid, var det Haralds stora nöje att för Susanna läsa eller berätta historier, medan hon sydde eller lät sin spinnrock surra om, ofta i munter täf-lan med Larina och Karina, under det eldens flammor dansade på hällen och kastade sina varma och glada dagrar på de församlades gestalter. Harald tyckte oändeligen om att ha Susanna till åhörarinna, att höra hennes utrop af barnslig förskräckelse och förvåning, eller hennes hjertliga skratt, eller ock se hennes tårar, vid hans ömsom muntra, ömsom sorgliga berättelser.

Huru djupt greps ej Susannas känsla af historien om *Mari-Stien*, denna stig öfver fjellet, vid brädden af Rjukan-forsens afgrund, som ännu i dag vandrarena gå med bäfvan och som en ung

flicka påfann, ledd af kärlekens mod. Det var på denna stig, som Vestfjordalens sköna Mari med lätta och säkra fjät gick sin barndomsvän och älskare, Ejstein Halfvordsen till mötes. Men hennes faders girighet skiljde de båda, och bevekt af Maris tårar och böner måste Ejstein fly, för en lömsk rivals anfall mot hans lif. År gingo om, och Mari var ståndaktig i sin tro. Hennes far dog: Ejstein hade genom tapperhet och ädelmod gjort sin fordna fiende till sin vän, och de älskande skulle, efter en lång skilsmässa, åter mötas, för att icke skiljas mer. Ejstein hastade på Maristiens ginväg sin älskade till mötes. Längre hade hon väntat honom. Hon såg honom komma och hans namn undfor henne med ett glädjerop. Han såg henne; — häftigt räcktes hans armar, liksom hela hans själ, mot henne, och han glömde — att han ej hade vingar. Han störtade ned, och Rjukan slukade honom i sitt skummande djup.

Under många år derefter, vandrade dageligen på Marie-Stien en blek skepnad, med ett stilla vansinne måladt i sina sköna drag, och stod lutad öfver forsen och tycktes samtala med någon der nere i djupet. Med en vemodig glädje

i sina ögon, återkom hon alltid från den vandringen, och hon sade till de sina i hyddan: «Nu har jag talat med honom, och han bad mig att komma hvar dag och säga honom huru jag lefver. Det vore synd att neka honom det; han är så god och älskar mig så trofast.»

Så gick hon ännu med silfverhåren fladdrande för vinden, kring sin skrynklade kind, så gick hon, till dess en barmhertig röst kallade den trötta vandrerskan upp på himmels-stigen, till hvila och fröjd i den älskades armar.

Mindre sorgligt, men icke mindre intresserikt, var för Susanna den gamla sägnen om *Halgrim*.

«Stormannadauen» (Digerdöden) hade rasat genom Norge och borttryckt mer än två tredjedelar af dess folkmängd och förödt hela landsträckor och stora folkrika socknar. I Uldvigs dal, i Hardanger, hade en ung bonde, vid namn Halgrim, allena blifvit öfver af allt folket, som bodde der. Han reste sig upp från sjuklägret, der han låg omgifven af döda, och gick ut för att söka — lefvande menniskor.

Det var vår och lärkorna sjöngo högt i den blåklara luften, och björklundarna klädde sig i späd

grönska, elfverna med smältande snöstrimlor slingrade sig sjungande utför fjellen, men ingen plog fördes i den uppmjukade jorden, och från höjderna hördes inga vallhorn kalla kreaturen ut till måltid; allt var dödt och tyst i människornas hem. Halgrim gick från dal till dal, från hydda till hydda, och öfver allt stirrade döden emot honom, och han kände igen liken af fordna vänner och bekanta. Då begynte han tro att han var ensam i världen, och förtviflan intog hans själ, och han beslöt att äfven dö. Men då han var i begrepp att störta sig utföre ett fjell, hoppade hans trogna hund upp och smekte honom, och klagade i ångstens uttrycksfulla språk. Halgrim hejdade sig, och steg tillbaka från afgrundens rand; han omfamnade sin hund, hans tårar runno, och förtviflan vek från hans uppvekade hjerta. Och han började åter sin vandring. Kärlekens minne förde honom till Gravens socken, der han först hade sett och lärt älska Hildegunda.

Det var afton, och solen var i nedgången, då Halgrim nedsteg i en dal, der allt var likaså tyst och dödt, som i dem han hittills genomvandrat. Dystra stodo furorna i bergsväggens svarta skugga, och tyst flöt elfven mellan de ödsliga strän-

derna. På andra sidan om elfven sköt ett litet näs med löfskog ut i de blå vågorna, och på de ljusgröna björktopparne spelade solens sista strålar.

Plötsligt tycktes det Halgrim, som om en lätt rök skymtade fram öfver löfskogen. Men han trodde icke sina ögon; andlös stirrade han ditåt. Det dröjde blott en sekund, och en blåaktig rökpelare hvirflade sakta upp i den lugna aftonluften. Med ett rop af glädje störtade Halgrim framåt, vadade genom elfven och stod snart på dess andra strand. Skällande och hviftande sprang hunden framför honom till hyddan hvarifrån röken kom. På dess hård brann elden klar, och i dess dörr trädde en ung flicka, — ännu ett rop af ousäglich fröjd, och Halgrim och Hildegunda lågo i hvarandras armar. Äfven Hildegunda hade i sin dal ensam blifvit qvar efter «Stor-mannadauens» förskräckliga besök.

Dagen derpå gingo de efter öfverenskommelse till kyrkan, och då ingen prest fanns för att viga dem, ej heller några människor att bevittna deras förening, trädde dessa båda ensamma fram för Guds altare och räckte hvarandra handen, i det Halgrim med högtidlig röst sade:

i Guds Faders och Sons och den Heliga Andas namn!»

Och Gud välsignade den i hans namn ingångna föreningen. Af detta lyckliga par utgingo släkter, som på nytt befolkade dessa bygder och namnen Halgrim och Hildegunda äro ännu i dag brukliga bland dess innevånare.

Genom Harald blef Susanna äfven bekant med Norges Konunga-sagor, med Olof Haraldsens (Bloddöparens) bedrifter, med den ädlare Olof Tryggvesons, och hörde med beundran om Kung Sverre, han med den lilla kroppen och den stora, sannt konungliga själen. Det smickrade äfven något hennes qvinliga fåfänga, att se qvinnor så betydande i Norges äldsta historia, att se den stolta bonde-dottern Gyda vara orsaken till Harald Haarfagers hjeltebragder, som först gjorde Norge till *ett* konungarike, och fast «Gunild Konungamoders» gerningar väckte hennes afsky, tyckte hon dock om att se en qvinna, genom sin andes öfvermagt, beherrska sju konungar och leda deras handlingar.

Dystrare taflor gåfvo borgare-krigen, som läto «blodilning på blodilning» gå genom landet och i hvilka det slutligen «blödde bort sin frihet.»

Smultronplantan blommar nu i gruset af de fordna borgarne, och öfver de blodsköljda fälten växa gyllene skördar,

«Som ärret växer öfver slutna sår.» *)

Ett mildare slägte står på «Blodyxas» jord, blickande klart och hoppfullt mot framtiden, medan det gerna, ur sina lugna, sköna dalar lyssnar till forntidens minnen;

«Og over Højen staar den gamle Steen
Hvor Sagnet svæver som en kvadfuld Lærke
Med Morgenlysning paa de dunkle Fjær.» **)

Ett ämne för samtal och strid emellan Harald och Susanna, var äfven den bleka Öfverstinnan, deras matmoder. Så fort fråga blef om henne, fick Haralds uppsyn något mycket allvarligt, och

*) Tegnér.

**) Velhaven.

på Susannas ifriga frågor om hvad han visste om henne, svarade han blott: «hon skall ha varit mycket olycklig!» Men när nu Susanna bestormade honom med frågor om denna olycka, hvaruti den bestod? om man ej på något vis kunde hjälpa henne? — Susanna kände sig färdig att vända upp och ned på världen derföre — — då begynte Harald berätta — en historia! : . .

Berättelser om fruar, mäktiga och märkvärdiga i sina dalar, äro icke sällsynta i Norge. Man känner den om frun i Hallingdal, kallad «Roppfrun,» och som var så präktig att hon åkte med elgdjur; man har den om rika fru Belju, äfven i Hallingdal, som byggt Næs kyrka, och som lät med hjälp af eld och smör spränga Beja-klev, så att deröfver kunde bli väg, hvilken väg än i dag kallas Smör-Kleven; man berättar om Solbergsfrun och Sköndalsfrun och deras stora tvist om ett svin och den falska ed, som en af dem syor i rättegången derom, och vid alla dessa fruar häftar den sägen, att presten ej tordes låta ringa samman, förrän den mäktiga frun ankom till kyrkan.

Man känner vidare historien om Riddar Knut Eldhjernas maka, som af sorg öfver sina sju sö-

ners brottsliga lefverne, drog sig ur verlden och satte sig ned i en enslig dal, der hon genom fasta och allmosor sökte försona sina barns missgerningar; ja, man har i den vägen många fler historier ännu, men maken till den, som Harald för Susanna spann ut om Fru Astrid, har nog aldrig blifvit hörd i Norges dalar. Der förekommo så mycket underligheter och rysligheter, att den lättrogna Susanna, som derunder blef allt blekare och blekare, skulle stelnat af förskräckelse, om icke just vid det hemskaste af katastrofen en hastig aning uppstigit hos henne, att hon förskräckte sig för — blott en dikt. Och Haralds uppsyn, när hon yttrade sin förmodan, gjorde den till visshet, och det hjertliga skratt, hvarmed han mötte hennes utrop och förebråelser, lät henne uppstiga i högsta vredesmode och lemna honom, i det hon försäkrade, att hon aldrig mer skulle fråga honom om något, aldrig skulle tro ett ord af hvad han sade.

Detta räckte till — — nästa gång. Ty när nu Harald lofvade att säga sanningen, hela, riktiga sanningen med öfverstinnans historia, då lät alltid änyo Susanna dåra sig, lyssnade, bleknade, grät, ända tills berättelsens stegrade underbarhe-

ter, ånyo väckte hennes misstankar, som upplöste sig, alldeles som nyss förut, och lät åter Barbra uppstå, gräla, hota, slå igen dörren i vrede och Harald — — skratta.

I ett kommo dock Harald och Susanna alltid fullkomligt öfverens, och det var, att tjena deras matmoder med största nit, hvar i sin del; och det vållade väl att de, utan att rätt tillstå det för sig sjelfva, fingo allt mer aktning för hvarandra, hvilket dock ingalunda hindrade dem, att tappert anfalla och förtala, han Svenskarne, hon «Norrskarne.»

Så under jemn omvexling af strider och stillestånd smögo höstmånaderne oförmärkt förbi, med deras mörknande dagar och tilltagande kulhet, och tiden kom då «travle» syslor upptaga fruntimrens tid, så i stora som i ringa boningar, tiden för ljus och tårtor, dans, lek och barnglädje, med ett ord — —

Julen.

Kommer J sorglöse, vingede Smaae!

Kornbaard før eder ved Laderne staae.

Juul er i vente;

Da skal J hente

Føde fra guldgule, brödsvangre Straae.

BJERREGAARD.

«Solen skal lyse og varme den hele
Jord, hvarfor og Jorden glædes ved dens
ankomst.

KONGS-SPEILET.

Gudskelof för solen! Så mången vän, så mången glädje öfverger oss under vandringen genom det jordiska lifvet, *solen* står trogen kvar, och lyser och värmer oss från vaggan till grafven. Det är solen, som förenar hedning och kristen i gemensam dyrkan, i det den upplyfter bådas hjertan till «den Gud som skapat solen.» Också sammanträffa den nordiska hedendomens och kristendomens högsta årliga fest, på den årets stund, då solen liksom födes på nytt för jorden, och dess välde från ett aftagande blir ett tilltagande. Med stor innerlighet firas denna högtid i de skandina-

viska rikena. Icke blott uti de förmögna hus
brinna glädjeeldar och höras barnens fröjderop
äfvén från lägsta koja ljuder glädje, i fängelserna
blir det ljusst och de fattiga smaka — — öfver-
flöd. På landet äro dörr och spis och bord upp-
låtna åt hvarje vandringsman. I flera af Norges
trakter, får den resande ej betala mat och natt-
läger på gästgifvaregårdarne. Det är en stund då
jorden tyckes känna sanningen af det himmelska
ordet: «saligare är gifva än taga.» Och icke
blott människorna, äfvén kreaturen ha här godt
af julen. Alla ladugårdens innevånare, alla hus-
djur spisas och undfågnas på bästa vis, och små-
fåglarne under himmelen jubla härtill, ty vid hvarje
lada och ladugård resa sig höga stänger, i hvars
toppar rika hafrekärfvar inbjuda dem till en herr-
lig måltid; äfvén den fattigaste torpare, om han
intet ax äger sjelf, begär och får af bonden en
kärfve säd, reser den upp och låter fåglarne ju-
bla vid sin tomma lada.

Susanna hade i julveckan haft mycket att
beställa och ofta vakat sent in på nätterna, dels
för sina syslors skull, dels för några julklappars
skull, med hvilka hon ville öfverraska åtskilliga
omkring sig. Och detta var väl orsaken till, att

hon något försöf sig på sjelfva morgonen till julaftonen. Hon vaknade vid ett starkt fågelqvitter utanför sitt fönster, och hennes samvete slog henne med den förebråelsen, att hon under de föregående dagarnes bestyr alldeles hade glömt småfåglarne, till hvilka hon eljest plögade kasta gryn och brödsmulor ut på snön. Och de hade nu kommit för att påminna henne derom. — Ack, om alla påminnelser liknade fåglaqvitter! — Riktigt ångerfull öfver sin glömska, skyndade Susanna att kläda sig och uppdraga rullgardinen. Och se! då stod utanför hennes fönster en hög och smal fura, i hvars gröna, i kransformar uthuggna topp satt en stor qvast gullgul hafra, kring hvilken stora flockar af sparfvar och bosfinkar svärmade om, plockande och qvittrande. Susanna rodnade och tänkte: «Harald!» Folket i huset svarade leende på Susannas frågor, att det nog var «förvaltaren» som planterat trädet. Men förvaltaren sjelf ställde sig dervid högst främmande, förvånade sig öfver trädet med hafrebuketten, och undrade hur det kommit dit.

«Det måtte,» sade han, «af sig sjelf ha skjuttit upp under natten, och det kunde blott komma sig af den dråpliga norska jordens underbara kraft,

— pulveriseradt urberg, hvarendaste bit af den! Endast sådan jord kan frambringa sådana underverk.«

På förmiddagen gick Harald med Susanna i ladugården, der de med egna händer utdelade hafra åt korna, bröd åt fåren, och rikligt med gryn åt de små fjäderfäna. Inom hönsens samhälle anmärktes dervid mycken skiljaktighet i karakterer. Somliga togo för sig med glupskhet, trängande undan de andra med hack och hugg, andra åter höllo sig på blygsamt afstånd, förnöjsamt plockande upp de korn, som lyckan skänkte dem; några åter tycktes unna andra bättre än sig sjelfva. Af denna ädla natur var isynnerhet en ung tupp, med hög kam och rik pelerine af gullskiftande fjädrar och en särdeles stolt och högsinnt hållning; han öfverlät sin andel åt hönorna, så att han knappt fick svälja sjelf ett enda korn, men betraktade med en ädel tuppmin svärmen, som plockade och kacklade vid hans fötter. För detta sitt vackra förhållande, blef han af Susanna kallad *riddaren*, hvilket namn han alltsedan fick behålla. Hos gässen fick hon med förtrytelse se den grå gåsen ännu mer förtryckt och plockad af den hvita öfversittaren än förut. Harald före-

slog att slagta den grå, men Susanna förklarade ifrigt, att om en af rivalerna skulle offras, så måste det bli den hvita.

I ett hem der ej barn finnes, ej slägt och vänner församlas, der husmodren sitter i mörkret med sin sorg, kan julaftonen ej bringa mycken glädje. Men Susanna hade dock berett sig på att utbreda sådan, och tanken derpå hade hela veckan igenom lyst henne som ett klart julljus i hjertat, under hennes mångahanda syslor, och för öfrigt var hon sådan, att hennes lif skulle varit mörkt, om icke utsigten att göra någon ett nöje hade allt emellanåt tindrat, som en liten stjerna öfver hennes väg. Larina och Karina och Petro fingo denna dag smaka frukterna af hennes nattvak, och när aftonen kom, och Susanna ordnat folkets julbord i «Borg-Stuen», och såg det ståtande med lutfisk och stek och sötgröt, bullar och smörassietter, tårtor och äplen, och dertill upplyst af fyra ljus, när gårdens folk församlade sig kring bordet med ögon, som tindrade af nöje och aptit, när den äldste i laget uppstämde en lofsång, och alla de andra instämde med hopknäppta händer och högtidliga röster, då kände Susanna, som om hon ej mera var i främmande land, och se-

dan hon förenat sig med folket i sången, satte hon sig vid deras bord, som den gladaste, hjertligaste värdinna, klingade med «Jenter» och «Dreng», oppmuntrande äfven den kolossalaste matlust, och lade de bästa bitarne för de svage och orkeslöse.

Fru Astrid hade sagt Susanna, att hon denna afton ville förblifva allena på sina rum, och endast hafva ett glas mjölk inburet till sig. Men Susanna ville genom en liten öfverraskning söka rycka henne till glädjen, och hade gjort följande komplott mot hennes frid. Vid den tid då mjölkglaset skulle inbäras, skulle i dess ställe en mycket schön gosse, utklädd till likhet med Susannas föreställning om en engel, och med en krona af ljus på hufvudet, sakta inträda i hennes dörr och vinka henne ut. En så vacker och ljus budbärare skulle öfverstinnan omöjligen kunna motstå, och han skulle föra henne ut i «Stor-Stuen», der i en lund af granar, ett bord var dukadt, med den sötaste gröt och läckraste tårta, och bakom granarne skulle husets folk vara församlade, och skulle uppstämman, på en i orten välkänd ton, en sång till deras matmoders pris, och full af goda önsknings för hennes framtid.

Harald, till hvilken Susanna hade meddelat denna sin plan, skakade väl i början befänkligt hufvudet åt den, men gick sedermera in på den, och räckte henne äfven vid dess utförande hjälpsam hand, så med insläpande af granarne, som med utstyrandet af engeln. Susanna var alldeles förtjust i sin lilla, sköna budbärare och följde honom tyst och tätt i hälarne, när denne med någon rädsla för sitt eget hufvud och dess lysande krona, sakta tultade af till fru Astrids rum.

Harald öppnade sakta dörren för gossen. Derifrån såg man öfverstinnan i det inre rummet, sittande i en länstol med hufvudet nedlutadt i händerna. Lampan på bordet kastade ett matt sken på hennes svartklädda gestalt. Vid ljudet af rörelsen i dörren, såg hon upp, och stirrade en stund med vild blick på den syn, som derifrån mötte henne. Hon steg derpå häftigt upp, tryckte händerna mot sitt bröst, utstötte ett svagt rop af fasa, och — nedsjönk liflös. Susanna knuffade häftigt undan sin engel och störtade fram till sin matmoder, som hon upplyfte i sina armar och bar till sängen, under känslor af obeskriflig ångest. Harald åter, bemäktigade sig den stackars engeln, som kommen ur all balans med sin

krona, hvars heta talg rann ned öfver hans panna och kinder, upphäfde de bedröfligaste klagorop.

Snart nog lyckades Susanna att återkalla sin matmoder till lif, men en stund tycktes hennes sinnen vara förvirrade och hon talade orediga och osammanhängande meningar, af hvilka Susanna blott förstod orden »syn . . . olyckliga barn! . . . död!» . . . och Susanna slöt deraf att den fabrikerade engeln hade skrämt henne, och utropade under tårar: «Ack! det var bara Hans Guttormsons lilla pojke, som jag klädt ut, som en engel för att roa öfverstinnan!» Susanna såg nu grannt huru oändeligen litet lycklig denna tanke varit, men fru Astrid lyssnade med stor begärlighet till Susannas förklaring öfver den syn, som så skakat henne. Slutligen upplöstes hennes krampaktiga tillstånd i en flod af tårar. Susanna, utom sig af smärta, att ha vållat sin matmoder sorg, i stället för glädje, kyste gråtande hennes kläder, händer, fötter, under innerliga böner om förlåtelse.

Fru Astrid svarade mild men upprörd: «Du menade väl Susanna! — Du kunde ej veta huru ondt du skulle göra mig. Men, — tänk aldrig på, . . . försök aldrig på att roa mig. Jag kan aldrig bli glad, aldrig lycklig mer! . . . Det lig-

ger en sten på mitt bröst, . . . den kan ej lyftas förrän stenen lägges på min graf . . . Men gå nu Susanna. Jag behöfver vara allena. Jag skall snart åter vara bra.»

Susanna bad att få bära in ett glas mjölk, hvartill fru Astrid samtyckte, och när hon inburit det, måste hon allägsna sig åter, med hjertat fullt af qual. När hon kom ut till Harald, utgöt hon för honom sin smärta öfver den olyckliga tillställningen, och omtalade öfverstinnans djupa sinnesrörelse och dystra, tröstlösa ord.

Harald blef vid detta blek och tankfull, och Susanna blef deraf ännu mera betryckt. Ännu hade hon väl en liten glädje-mina kvar, åt hvars explosion hon mycket hade fägnat sig, men den gjorde ej mera någon verkan på de störda sinnen. Visst smålog Harald och ropade: «Kors!» när vesten spratt upp ur hvetbullan, och visst tackade han Susanna och tryckte hennes hand, men han hade synbarligen så litet nöje af hennes skänk, hans tankar voro så tydligen vända åt annat håll, att nu hvarje skymt af julfröjd slocknade för Susanna. När hon blef ensam i sitt rum, och från dess fönster såg, huru ifrån hvar-enda hydda i dalen utgick en liten stråle af ljus,

och hon tänkte hur derinom voro församlade, i förtrolig krets, föräldrar, barn, syskon och vänner, då kände hon smärtsamt att hon var ensam i främmande land, och kommande ihåg huru hon förr denna afton gjort sin lilla Hulda lycklig, och huru hon alltid så väl lyckats i alla tillställningar för henne, tog hon fram en halsduk, som omgifvit den lilla älskade systemns hals, och betäckte den med heta tårar och kyssar. En stor del af natten tillbragte Susanna på tröskeln utanför sin matmoders dörr, lyssnande ångestfullt till de fotsteg, som oupphörligt vandrade derinne. Men utom några djupa suckar, hörde Susanna ej något uttryck af plåga, som kunde berättiga henne att göra intrång i öfverstinnans enslighet.

Vi vilja nu vända oss till litet gladare tafloer.

Det finnes i Norge en munter sed som kallas: «tura-jul». Om julen nemligen, drar man ut på tåg och besöker turvis hvarandras gästfria hem, och kalasar och leker och dansar. Det kallas att «tura jul».

Och turen skulle äfven hinna den afskiljdt belägna och ensliga Heimdalen. Presten i moderförsamlingen, den vänliga och gästfria pastor Middelberg, hade nemligen låtit utgå en bjud-

ning till vänner och bekanta, rundt om i trakten, och som äfven kallade innevånarne på Semb till gästabud på prestgården, annandag jul.

Öfverstinnan ursäktade sig, men bad Susanna och Harald att resa. Det hade just frusit och snögat friskt under några dygn, så att föret var herrligt och Harald åter vid godt lynne, tycktes göra sig en liten fest af, att i kappsläda, med klingande bjellror köra Susanna till prestgården.

Öfverstinnan var åter vid sitt vanliga väsen och utseende, och lugnad för alla följder af julaf-tonens olyckliga tillställning, kunde Susanna med friare sinne lemna sig åt de angenäma intryck, som vinterfärden tillbjöd. Och de voro många och rika för den, som var så litet bortskämd med några slags nöjen, som Susanna, och som dessutom hade en så frisk och öppen själ. Luften var så klar, snön så glänsande, berg och skogar så präktiga, hästen så munter, och Harald körde så obeskrifligt väl, de svåraste ställen voro som en lek, och Susanna sade den ena gången efter den andra: «Ack så vackert! Ack så roligt!»

Dertill var Harald så ovanligt artig och underhållande. Ytterst uppmärksam på att Susanna skulle sitta väl, ha varmt om sina fötter, o. s.

v., var han tillika mån om att presentera för henne alla traktens märkvärdigheter och skönheter; dessutom berättade han mycket af intresse om nejdens egenskaper, om dess skogar, berg och stenarter, talade om urberg och öfvergångsformationer, om hvad som varit före syndafloden och hvad som blifvit efter syndafloden, så att Susanna häpnade öfver hans stora lärdom, och en känsla af vördnad för honom uppsteg i hennes sinne. Visst glömde hon något bort den, uti en hastig träta som uppstod dem emellan, angående solen, som Harald påstod lyste klarare i Norge än i Sverige, hvilket Susanna på det häftigaste bestred, försäkrande just motsatsen, samt angående väderstrecken, som Susanna påstod ligga anorlunda i Norge än i Sverige, men på det hela var färden harmonisk, och högst gynsam för Haralds anseende. Genom sin körning, sin artighet och sin lärdom, hade han fått någonting stortadt, något utomordentligt i Susannas ögon.

När de, efter en fart af nära en mil, nalkades prestgården, sågo de, på flera håll, små slädar komma fram ur dalpassen, och ila fram öfver snöfälten i samma riktning som de. Hvirflar af rök utgingo ur de frustande hästarnas näsborrar,

och muntert klingade bjellrorna i den klara luften. Susanna var förtjust.

Hon blef det icke mindre, öfver den hjertlighet med hvilken hon vid prestgården såg sig mottagen, hon den främmande, tjenande flickan, af det främmande, förmögna och ansedda folket. Susanna var dessutom mycket nyfiken på att se hur det var och hur det gick till i ett hederligt presthus i Norge, och det var henne därför högst välkommet när den vänliga fru Middelberg tilböd henne att bese huset och lät sin älsta dotter, Thea Middelberg, föra henne omkring, ända från källrarne och upp på vinden. Susanna fick härunder mycken aktning för presthusets ordning, fann åtskilligt att lära, men äfven åtskilligt som hon tyckte sig ha bättre, enligt sin svenska metod. Återkommen till sällskapet, fann Susanna mycket att betrakta och besinna. Hon var för öfrigt hela denna dag i en slags upprörd sinnesstämning. Det förekom henne att hon här såg förverkligad en tafs af trefnad och sällhet, sådan hon stundom hade drömt sig den. Hon tyckte att lifvet i denna storartade natur, i dessa enkla förhållanden skulle vara så skönt. Förhållandet mellan föräldrar och barn, mellan husbondfolk

och tjänstfolk, syntes så hjertligt, så patriarkaliskt. Hon hörde tjenarne i huset kalla presten och hans hustru «far» och «mor», hon såg äldsta dottern i huset hjälpa till med gästernas upppassning, och det så gladt och lätt, att man såg hon gjorde det af hjertat; — en öppen välvilja på allas ansigten, en sorgfrihet och enkelhet i sättet att vara; allt detta gjorde Susanna helt lätt om hjertat, under det att det lät en viss fuktig glans uppstiga i hennes ögon. «Är de glad i blommor!» frågade henne den hyggliga Thea Middelberg, och, på Susannas jakande, bröt hon den vackraste ros, som blommade i fönstret och gaf henne den. Men det största nöjet hade dock Susanna af de två yngsta barnen i huset, och hon tyckte att det innerliga «mora mi!» hvarmed de tilltalade sin mor, var det mest harmoniska ljud hon någonsin hört. Och deruti hade visst Susanna rätt, ty ljufligare ord än detta »mora mi», uttaladt af smekande, barnsliga läppar, finnes ej på jorden. Lilla Mina, en liten flicka ungefär vid Huldas ålder och full af lif och qvickhet, blef i synnerhet kär för Susanna, som blott ön-

skade att den lilla yrhättan gifvit sig längre ro på hennes knän. Susanna vann sjelf helt oförtänt sitt värdfolks stora gunst, derigenom att hon vid bordet, i ett kritiskt ögonblick vid serveringen, steg upp, tog uti med lätt och säker hand och förde saken ur all fara. Hon fortfor sedan att vara behjelpig, hvar helst det kunde behövas. Detta tyckte man mycket om och betraktade med allt vänligare blickar den unga svenskan, och hon kände det och tyckte allt mera om dem, som tyckte om henne.

Mot slutet af den bastanta och saftiga mid-dagen druckos skålar och sjöngos sånger. Susanna fick klinga till höger, till venster, och midtöfver och snedtöfver, och lifvad af den allmänna andan, sjöng hon med i den vackra folksången för

«Det hafomkrandste gamle Norge»,
 och tycktes ha glömt all oppositionsande mot Norge och «Norskarne». Och huru hjertligt instämde hon ej i den sista skålen, som värden, med en lysande och tårögd blick, proponerade: «För allt hvad kjært er!» Och hon tänkte på sin lilla Hulda.

Men vi fortgå nu till det, som i synnerhet gjorde denna dag af så stor bemärkelse för Susanna.

Efter middagen och efter kaffet, skiljde sig sällskapet på vanligt nordiskt vis. Fruarna stannade i soffan och i ländstolarne deromkring, och talade om granngårdshändelser och husliga angelägenheter och om de nu väl öfverståndna julsysslorne och «travelt! travelt!» hördes ofta derifrån.

De unga flickorna klasade sig ihop i fönstren och derifrån hördes om «pynt» och «peent» och «Gud hvor nydeligt!» och skämt och småskrift.

I nästa rum klungade sig herrarne ihop vid pipor och politik.

Susanna satt nära invid den öppna dörren till rummet, der herrarne befunno sig, och föga intresserad af hvad som talades närmast kring henne, kunde hon ej låta bli låna örat till hvad som sades inne i herrarnes rum, ty hon hörde derifrån Sverige och Svenskarne förtalas på det mest äreröriga sätt af en grof röst. Susannas blod kokade upp, och hennes hand knöts ovilkorligt. «Ack min Gud!» suckade hon, «att jag icke är en karl!» Den patriotiska borgmästardottern brann af begär att rusa in på den, som så vågade smäda hennes fädernesland. Då hon ej kunde kallsinnigt höra på detta och nästan fruktade för sin egen vrede, ämnade hon stiga upp och söka en annan plats,

men hejdade sig när hon fick höra en allvarlig och manlig röst uppstå för det främmande, förtalade landet. Och visst var det hugnande för Susanna att höra Sverige försvaradt med lika mycket allvar, som sakkunskap, visst var det henne en vällust, att höra den grofva röstens påstående tillbakadrifna af den andra, mindre bullrande, men ändå kraftigare rösten, att höra den, slutligen mästare af fältet, deklamera följande verser, ställda till Gustaf Adolf den stores fädernesland, i anledning af hans död:

Førdunkles end eengang din Glands,
 Henvissnar din grønnende Krands
 Nedbøjede Moder! Din Herligheds Minde
 Dog aldrig skal synde — —
 Tacknemmelig Verden skal komme ihu,
 At Gustavs Moder var Du! *)

Ja, visst var allt detta ett himmelrike för Susannas känslor, men rösten som talade så väl, rösten som försvarade Sverige, rösten som nedkallade detta himmelrike, den rösten verkade ändå mer än allt annat på Susanna, ty den rösten var — Haralds! Susanna kunde ej tro sina öron, hon måste ta sina ögon till hjälp, och då hon ej

Valpladsen vid Lüzen. Af Rein.

mer kunde tvifla på, att hennes fäderneslands ädla försvarare var — Harald, då blef hon så öfverraskad och så glad, att hon så när begått en — dårskap, i sina känslors öfersvallning, om icke just i detta ögonblick, ett af de äldre fruntimren i sällskapet kommit till henne, och fört henne med sig till ett lugnare hörn af rummet, för att der i ro få fråga ut henne om allt, som hon ville veta. Denna fru hörde till den klass, (spridd i alla länder på jorden), som något liknar parasitväxten deruti, att den växer och blomstrar, genom den näring den suger af de plantor, på hvilka den fäster sig. Som denna fru hade brun klädning och bruna band i mössan, finna vi mycket lämpligt att kalla henne fru Brun. Susanna måste nu redogöra för fru Brun om sin släkt, sitt hem, alla sina förhållanden, hvarföre hon kom till Norge? Hur hon trufdes der? o. s. v. Härmed allt var Susanna temmeligen öppen hjertig, men när talet kom på hennes närvarande belägenhet och på hennes matmoder, blef hon mera förbehållsam. Äfven var fru Brun mindre angelägen att härvid fråga, än att berätta sjelf. «Jag har mycket väl känt öfverstinnan», sade hon, «i yngre dagar. Hon var ett ganska vackert frun-

timmer, men alltid något stolt. Men jag låtsade icke derom, och vi voro mycket väl tillsammans. Man har sagt mig att jag nu borde göra visit på Semb, men . . . jag vet icke, . . . jag har ej sett henne, se'n hon blifvit så der underlig. Gud! kära vän, hur kan ni vara hos henne? Hon skall vara så fasligt mörk och ängslig!»

Susanna svarade med ett varmt beröm för sin matmoder, och sade att hon visserligen var sorgbunden och tycktes vara olycklig, men detta fästade Susanna blott innerligare vid henne.

«Olycklig!» återtog fru Brun, «ja, om det vore allt . . . men gunås!» . . .

Susanna frågade förvånad hvad hon menade.

Fru Brun svarade: «Jag säger ingenting, och jag tror intet ondt om henne, och tar henne alltid i försvar, men underligt ser det i alla fall ut med henne. Kan ni väl tro att det finnes människor elaka nog att tala om, . . . att misstänka . . . ett mord?!»

Susanna kunde hvarken tänka, eller tala, hon blott stirrade på den talande.

«Ja, ja,» fortfor fru Brun med flödande tunga, «så säges det! Och nog lär väl öfversten, hennes man, som var en best, haft största del i saken,

men nog lär väl också hon vetat af den — — påstås det. Ser ni, — de hade en gosse hos sig, — hennes systers son. Modren dog, sedan hon anförtrodt gossen i systemns och svågerns vård. Nå hvad händer? En vacker dag kommer gossen bort, — kommer aldrig mer igen; — man vet ej hvart han tagit vägen, men man finner hans kappa på en klippa vid sjön och bloddroppar på stenarne nedanför! Borta blef gossen, och hans förmögenhet kom släktingarna väl till pass, ty öfversten hade spelat bort allt hvad han och hans hustru egde. Men vår Herre, i sin nåd, slog också öfversten, så att han blef lam och stum i hela fem års tid, och hans hustru lär allt sedan ej ha haft en glad dag på jorden.«

Blek af upprörda känslor, och så ifrigt som hon förr hade försvarat sitt fosterlands ära, försvarade Susanna nu sin matmoders oskuld. Men hon blef afbruten deruti af den vänlige värden, som kom att uppmana henne, att förena sig med den öfriga ungdomen till lek och dans. Men Susanna var så betagen af hvad hon fått höra, och längtade så mycket hem till sin matmoder, som hon kände sig älska mer än någonsin, nu då hon var så grymt förtalad, att hon bad att bli ursäk-

tad från jullekarne och förklarade sin afsigt att resa hem. Hon ville dock ej taga Harald från sällskapet, utan ämnade oförskräckt fara allena. «Köra kunde hon, och vägen skulle hon nog finna.» Men knappt fick Harald aning om hennes afsigt, förrän han gjorde sig färdig att följa henne, och det var ej värdt för Susanna att sätta sig deremot. Värden och värdinnan deremot satte sig i sin hjertlighet mycket emot, att deras gäster skulle så snart lemna dem, och hotade dem med «Aasgaardsreija», som om jultiden brukade vara å färde, och som skulle föra bort dem under vägen, om de blefvo vid sin oförståndiga föresats. De gjorde det likväl, och reste, följda ända till slädan af värdsfolket. Susanna tackade dem af rördt hjerta för all deras godhet, lofvade den älskvärda Thea att de skulle oftare se hvarandra, och kysste hjertligt den lilla Mina, som hängde sig vid hennes hals.

Knappt var Susanna i slädan och den emellan berg och skogar, förrän hon gaf sitt hjerta luft, genom att berätta för Harald den historia hon nyligen hört. Och hennes afsky var icke ringare än Haralds vrede, öfver sådant nedrigt förtal, och öfver de menniskor som utsprida så-

dana foster af deras egna mörka själar. Ja, han ifrade så häftigt öfver gamla fru Brun, och gjorde så hotande demonstrationer mot hennes välfärd, och hästen gjorde härvid så häftiga snedsprång och bugter, att Susanna blef angelägen leda samtalet på andra ämnen, och frågade Harald derföre hvad som menades med «Aasgaardsreija», och hvarföre man hade velat skrämma dem med den.

Harald kom härvid i sitt vanliga lynne igen, och försäkrade Susanna att den ingalunda var att skämta med. «Aarsgaardsreija,» berättade han, «utgöres af de andar, som icke äro nog goda att förtjena himmelen och icke heller nog onda att komma till helvetet; den utgöres af drinkare, fina bedragare, med ett ord af alla dem, som för en eller annan orsaks skull ha förskrifvit sig till hin onde. De måste derföre till straff rida omkring ända till verdens slut. I spetsen för färden rider «Guro-Rysse», eller «Reisa-Rova», som kännes igen på sin långa svans. Efter henne följer en stor skara af båda könen. Hästarne äro kolsvarta och deras ögon lysa i mörkret som eld. De styras med glödande jernbetsel, rida såväl öfver vat-

ten som öfver land, och ryttarnes vilda halloh, hästarnes fnysande, jernbetslens skrammel förorsaka ett buller, som höres på långt afstånd. Der de kasta sadeln öfver taket, der måste en meniska dö, och der de förnimma att slagsmål och dråp skall inträffa, der komma de in och sätta sig på hyllan öfver dörren och väsnas och skratta i mjugg. När man hör Aasgaardsreiija komma, bör man genast kasta sig ned framstupa på marken, och låtsa som om man sof, ty om man ej gör det blir man oppsnappad af färden, och blir kastad vanmäktig, på något ställe, långt ifrån det der man befinner sig. Ofta blir man derefter för hela sin lifstid tungsinnig och sjuklig. Men den dygdige, som vid färdens ankomst genast kastar sig ned, har intet att befara, utom att hvar och en af det luftiga sällskapet spottar på honom. När färden är förbi, så spottar man igen, och så är det förbi med den saken.«

Harald tillade, att denna färd vanligen var ute om julen, och att ingenting var möjligare, än att de ännu denna afton kunde råka ut för den, och i så fall var intet annat för Susanna att göra, än att hastigt stiga ur slädan och kasta sig «Næ-

segrus« till marken, med ansigtet i snön tills den vilda skaran vore förbi *).

Susanna förklarade väl, att hon alls icke trodde på den historien, men Harald sade så allvarsamt, att hon en dag torde få erfara att den hade sin riktighet, och Susanna var af naturen så böjd att tro på det underbara, att hon som oftast, särdeles i de trånga dalpassen, riktade sin blick mot höjden, halft fruktande, halft önskande att få se de svarta hästarne med eldögon och glödande betsel, men endast klara stjernor sågo ned på henne, då och då fördunklade af norrskenen, som hviftade sina glänsande, flygtiga slöjor öfver himlahvalfvet.

*) Det brus och buller i luften, som uppkommer under häftiga stormar, särdeles i fjelltrakter har troligen gifvit anledning till sagan om «Aasgaards-reiija». Att den har sitt ursprung från hednatid är intet tvifvel underkastadt, men man känner icke om den haft afseende på de i krig fallna kämparnes ridt till Asgård, eller på nornors och valkyriors luftiga färder. Sin närvarande gestalt har sagan fått under kristendomen, då de gamla gudomligheterna i folktron förvandlades till onda makter och djefvulens tjenare.

Framme vid Semb, sågo de det vanliga matta ljusskenet från öfverstinnans fönster. Susannas hjerta upprördes härvid, och med en djup suck sade hon: «Ack hvad denna världen är elak! Att så lägga sten på börda och göra olyckan till brott! Hvad, hvad kunna vi göra för att skydda henne mot illskans anfall?»

«Fru Brun skall åtminstone icke vidare utsprida sina lögner!» sade Harald. «Jag skall i morgon fara till henne och tvinga henne att uppsvälja sina egna ord och skrämma henne från att någonsin låta dem komma opp igen.»

«Ja, det var bra!» utropade Susanna förtjust. «När det händer ett barn en olycka,» fortsfor Harald uppretad, «att då beskylla dess anhöriga för uppsåtligt mord! Kan man tänka sig något mer nedrigt och orimligt? Nej! sådana ormar skola åtminstone icke hväsa omkring den olyckliga frun! Och att qväsa dem skall bli min sak!» Och härmed tryckte Harald Susannas hand till afsked och skildes vid henne.

«Och min sak» — tänkte Susanna, med tårfulla ögon — «den skall bli att älska och tjena henne troget. Kanske när ordning och trefnad

allt mer utbreder sig kring henne, när mången liten behaglighet dagligen kommer henne nära, kanske skall hon åter fatta vänskap för lifvet.»

Stilla veckor.

Naar tunge Skyer over Egnen drage
og Skoven sørger i en falmet Dragt,
da virker dobbelt Sympathiens Magt
og lover, under vinterlige Tage
en vaarlig Lyst af vore Hjerters Pagt.

VELHAVEN.

Har du hört fuktdroppans fall i djupa grufvor, tungt och jemnt och tärande, urhålkande den mark på hvilken den faller? — Har du hört bäckens sorl, der den leker sig fram mellan gröna bräddar, medan nickande blommor och strålande himlaljus spegla sig i dess våg? — Det är ett hemligt qvitter, en hviskning om glädje deri. — Der har du bilder af tvenne slags still-lif, olika sins emellan, som helvete och himmel. Båda lefvas på jorden, båda lefdes på Semb i Heimdalen under följande månader, det förra af fru Astrid,

det sednare af Harald och Susanna, dock med den afvikelse, att stundom den tärande droppan förskingrades af en tillfällig vind, och att stundom hvarjehanda grums grumlade upp den lekande bäckens våg.

Januari gick fram med sin tilltagande sol, sin stigande vinterprakt. Vattenfallen afsatte vid sina bräddar blommor, palmer, drufvor, ja, hela frukthorn af — is. Domherrarne med purpurbröst lyste som hoppande flammor på den klara snön. Vintern blommade i tindrande krystaller strödda på skog och mark, i luftens klara friskhet, i trastens sång, i snöfältens bländande glans. Timmer fälldes i skogarne, och sånger ur Tegnér's Frithiof ljödo ofta dertill; man åkte på kälke i dalen, på skidor öfver fjellen. Det var friskt lif öfverallt.

Striden på Semb i de svenska och norska sakerna hade allt sedan julen aftynat. Väl försökte Harald åtskilliga utfall mot svenska jernet, svenska skogen, o. s. v., men Susanna tycktes ej tro på deras allvar, och lät sig derföre ej retas af dem, och det sista anfallet på den svenska blåsten utföll så matt, att Harald beslöt låta det ämnet hvila så länge, och såg sig om efter något

annat stridsämne att hålla sig varm med under vintern.

Februari och Mars tågade fram. Detta är tyngsta delen af nordiska vintern. Den var ung i Januari, men nu blir den gammal och grå och tung, särdeles så i kojorna, der ingen större omtanke är hemma. Man har i det närmaste förtärt höstförrådet, så i stuga som i ladugård. Det blir tungt för hungriga barn att släpa hem ved från skogen, när den blott låter magra vattvältingen koka i deras gryta, och icke engång alltid den!

April kom. Den heter vårmånad, och lärkorna sjunga i skyn. Men i de djupa dalarna klagar ofta då största ångest och nöd. Då sår den fattiga landtmannen ofta aska och sand på snön, som betäcker hans åkertegar, så att den må smälta litet förr, och han må komma åt att plöja upp sin jord mellan snövallarne rundtomkring. Susanna blef under dessa månader mycket bekant i dalens hyddor, och hennes varma hjerta fann der rika ämnen för deltagande och omsorger.

Harald, mån om att iakttaga hvarje godt tillfälle att låta Susanna rysa för sig och sin karak-

ter, visade sig kall och obeveklig vid hennes berättelser om den nöd hon varit vittne till, och hade en stor förmåga att säga «nej!» till alla hennes propositioner för att afhjelpa den. Han talade mycket om stränghet, om helsosam lexa o. s. v., och Susanna var icke sen att kalla honom «den grymmaste människa», en «Christjern Tyrann», en «riktig människofiende»; vargar och björnar hade mera hjerta än han! Aldrig mer skulle hon be-
 dja honom om något, «så godt vore att tala vid stockar och stenar!» Och Susanna gick bort för att gråta bittra tårar. Men när hon sedan fann mången nöd, i tysthet afhjelpt af «människofiens-
 dens» hand, när hon fann att han i åtskilligt följt hennes förslag, då fälde hon väl ock i tysthet glädjetårar, och glömde hastigt bort alla sina planer för fientlig förbehållsamhet. Småningom glömde också Harald sin stridighet i ämnet, ty dess interesse var dock alltför stort, och makt-
 påliggande, och rätt som det var befunno sig båda gemensamt sysselsatta för samma sak, ehuru med någon skiljaktighet i methoden. Susanna hade
 begynt med att gifva bort allt hvad hon ägde. När hon sedan intet mer hade att gifva, begynte

hon lyssna till Haralds åsigt att för de fattiga omkring dem, i allmänhet, mindre behöfdes egentliga allmosor, än ett vänligt och förnuftigt deltagande i deras angelägenheter, ett faderligt och moderligt förmynderskap, som upplifvade «de försmäktade hjertan» och styrkte de trötta händer, som voro nära att sjunka, till att åter lyfta sig, arbeta och hoppas. I den klass, som kan sägas arbeta för dagligt bröd, finnas människor, som hjälpa sig sjelfva; det finnes andra, som ingen kan hjälpa, men den större mängden är den, som genom klok hjälp i råd och dåd kunde komma derhän att — hjälpa sig sjelfva, kunde komma till trefnad och bestånd.

Harald ansåg viktigt att mera uteslutande vända folkets drift till boskapsskötsel, viss om att den var dessa traktens enda, säkra uppkomst. Och så fort snön smälte och marken blef bar, gick han ut med drängar och husmän och selsatte sig ifrigt med att bortröjda från betesmarkerna de stenar, hvarmed de der i trakten äro liksom öfversållade, samt uppröjde nya gräsängar för att bereda utväg till ymnigare foder, och Susannas hjerta slog af nöje när hon såg

hans verksamhet, och huru han sjelf gick med i arbetet och lifvade alla genom sitt exempel och sitt friska mod. Också fick Harald nu ofta sina favoriträtter till middagen, ja Susanna begynte sjelf finna en och annan af dem mycket ätlig, hvaribland särskildt må nämnas grynvälling med småsill. Denna rätt, hvarmed ofta middagarne i Norge begynnas, serveras sålunda, att hvar gäst har bredvid sig en liten assiette, på hvilken ligger blanka småsillar, eller hvad vi i Sverige kalla «hvassbukar,» och man äter skiftevis en bit småsill och en sked välling, och det ser rätt bra ut och smakar ganska godt.

Harald var mot våren mycket sysselsatt med arbetet och arbetarena, så att han hade föga tid att i godo eller ondo egnä åt Susanna. Men som han hade upptäckt, att han möjligen med tiden kunde få svagt bröst, besökte han henne hvar morgon i mjölkboden, för att erhålla ett glas nysilad mjölk af hennes hand. Deremot gaf han henne någon ny vårens blomma, eller, för ombytt skull, en nässla, (hvilken alltid häftigt slängdes i en vrå) och följde för öfrigt uppmärksamt tilldragelserna inom mjölkkammaren, och Susann-

nas rörelser, under det hon ur mjölksåarne silade upp mjölken i bunkarne och ordnade den på hyllorna, hvarvid det hände honom att förlora sig i följande monolog:

«Se det kan man kalla handlag! Hvad hon ser bra ut i den sysslan och med denna glada, vänliga uppsyn!... Allt hvad hon vidrör blir trefligt;... allt förkofrar sig och frodas under hennes uppsigt. Bara hon inte vore så häftig och ondsint af sig!... men i hjertat sitter det ej, ty bättre hjerta finnes ej. Folk och kreatur älska henne och trifvas under henne... Lycklig den man som... hum!«.....

Skulle vi ej med detsamma kasta en blick in i Susannas hjerta? Der står det något besynnerligt till. Saken var, att Harald, dels genom retsamhet och obeskedlighet, dels genom sin vänlighet, sina berättelser och det gedigna värde, som Susanna alltmera måste finna hos honom, hade så rotat sig in i alla hennes tankar och känslor, att hon omöjligt kunde få honom derifrån. I vredesmod, i tacksamhet, i ondo, i godo, alltid måste hon tänka på honom. Mången afton lade hon sig med den önskan, att hon aldrig skulle se honom mer, men vaknade alltid om morgonen

med hemlig längtan att råka honom åter. Deras förhållande liknade mycket april-väder, hvilket vi klarast kunna se af —

En Majdag.

— «Før første Gang, før første Gang,
Det giver mangel Smaating Rang.
Den varer kort — kun i Sekunden.
Den er førbi naar den er runden.

Selv Græsset har en saaden Fest:
da regnes unge Føraar bedst,
Naar første Grønne Mulden bryder,
og Qvisten Hjertebladet skyder.

Saa mild er Gud at Alt, hvor smaat,
en «første Gangs» Triumph har faa'et.
I den Sekund det Døde lever,
og Livet sig til Himlen hæver.

HENR. WERGELAND.

Det var i början af Maj. En häftig regn-
skur hade nyss upphört. Vinden sprang i sunnan,
bläste mild och frisk, och jagade flockar af hvita
skyar öfver den klarnande himmelen.

På gården vid Semb, som under regnet va-
rit öde, började bli lif och rörelse.

Sex ankor traskade med stor förnöjelse ur och i vattenpuss, badande och putsande sig.

Tuppen, riddaren kallad, kraftrade i jorden och började derefter lifligt locka, tillkännagifvande att han hade någonting godt att bjuda på, och när tvenne täcka, gråspräckliga hönor sprungo fram, släppte han för dem ur näbben först ett korn och så ett till, enligt en vacker *han*-instinkt, af hvilken hönorna begagnade sig utan krus och komplimenter. Huru ledigt lefva ej djuren!

Kalkontuppen var i stort bryderi och hade svårt att hålla kontenansen. Hans hvita dame hade begagnat sig af hönstuppens bjudning (som hon förmodligen trodde vara allmän) och sprang allt hvad hon förmådde med sina långa ben, och stack sitt hufvud fram mellan hönornas, för att få del af deras traktering. Den ridderliga unga hönstuppen drog sig härvid, med någon förvåning och ett visst häpet halsljud, litet stolt tillbaka, men var dock alltför «gentleman» att på minsta vis förnära den främmande, påflugna sköna. Men de gråspräckliga hönorna vände henne ryggen. Hennes öfvergifna make kacklade i full för-tviflan, och spände ut sig, blossande i syna af

vrede, vid sidan af sin svarta gemål, som teg och såg gunådligt opp åt himmelen.

Vid köksmuren rasade en svart katt med sin unge, under tusen mjuka krumbugter och språng, medan råttorna ofvanföre vid takrännan tittade spejande och nyfiket fram, drucko af regnvattnet, snusade in den friska luften, hvarefter de tryggt kröpo in under tegelstenarna åter.

Flugorna sträckte sina ben och begynte promenera i solskenet.

På gården stod en hög ask, i hvärs topp vaggade ett skatbo. En mängd skator, kandidater till luftpalatset, hade infunnit sig, flaxade skrikande deromkring, ville taga det i besittning, och jagade undan hvarandra. Slutligen blefvo två ensamma, segrande kvar vid boet. Då skrattade de och kystes under den vårblå himmelen, vaggade af sunnanvinden. De bortjagade tröstade sig med att slå ned på gårdshundens matho, och plocka derur, medan den stolte Alfiero, sittande utanför sin köja, betraktade dem med högmodigt lugn.

Stävarne slogo sina drillar och utsände melodiska hvisslingar, under det de flockade sig samman på takåsarne.

Gräsen skakade af sig regndropparne i vinden, och den lilla stjernblomman, som är sångfåglar kär, reste åter sitt hufvud mot solen och helsades af lärkans jubelsång.

Gässen vaggade snattrande fram öfver gräsplanen, afbitande dess unga grönska. Derunder uppenbarade sig en förändring, som inträffat inom deras samhälle. Öfversittaren, den hvita gåsen, hade råkat bli halt, och hade med detsamma förlorat sin makt och myndighet. Nu hade varit tillfälle för den grå gåsen att visa en vacker karakter, ett ädelmodigt sinne; men nej! Den grå gåsen visade icke något sådant, utan som den hvita gåsen förr hade gjort åt honom, så gjorde han nu åt den, sträckande halsen åt honom och hållande honom på afstånd med skrik och hugg, och gäss-madamerna brydde sig ej derom, och den hvita gåsen måste nu hålla till godo att se sin rival råda midt i församlingen, medan han sjelf fick halta efter, hjälplös och föraktad. Susanna, som såg detta, förlorade nu all vänskap för den grå gåsen, utan att vinna en högre för den hvita. Hon fann att de voro lika goda.

Susanna återkom just nu från ett besök hon gjort i en husmansstuga, der hon hade hjälpt hu-

strun med att sätta upp och nu med att nedtaga en väf, och hennes ansigte lyste ännu af förnöjelse öfver den scen hon blifvit vittne till derinom. Kon hade nemligen kalfvat samma morgon, och strid och ymnig rann mjölkkällan till outhärlig fröjd för fyra små bleka gossar, som nu voro delade mellan glädjen öfver den och beundran öfver den lilla, muntra svart- och hvitfläckiga kalvven, som hos den yngste äfven var blandad med någon fruktan. Väfven sträckte sig också öfver förhoppning; Susanna hjälpte hustrun att klippa till plaggen på det spissammaste sätt, och hennes uppmuntrande ord och hjertliga deltagande voro som en grädda på mjölkfrukosten. Det var med dessa glada intryck i sin själ, som Susanna kom upp på gården vid Semb, och helsades af Alfiero och alla fjäderfäna med stort jubel. Derunder fick hon dock höra skri och klagolåt af fåglar, och detta förde henne i trädgården. Här fick hon se ett stare-par, som med ångest och skrikande flaxade omkring de nedersta grenarne af en ek. I gräset derunder rörde sig något, svagt hoppande, och Susanna såg att det var en starunge, som vågat sig för tidigt ur boet och fallit ned. Den höjde nu sin svaga klagan till föräl-

drarne, hvilka medelst sitt flaxande tycktes söka att hålla i respekt en grå katt, hvars snåla ögon blänkte fram under en grönskande häggbuske. Susanna jagade bort katten och upptog och värmden den lilla fågeln vid sitt bröst. Men häraf blefvo storpappa och starmamma på intet vis lugnade; deras oro tycktes snarare tilltaga. Susanna hade hjertans gerna stillat den, men när hon blickade upp och såg starboet högt uppe i ekens stam, många alnar öfver hennes hufvud, blef hon rådlös. Då ringde middagsklockan, Alfiero tjöt härtill på det mest tragiska vis, och Harald i spetsen för sitt arbetsmanskap återvände från marken. Susanna skyndade att berätta honom sin nöd och visade honom ungen. «Tag hit den,» sade Harald, «så skall jag vrida nacken af den och vi kunna få oss en liten stek till middagen.»

«Nej! Kan ni vara så grym?» utropade Susanna.

Harald skrattade utan att svara, såg upp i eken för att utröna hvar boet befann sig, och svängde sig sedan med stor vighet upp i trädet. Stående på en af dess nedersta qvistar, räckte han sig ned mot Susanna, sägande: «Gif nu hit!

— *Strid och Frid.* 5

skall jag expediera den!« Och Susanna lemnade honom nu fågeln utan vidare anmärkning. Spänstigt och lätt svängde sig nu Harald från gren till gren, hållande fågeln i venstra handen och åtföljd af det skrikande starparet, som höll ett förfärligt väsen kring hans hufvud. Det var dem visserligen en syrpris när ungen blef helbregda insatt i boet, men det var icke längre en för Susanna, och när Harald vig och varm hoppade ned ur trädet på marken, emottogs han af Susannas mest vänliga blickar och hjertliga tacksägelser.

I detta ögonblick kommo ett par kringfarande handelsmän med sina lass upp på gården, och bemärktes af Harald, som såde sig ha några uppköp att göra och bad om Susannas råd dervid. Susanna var ett fruntimmer, och fruntimmer — gifva gerna råd. Alltid goda bevars!

Sen en tid hade Harald ofta gjort åtskilliga uppköp och dervid alltid rådfört sig med Susanna, som visst fann sig litet smickrad deraf, men kunde ej låta bli att dervid stundom tänka om Harald: «han måtte ändå vara bra egoist. Alltid tänker han på sig, och alltid köper han blott åt sig och aldrig något åt sin syster, som han likväl talar så mycket om, och tyckes hålla af! Men —

norska herrarne måtte allt hålla mest af sig sjelfva.«

Denna gång, tycktes Susanna icke heller sakna anledning till en sådan anmärkning, ty det var fasligt hvad nu Harald var mån om sig sjelf och behöfde mycket för detta sjelf.

Denna damasträll skulle han ha till sitt bord, detta musslin till gardiner åt sig, dessa näsdukar för sin näsa, o. s. v.

Susanna kunde ej låta bli, för att sätta honom på prof, att vid ett vackert klädningstyg säga: «Hvad detta är vackert! Säkert skulle det passa er syster mycket väl!»

«Hvad? Min syster!» ifråde Harald. «Nej, hon får bestå sig sina kläder sjelf. Just detta tyg behöfver jag till min soffa. Man är sig sjelf närmast. Man får lof att litet sköta sig sjelf.»

«Så sköt då sjelf ert sjelf! Jag har icke tid!» sade Susanna ganska stött, i det hon vände honom och hans varor ryggen och gick.

Wår-känslor.

Himlen har ladet paa Vaarskyer dale
kvægende Tanker i Blomsternes Indre,
derfor, naar Kalkene aabnes og tindre,
hvisker fra Bladet en hemmelig Tale.

VELHAVEN.

Maj skrider framåt och närmar sig Juni.
Från sina «Reden» i de luftiga löfkransade grot-
tor, som moder natur beredt dem i höga ekar
och askar, sända stararne ut sina djupa, ljufva
hvissslingar, sina kärleksfulla drillar. Sång och
vällukt fylla Norges skogar. Bondflickan vandrar
med kreatursflocken upp till Sæterdalarne, sjun-
gande gladt:

«At drage til Sæters er sælt og godt,
Kom Bøling *) min!
Kom Koe, kom Kalv, kom Stort og Smaat!
I Qveen **) ind!»

Vårarbetet slutades, skördarne växte i him-
melens hägn. Harald hade nu mera tid ledig

*) «Bøling» kallas den samlade kreatursflocken.

**) «Qveen» är den inhägnade plats, der kreaturen till-
bringa natten.

och mycket deraf egnade han åt Susanna. Han lärde henne känna dalens blomster, deras namn och egenskaper, och var lika road af hennes rådbråkning af de latinska namnen, som uppbyggd af den hastighet, med hvilken hon uppfattade och använde deras ekonomiska och medecinska nytta.

Dalen och dess skönheter blefvo henne allt mer bekanta och kära. Hon gick nu åter om mornarne ner till källan, der daggskålarne och silfverörten så ymnigt växte, och lät den fjädrade skaran bada och förlusta sig. Och om Söndagseftermiddagarne gjorde hon ibland en vandring till en lund af ekar och vilda törnrosbuskar vid foten af ett berg, krystallberget kalladt, och som i aftonsolens strålar glimmade i underbar glans. Ibland följdes hon dit af Harald, som berättade många underbara sagor om Huldran, som bodde i berget, om Dvergarne som tillverkat de sexkantade krystallerna, hvilka derföre kallas «Dvergsmide», om «de underjordiskes» verld och väsen, sådan gamla dagars rika fantasie skapat den, sådan den ännu dunkelt fortlefver i de nordiska folkens tysta tro. Susannas lifliga sinne uppfattade detta med största interesse. Hon drömde sig in i bergets sköna krystall-salar, tyckte sig höra Neckens

sång i elfvens brus, och träd och blommor blefvo för henne mer sköna, mer lefvande, när hon tänkte sig Elfvor och Vettar tala genom dem.

Ur det prosaiska af hennes lif och verksamhet uppsteg en blomma af poesi, halft verklighet, halft saga, som spred en ljuf glans i hennes själ.

Susanna var ej den enda på Semb, som denna vår var välgörande för. Bleka Fru Astrid tycktes resa sig ur sin mörka dvala och hemta ny lifskraft i den vår-friska luften. Hon gick ut ibland när solen sken varm, och man såg henne sitta långa stunder på en mossig sten i lunden, vid krystallbergets fot. När Susanna märkte, att hon tycktes älska detta ställe, flyttade hon i tysthet dit, ur skogen, tufvor med blommande Linnea och den välluktande, enblommiga Pyrolan, och hon planterade dem så, att sunnanvinden måste föra deras ljufva dofter till stället, der Fru Astrid satt. Och Susanna kände en vemodig glädje vid tanken, att dessa balsamiska flägar skulde bära till hennes fru vittnesbörd om en tillgifvenhet, som icke annorlunda vågade visa sig.

Susanna hade blifvit rikeligen belönad, om hon kunnat vid denna tid skåda in i sin matmo-

-ders själ, samt läsa ett bref hon då skref och ur
-hvilket vi anföra ett fragment:

*Till Biskop S***.*

«Kärleken tröttnar icke! Så måste jag säga
mig i dag, när ert bref kom till mig och genom-
trängde mig med känslan af er godhet, ert him-
melska tålmod! Och ni tröttnar icke vid den,
som nästan tröttnat vid sig sjelf! Och alltid sam-
ma vår i förhoppningar, samma bergfasta, sköna
trol! Ack! att jag bättre förtjenade er vänskap.
Men jag har i dag ett gladt ord att säga er och
det vill jag icke undanhålla er.

«Ni vill veta «hur det är med mig?» Bättre!
Sen en tid andas jag lättare. Stilla dagar ha
vandrat mig förbi; milda stjernor ha sett ned på
mitt hufvud; forsen har sjungit sin vaggsång för
mina nätter tills den lullat mig i sömn och det
har blifvit lugnare och bättre med mig. Våren
öfvar äfven på mig sitt välgörande inflytande.
Allt reser sig omkring mig så stort, så rikt på
lif och skönhet; jag glömmar mig ibland för att
— beundra. Det är öfver trettio år sedan jag
vistats på landet!»

«Ibland uppstiga inom mig känslor, som likna vårvindarne. Då erfar jag likasom en aflägsen tröst af, att jag under min långa kamp dock bjudit till att göra det rätta, att uthärda det yttersta, att i en verld, der jag gjutit så många tårar, jag dock låtit gjuta mycket få. Ibland, ur den vårblå himmelen möter mig något, som liknar en ljuf blick, en förhoppning. Men kanske äro dessa ljusningar blott vårblommor, som vissna med våren!»

«Jag går ut ibland; jag sitter gerna i en skön ek-lund nere i dalen och milda välgörande känslor komma öfver mig der. Vinden för till mig dofter af utsäglig ljuflighet. Dessa dofter låta mig tänka på den verld af välgörande, helande, stärkande krafter, som uppspirar omkring mig, och så tyst, så anspråkslöst, röjande sig blott genom sin vällukt, sin stilla skönhet! Jag satt der i afton, vid bergets fot. Solen lutade mot nedgången, men lyste varm i lunden. Nära mig betade några får med deras späda lam. De sågo på mig med undrande men orädda blickar, en liten klöcka binglade rent och lätt under det de vandrade fram och åter öfver den gröna marken; det var så tyst och lugnt att jag hörde små insekterna, som surrade i

gräset vid mina fötter, och det kom öfver mig, jag vet ej hvilken känsla af välbehag, af nöje. Jag njöt tillvarelsen i denna stund, som lammen, som insekterne; — jag kan då ännu njuta! — Milda, rika natur! Vid ditt hjerta kunde kanske ännu mitt men bleka, blodiga gossen står der — mördaren står der, evigt der emellan mig och sinnesfriden! Om jag ibland hörde er röst, om jag ofta kunde se er klara, förtröstansfulla blick, skulle jag kanske ännu lära mig att — se upp! Men jag bjuder er icke till mig. Ack! jag önskar ej närma någon till mig. Var dock ej så orolig mer för mig, min vän. Jag är bättre. Jag har omkring mig goda människor, som göra mitt yttre lif tryggt och behagligt. Låt er kärleksfulla tanke såsom hittills hvila öfver mig, — kanske skall den en gång stråla ljus i mitt hjerta!»

Mannen och qvinnan.

En ny strid.

«Og jeg vil vise hvad Karl jeg er!» —

— «Min Herre — jeg er forbauset!» —

SIFUL SIFADDA.

— Vi ha sett att Harald, lika litet som Griseldas salig man, tycktes älska ett lif, som flöt som en olja. Kanske tyckte han att hans umgänge med Susanna nu begynte taga den kursen, och kanske var det derföre, som han, då han ej mer kunde väcka hennes fasa som människofiende, en vacker-dag tog sig för att uppretta henne som kvinno-tyrann.

«Jag väntar min syster i dessa dagar hit,» sade han en afton till Susanna, i vårdslös ton; «jag behöfver henne för att sy litet åt mig och ställa i ordning mina saker. Alette är en beskädlig och snäll flicka, och jag funderar just på att behålla henne hos mig, till dess jag gifter mig och kan bli uppassad af min hustru!»

«Uppassad af er hustru!» utropade Susanna, man kan lätt föreställa sig i hvilken ton.

«Ja visst. Qvinnan är skapad för att vara mannen underdånig, och jag tänker icke lära min hustru annat. Jag tänker vara herre i mitt hus, jag!»

«Norska herrarne måtte vara despoter, tyranner, riktiga hedningar och turkar!»

«Hvar morgon, precis klockan sex, skall min hustru stiga opp och koka mitt kaffe.»

«Men om hon icke vill?»

«Icke vill? Jag vill råda henne att vilja, jag. Och vill hon icke med godo, så skall hon med ondo. Jag tål icke olydnad, jag, och det tänker jag lära henne på ganska allvarsamt sätt. Och vill hon icke erfara det, så råder jag henne att stiga opp klockan sex, koka mitt kaffe och hemta mig det på sängen.»

«Nej, sådant har jag aldrig hört! Ni är den allra Gud nåda hustrurna i detta ohyggliga land!»

«Och god mat skall hon laga mig alla middagar, eljest — blir jag ej god! Och hon må

icke komma med «fattig Leilighed» *) mer än en gång hvar fjortonde dag, och då vill jag att den skall smaka rikt.»

«Vill ni ha rik mat, så får ni äfven bestå rikligt till hushållet.»

«Det tänker jag ej ta mig af! det får min hustru sörja för. Hon får skaffa förråderna till hushållet hur hon kan.»

«Jag hoppas att ni aldrig får er en hustru, eller ock att ni får en riktig Xantippa!»

«Derför skola vi veta råd. Och derför skall hon, till att börja med, hvar aften draga af mig stöflorna. Allt beror på att man i tid börjar ta sin person i säkerhet, ty af naturen äro fruntimnerna fasligt hersklystna!»

«Just emedan männerna äro tyranner!»

«Och dertill rysligt småaktiga!»

«Emedan herrarne tagit alla stora saker för sig.»

«Och fulla af nycker!»

«Emedan männerna äro proppfulla af envishet!»

*) »Fattig Leilighed» kallas i munterhet, en uppstufning af veckans skafferi-öfverlevor, och som vanligen komma fram om Lördagen.

«Och ombytliga!»

«Emedan männerne ej äro värda beständighet!»

«Och egensinniga och häftiga!»

«När männerna äro orimliga!»

«Men jag,» fortfor Harald mycket skarpt, «tycker ej om egensinniga, häftiga och herrsklystna fruntimmer. I allmänhet är det just männerna som skämma bort fruntimmerna: de äro för tåliga, för medgörliga, för artiga. Men i mitt hus skall det bli annat. Jag tänker ej skämma bort min hustru. Just hon skall få öfva sig att vara tålig, eftergifven och uppmärksam mot mig; och det samma tänker jag hålla min kära syster till. Hon må icke vänta att jag rör mig ur fläcken för hennes skull, hon må icke»

I detta ögonblick hörde man ett åkdon köra upp på gården och stanna framför porten. Harald såg ut genom fönstret, gjorde ett utrop af öfverraskning och glädje och for som en pil ut ur rummet. Susanna såg i sin ordning nyfiket ut genom fönstret och fick se Harald ur en kariol lyfta ett fruntimmer, som han sedan länge och innerligt slöt i sina armar och lemnade blott för att taga ifrån henne och sjelf belasta sig med de askar och paketer hon ville bära upp.

«Ja så!» tänkte Susanna, «står det så till med hans tyranni.» Och säker om att det var Haralds syster han sålunda emottog, gick hon ut i köket för att göra några anordningar till qvällsvarden.

När hon återkom i «Dagligstuen», fann hon syskonen der. Med lysande blickar föreställde Harald för Susanna «min syster Alette!» Der-efter började han smådansa med henne, skrattande och sjungande. Aldrig hade Susanna sett honom så af hjertat glad.

Vid qvällsvarden hade Harald blott ögon för sin syster, som han ordentligt passade opp under skämt och munterhet; väl spelade han henne ett och annat spratt, hvarför hon bannade honom, hvilket åter tycktes uppmuntra honom ännu mer. Öfverstinnan hade denna afton icke lemnat sina rum, och Harald kunde desto mera egna sig åt Alette. Efter qvällsvarden, satte han sig bredvid henne i soffan, och med hennes hand i sin, påminte han henne om deras barndomsdagar och huru litet de då kunde tåla hvarandra.

«Du var också odrägligt retsam!» sade Alette.

«Och du odrägligt förnäm och högvis! Mins du vid frukostarne, huru vi trätte? det vill säga

jag, ty du svarade aldrig stort, men gjorde dig deremot så öfverklök och högfärdig, emedan du då var litet längre än jag.»

«Och jag mins hur du ibland rymde fältet, öfvergaf frukosten och klagade för mor, att du ej kunde stå ut med mina förnäma miner.»

«Ja, om det ändå hade hjälpt till något. Men jag fick bara veta: «Alette är mycket förståndigare än du! Alette är mycket ordentligare än du! Alette vet mycket mera än du!» Det der smakade surt, men också åt jag opp din konfekt!«...

«Ja, du stygga pojke, det gjorde du, och ville på köpet inbilla mig, att en råtta hade gjort det.»

«Ja, jag var en otäck pojke, odygdig, näsvis, odräglig!»

«Och jag en ledsam flicka, smågammal, tyckmycken och predikande. För hvart spratt du spelade mig, gaf jag dig en moralkaka.»

«Nej inte en, min syster, utan sju, och derutöfver! Det var allt mäktigt!» utropade Harald skrattande och kyssande Alettes hand. «Men,» fortfor han, «de behöfdes och förtjentes väl. Men

jag, ovärdige, var ändå litet glad när jag reste ifrån dem och till akademien.«

«Och jag var icke heller ledsen att få ha mina sydon och saker i fred. Men då du kom hem, tre år sednare, då hade bladet vändt sig; då var det annorlunda. Då blef jag helt stolt öfver min bror.«

«Och jag då öfver min syster. Vet du Alette, jag tror du måste slå upp med Lexow. Jag kan verkligen ej mista dig. Blif hos mig, i stället att fara med honom upp till det den russkiga, kalla nordlandet, som du ändå icke tycker om!«

«Det måste vi fråga Lexow om, min bror!«

Så fortsattes samtalet länge, och blef småningom allvarligare och tystare. Syskonen tycktes tala om sin framtid, och det är alltid en allvarsam sak, men då och då bröt ett hjertligt skratt fram ur de stilla rådplägingarne. Det led fram åt midnatten, men ingen tycktes märka det.

Susanna hade, under syskonens samtal, gått i nästa rum, för att lemna dem så mycket mera frihet. Hennes bröst sammanpressades af ovanliga och vemodiga känslor. Med pannan lutad

mot fönstrets svala glasruta, såg hon ut i den sommarsköna qvällen, lyssnande till de milda och förtroliga rösterna derinne. Skymningen svepte sina mildt-dystra slöjor öfver dalen, och träd och mark, höjd och slätt, himmel och jord tycktes sluta sig till hvarandra i stilla förtrolighet. I gräset slumrade blommorna, lutande sig till hvarandra, och ur löfven, som sakta rörde sig sida vid sida, tyckte sig Susanna höra hviskas orden: «Broder! Syster!» Med en outhärlig längtan öppnade hon sina armar, såsom hade de velat omsluta någon, men då de återkommo tomma till hennes bröst, runno smärtefulla tårar utför hennes kinder, i det hennes läppar hviskade: «Lilla Hulda!»

«Lilla Hulda! din älsklighet, dina ljusa lockar i all ära! Men inte tror jag, att syster Sannas tårar nu runno allena för dig!»

Alette.

I dit Öie livligt smukt
 seer jeg Kjerteglandsen spille;
 men det kan dog lyst og stille
 dvæle ved en Engels Flugt.

VELHAVEM.

När Susanna morgonen derpå gick in till Alette, för att underrätta sig om huru hon sofvit m. m., fann hon redan Harald hos sin syster, och omkring henne voro utbredda de tyger, halsdukar, näsdukar, bordsdukar, m. m., som Harald sagt Susanna att han köpt åt sig «sjelf», men som i sjelfva verket voro skänker åt system, med afseende på hennes stundande giftermål. Knappt var Susanna inkommen i rummet, förrän, till hennes stora öfverraskning, bror och syster förenade sig om att bedja henne mottaga just det vackra klädningstyget, som hon en gång hade proponerat Harald köpa åt sin syster. Hon rodnade och vägrade, men kunde ej stå emot Haralds hjertlighet, och tog tacksamt emot gåfvan, men glad var hon icke vid den. Tårar ville tränga sig fram i hennes ögon, och hon kände sig fattig

på mer än ett sätt. När Harald straxt derpå gick ut, utgöt sig Alette i ett hjertligt loftal öfver honom, och slutade med dessa ord: «Ja, man kan väl tio gånger om dagen förtreta sig på honom, innan man rätt lär känna honom, men det säkra är, att om han vill det, så slipper man honom ej, förrän man älskar honom.» Susanna satt stum, lyssnande till Alettes ord, och hennes hjerta slog af på en gång ljuftva och smärtsamma känslor. Ett frukostbud kom och upphälfde samtalet.

Alette var vid några och tjugo års ålder, och hade den vackra växt, den rena hy, de fina drag, hvarmed moder natur tyckes företrädesvis begåfvat sina döttrar i Norge. Något fint och genomskinligt låg i hennes tycke, och kroppen tycktes vara blott en lätt omklädnad för den liffulla själen. Hennes sätt att vara och tala hade något mycket intagande, och rörde lyckliga naturgåfvor och mycken bildning. Förlofvad med en förmögen handlande från Nordlandet, skulle hon denna höst gifta sig, men kom dessförinnan att tillbringa någon tid med sin bror och hos en annan nära släktinge i Hallingdalen.

Susanna kände sig litet rädd för Alette; bredvid denna fina, halft etheriska varelse fick hon

för första gången en obehaglig känsla af att vara — klumpig.

Ifrån stunden af Alettes ankomst till Semb, föregick en viss förändring derinno. Hennes angenäma väsen och gåfvor för sällskapslivet gjorde henne snart till en föreningspunkt, kring hvilken alla samlade sig. Äfven fru Astrid röntes hennes inflytande och stannade om aftnarne qvar med de andra, och deltog i samtal, som Alette förstod att göra intresserika. Men öfverstinnan sjelf bidrog ej mindre dertill, när hon stundom liksom glömde sig sjelf, för samtalets ämne, och yttrade då ofta ord, som buro vittne om en djupt kännande och tänkande själ. Susanna betraktade henne då med glädje och beundran. Men ofta tycktes en plågsam tanke rycka henne från de vänliga intrycken, något dystert minne tycktes spöklikt träda emellan henne och glädjen, — orden dogo då bort på hennes bleknande läppar, — handen fördes mot hjertat, och hon hörde och märkte ej mer hvad som föregick omkring henne, — till dess samtalets intresse åter förmådde fästa hennes.

Ofta lästes högt. Alette hade häruti en verklig talang, och det var en njutning att från

hennes läppar höra skaldestycken af Velhaven och Vergeland, hvilka båda unga män, ehuru personliga ovänner, räcka hvarandra broderlig hand deruti att de uppriktigt älska sitt fädernesland, och ha skänkt mycket skönt och förädlande åt dess litteratur.

Emedlertid blef Susanna allt mindre väl till mods. Harald sökte ej mer som förr hennes sällskap, och tycktes nästan ha glömt bort henne för Alette. I de samtal, som hon nu ofta åhörde, var det mycket som anslog hennes känsla, som väckte inom henne frågor och aningar, men när hon försökte att yttra något af dem, när hon ville «vara med» och visa att äfven hon kunde tänka och tala, då föllo sig orden så illa, och tankarne kommo fram så oklara, att hon sjelf måste blygas för dem, helst när härvid Alettes ögon vände sig med någon förvåning till henne, och Harald nedslog sina, och hon föresatte sig då, att aldrig mer öppna munnen i ämnen, som hon ej förstod.

Men detta allt kostade mycket på henne. och i sin förödmjukelse beklagade hon bittert saknaden af en mera vårdad uppfostran, och suckade af hjertats djup: «Ack den som ändå visste

litet mer! Den som åtminstone hade någon vacker talang!»

En afton i Dagligstuen.

Og er det først Morgen, saa vorder det Dag;
Thi Lyset maa evigen seire.

Foss.

Det var en skön sommarafton. Genom de öppnade fönstren i «Dagligstuen» inströmmade den ljufva sommarluften med dofterna af höet, som nu låg på slag i dalen. Vid ett bord lagade Susanna till det rykande théet, som Norrmännen älska nästan lika mycket, som Engelsmännen; vid ett annat satt fru Astrid med Harald och Alette, sysselsatta med det nyss utkomna vackra verket: «Snorre Sturlesons Norska Konungasagor», öfversatta från Isländskan af J. Aal. Fjerde häftet af arbetet låg framför Harald, uppslaget vid afdelningen: «Vinlands Opdagelse». Han hade just läst högt herr Aals intressanta inledning till Erik Rödes och Karlesnes sagor, och fortgick nu att läsa dessa två sagor sjelfva, som innehålla berätt-

telserna om Amerikas första upptäckt, och af hvilka vi här lemna ett kort sammandrag.

«I slutet af tionde århundradet, vid den tid då norrmännen med krigiska vikingatåg hemsökte södern, och kristendomen med fridens evangelium sökte sig upp emot Norden, lefde på Island en ansedd man vid namn Herjulf. Hans son hette Bjarne och var en rask ung man. Tidigt stod hans håg till resor och äfventyr. Snart äfven fick han sig eget skepp att föra, och for dermed utomlands. När han en sommar återkom till sina fäders ö, hade hans fader kort förut dragit bort till Grönland och hade bosatt sig der. Då stack genast Bjarne åter ut i sjön, sägande: att han efter gammal vana ville «taga vinterkost hos sin fader» och skulle styra till Grönland.

Efter tre dagars seglats, blåste en häftig nordostvind upp, åtföljd af stark dimma, så att Bjarne och hans manskap icke mer visste hvar de befunno sig. Detta räckte i många dagar. Derefter fingo de se solen och kunde urskilja «himmelshörnen». Då sågo de framför sig ett land, som var skogbeväxt och hade små höjder. Bjarne ville icke sätta i land der, emedan detta icke kunde vara Grönland, der han visste att

stora snöberg skulle finnas. De seglade med sydvästvind åter, i tre dagar, och fingo sigte på ett annat land, som var bergigt och hade höga snöfjell. Men Bjarne ansåg icke heller detta vara Grönland, utan seglade vidare, till dess han äntligen fann det land han sökte, och sin faders gård.

«På ett besök hos Erik Jarl i Norge, berättade Bjarne om sin färd och om de främmande länder han sett. Men folk tyckte, att han hade varit föga vetgirig som icke visste mera att säga om dessa länder, och det blef lagdt honom något till last! Erik Rödes son, Leif, ättlingen af en ansedd släkt, blef vid Bjarnes berättelse full af ifver att fullfölja upptäckten, och köpte af honom ett skepp, som han bemannade med trefotiofem man, och stack så ut i sjön för att uppsöka det nya landet. Först kommo de till ett land fullt af snö och berg, och som tycktes dem vara «utan all herrlighet». Så fingo de se ett, hvars strand var af hvit sand och marken skogbevuxen *). De seglade ännu längre vesterut, och kommo då till ett herrligt land, der de funno vindrufvor och mais, och det ädla trädet «masur».

*) Troligen Newfoundland.

Detta land *) kallade de *Vinland*, och byggde hus der och blefvo der öfver vintern, som var så mild att gräset föga vissnade. Äfven voro dag och natt mera jemnlånga än på Island och Grönland. Och Leif var en stor och stark man af ett manligt utseende, samt förståndig och klok i alla stycken.»

«Efter detta Leifs tåg vexte han till, så i anseende som i förmögenhet, och kallades allmänt «den Lykkelige.»

»Af de färder till det nya landet, som följde på Leifs, är Karlefnes den märkligaste, men dels hemsökte svåra sjukdomar de begynnande kolonierna, dels torde den nordbon egna hemsjukan ha dragit dem från Vinlands drufvor tillbaka till deras snöiga hem; visst är att de ingen varaktig bostad fingo i den nya verlden. Äfven blefvo de jemt anfallna af infödingarna, hvilka deras vapen icke voro mäktiga nog att afhålla.»

Emedlertid ha flera Isländska analister antecknat, att under hvart århundrade, ifrån Leifs upptäckt och ända till Columbus, har Amerika

*) Södra Canada.

blifvit besökt af Norrmän. Bevis och minnen om deras färder ha vi endast i dessa berättelser, samt i den märkvärdiga stenen nu kallad: «*Dighton writing Rock*» vid stranden af floden Taunton i Massachusetts, och hvars runor och hieroglyfer, sist aftecknade af Amerikanske lärde, år 1850, lemna vidare bekräftelse om berättelsernas sanning.

Öfver dessa figurer kommenterade nu Harald med stor flit, berättande huru man ännu i Norge fann liknande, inristade på gamla «Fjeldstuer», grafstenar, m. m. «Ser du Alette!» fortfor han ifrigt, «detta skall föreställa en qvinna med ett litet barn, — förmodligen Karlefnes hustru, som födde en son under sitt vistande i Vinland. Och det här skall vara en tjur — och i Karlefnes saga omtalas en tjur, som skrämde infödingarne genom sitt bölande, och dessa figurer, längst till höger, föreställa infödingarne. Detta skall vara en sköld, och dessa rune bokstäfver»...

«Mycket god föreställningskraft behöfves till allt detta, min bror!» Afbröt här leende Alette, som icke var alldeles så patriotisk som Harald, «men låt nu vara, att allt det här är bevisande för Amerikas första upptäckt af våra förfäder, så

— hvad mer? Hvad nytta, hvad godt har verden deraf? Är det icke snarare sorgligt att se, det så vigtiga upptäckter kunna gå forlorade, kunna utplånas, som om de aldrig varit, och måste göras om på nytt. Hade icke Columbus, flera århundraden senare, trotsat både människornas trångsinthet och världshafvets ännu omätta rymder, så visste vi kanske i dag intet om Amerika och om stenen, våra förfäders spår på den främmande jorden.»

«Men min söta Alette!» utropade Harald förvånad, «är det då icke solklart att utan Norrmännens Vinlandsfärder, hade Columbus visst icke kommit på den tanken att söka ett land bortom det stora hafvet? Vid tiden då Columbus lefde, foro Norrmännen med sina snäckor omkring alla Europas kuster; de gjorde äfven tåg till Spanien, och ryktet om Vinlandsfärderne följde med dem. Dessutom, — och *det* är anmärkningsvärdt, — besökte Columbus sjelf Island, få år före sin stora upptäcktsresa, och, som Robertson säger, mera för att utvidga sin kunskap i sjöväsendet, än att föröka sin förmögenhet.»

«Men», sade Alette, «Washington Irving i sin Columbus — som jag nyligen läst — talar

väl om hans färd till Island, men nekar till att han derifrån hemtade någon anledning till sin stora upptäckt.»

«Men detta är ju otroligt, omöjligt, efter hvad vi här se och höra! Hör nu hvad Aal säger om den tid, då Columbus uppehöll sig på Island»:

«På Island blomstrande då sagoskriften, och de åtskilliga sagorna gingo från hand till hand i åtskilliga afskrifter, tjenande då som nu, men i ännu högre grad, att förkorta den långa vinteraf-tonen. Vår gamla sagoskrift tände således visst ett ljus i hans dunkla gissningar, och detta måtte vara så mycket mera vägledande, som det var nära sjelfva tilldragelsen och kunde äfven till en del muntligen meddelas af dem, som i nedstigande linia voro upptäckarens slägtingar.»

«Är icke detta så naturligt och nödvändigt? Kan du nu längre tvifla Alette? Jag ber dig, omvänd och förbättra dig; omvänd dig från Ir-wing till Aal!»

«Jag är böjd att gå på Haralds sida», sade nu fru Astrid med lifvad röst och blick. Stora, för menskligheten viktiga upptäckter ha aldrig skett utan förberedelser, ofta i tysthet fortsatta under århundraden, till dess i en lycklig stund

snillets och lyckans ande pustat opp den under askan glimmande elden, till en klar och för världen lysande låga. Öfverallt der vi finna en blomma, kunna vi se ned till en stam, till rötter i jorden gömda, och slutligen till ett frö, som i sitt dunkla sköte innehåller outvecklad den blifvande vexten. Och måne icke allt i världen rör sig efter samma utvecklingslag? I Norrmännens stormiga töckenfärd öfver hafvet, ville jag se det väderdrifna frö, som under Försynens ledning, från Vinlands jord utsträckte sina rötter århundraden igenom, tills ett mäktigt snille af dem leddes att fullborda verket och för den gamla världen uppdaga den nya.»

Harald var mycket glad åt denna tanke, som blåste frisk vind i hans segel, och lifvad häraf gaf han luft åt den beundran för nordens forntid, som bodde i hans bröst. «Det tillhörde,» sade han, «dessa män af få ord men af kraftiga gerningar, dessa män för hvilka faran var en lek, stormen musik och vågornas svallen dans, denna ätt af ynglingar tillhörde det att upptäcka nya världar, utan att anse det som storverk. Stora bedrifter voro deras hvardagssyslor.»

Alette skakade sitt vackra hufvud åt denna forntidsförtjusning. Hon ville ej neka att denna

tid hade en viss storhet, men hon fann den icke riktigt stor. Hon talade om hämden, våldet, den låga grymheten, hvilka den nordiska forntiden öppet hyllade.

«Men,» återtog Harald «föraktet för plågorna och döden, detta ädla förakt, så allmänt bland människorna under denna tid, förtog grymhetens udd. Vårt försvagade slägte har knappt en föreställning om den kraft, som lät forntidens män finna en njutning i sjelfva plågorna, emedan de sporrade deras modiga andar till heroismens högsta spets; emedan de i sådana stunder kände sig kunna vara mer än människor. Derföre sjunga hjeltarne midt under dödsqvalen. Så dör den svenske Hjalmar i sin väns, normannen Odds armar, i det han hälsar örnarne, som komma för att dricka hans blod; så dör Ragnar Lodbrok i ormgården, och medan ormarne hväsande gnaga sig in i hans hjerta, sjunger han sina segrar och slutar med orden:

«lidna äro lifvets stunder,
leende skall jag dö»

Hvad denna styrka i plågorna, i döden är ädel och beundransvärd! Den som kunde så dö!

«Äfven Amerikas råaste vildar,» sade Alette, «känna och öfva denna slags heroism, och mig föresväfvar ett annat ideal, så af lifvet, som af döden. Den starka forntidsande, som du, min bror, prisar, kunde dock ej bära — ålderdomen, de tunga dagar, det tysta lidandet — en stor del af mensklighetens lött. Jag vill prisa den anda som upplyfter alla tillstånd i menskligheten, som eldar den döende hjälten att prisa Gud (icke sig sjelf) och dö, och som åt den ringe, hvilken i lifvets natt vandrar mot sin obemärkta graf, meddelar en kraft, en frid, som låter honom i sitt mörker, öfvervinna all mörkrets makt. Ack! jag som djupt känner mig vara en af de svaga på jorden, som ingen droppa äger af nordiskt hjelteblod, gläder mig att man kan lefva och dö på ett sätt som har ädelhet, har skönhet, utan att fordra berserkamod och som äfven de starkaste andar ej behöfva blygas för. Mins du min bror «den gamle Digter» af Rein? Detta poem uttrycker fullkomligt den sinnesstämning jag önskade mig kunna äga i mina sista stunder.»

Harald erinrade sig blott dunkelt «den gamle Digter», och så väl han som öfverstinnan bådo Alette att göra dem bättre bekanta med honom,

Alette kom icke ihåg hela skaldestycket, men gjorde reda för det väsentligaste deraf i dessa ord:

«Det är vår. Den åldrige skalden vandrar «i Skov og i Enge» i de trakter der han förr sjungit, der han förr varit glad bland dem han gjort glada. Nu är hans röst bruten, hans kraft, hans eld förbi. Som en skugga af hvad han en gång var, går han omkring i den unga, lefnadsfria verlden. Vårfåglarne samlas kring honom, hälsa honom välkommen med glädje och bedja honom taga harpan fram och vid den besjunga det nyfödda året, den leende våren. Han svarar:

*) O kjærlige Sangere smaae!
 Ej længer jeg Harpen kan slaae;
 Ej mere min Vaar sig forynger.
 Dysser den gamle Digter og synger;
 Jeg er dog saa fro,
 I mit Hjerte er himmelsk Ro.»

«Han vandrar vidare «I Enge og Skove.»
 Bäckén sorlande mellan gröna bräddar hviskar

*) Jag har ej velat våga en öfversättning af dessa verser, öfvertygad om att den ej behöfves för svenska läsare och — hvarföre onödigtvis borttaga gullstoftet af fjärilsvingarne?!

till honom om sin glädje öfver de lösta banden,
och hälsar sångaren, som vårens och frihetens
budskap:

«Min Risslen din Harpe behager,
Den leger og jubler og klager;
O! lad den da lyde igjen!
Som jeg flyde Dagene hen.

Den åldrige sångaren svarar:

O Kilde! som vælder saa klar,
Ej mere jeg er hvad jeg var;
Kun Navnet af Skjald er tilbage,
Og svage Gjenlyd fra svundne Dage.
Dog er jeg saa fro,
I mit Hjerte er himmelsk Ro.

Han vandrar vidare. Dryader omsväfva honom i dans; blommorna tillbjuda honom kransar och bedja honom besjunga deras högtid; zefirerna, som brukade leka i harpans strängar, leta i buskarne, forskande om han gömt den der, smeka den gamle och söka om igen, men förgäfves. De vilja då fly, men han beder:

O Elskte! förlader mig ej.
O Blomster! förskønner min Vej!
Min Harpe er brudt, men ej Klage
Skal Vaarens lyse Aander forjage.
Jeg er dog saa fro,
I mit Hjerte er himmelsk Ro.»

Han vandrar vidare och uppsöker hvar älskad vrå. Bygdens ungdom samlas och omgifva den gamla sångaren, «glädjens och ungdomens vän.» De bedja honom med sina toner försköna deras fest,

«Thi Vaaren er død og dens Fryd,
Uden Sange og Harpers Lyd.»

Den gamle svarar:

«J Unge! udslukt er min Ild!
Min Dæmring er kjølig, dog mild,
Min Ungdoms lycksalige Minde,
I eders muntre Sange jeg finde!
Beklager mig ej! Jeg er dog saa fro,
I mit Hjerte er Himmelens Ro.»

Och nu uppbjuder han skogens sångare, blomorna, ungdomen, alla naturens och lifvets älskelige föremål att glädjas åt lifvet och prisa dess skapare. Alla väsens skönhet och glädje äro kranzen på hans silfverhår, och tacksam och lycklig, beundrande och låfsjungande sjunker han stilla i naturens moderliga famn.»

Alette tystnade, en mild rörelse darrade i hennes röst under de sista orden och glänste i hennes behagliga ansigte. Fru Astrids tårar runno, hennes händer sammanknötos krampaktigt, i det

hon sade: «o! att så få känna innan man dör, och — så få dö!» Hon drog Alette med en slags häftighet till sig, kysste henne och grät sedan stilla, lutad mot hennes axel. Äfven Harald var upprörd, men tycktes kufva sina känslor, och såg med allvarsamma, tårfyllda ögon på gruppen framför honom.

Tyst och obemärkt smög sig Susanna ur rummet. Hon kände ett styng i hjertat, en orm vred sig i hennes bröst. Drifven af en namnlös, qualfull oro, skyndade hon ut i det fria, och gick nästan utan att veta det sjelf, med häftiga steg på den branta gångstigen uppföre ett berg, hvarifrån hon mången gång, i lugnare stunder, hade beundrat den sköna utsigten.

Stora och sköna scener hade under det föregående samtalet uppstigit för hennes blickar — hon kände sig så ringa, så fattig bredvid dem. Ack! hon kunde ej en gång tala om det stora och sköna, ty tungan var bunden. Hon kände så varmt och kunde dock ej värma någon! Den lyckliga Alette vann utan möda, kanske utan att mycket värdera det, ett tyeke, ett bifall, som Susanna velat köpa med sitt lif. Barbrasinnet kokade upp inom henne och med en knotande blick

mot himlen sade hon: «skall jag då i hela mitt lif ej blifva annat än en ringa, föraktad tjenaarinna?!»

Himmelen såg ned på den unga flickan, mild men mulen; sakta regndroppar stänkte på hennes panna; hela naturen omkring henne stod tyst och liksom sörjande. Detta sorgsna lugn verkade på Susanna, som en god moders ömt tadtalande blick. Hon såg ned i sitt hjerta och fann der afund och högmod, och hon fasade för sig sjelf. Hon såg ned på elfven, som brusade i djupet under hennes fötter, och hon tänkte med längtan:

«O den som kunde dyka ned, djupt, djupt i dessa vågor och så uppstiga renad — — förbättrad!»

Men redan denna önskan hade verkat, som ett renande dop på Susannas själ, och hon kände friska och ljusa tankar uppstiga inom sig. «En ringa tjenaarinna!» återtog nu Sanna, «och hvarföre skulle det vara en föraktlig lott?! Den högste har ju tjenat på jorden, tjenat för alla, för de ringaste, ja äfven för mig. O! — och det blef allt ljusare och varmare i hennes sinne — jag vill blifva en rätt tjenaarinna, och sätta der-

uti min ära, och ej begära någon annan! Behaga kan jag icke, skönhet och snille och vackra gåfvor har jag ej, men — jag kan älska och jag kan tjena, och det vill jag göra, af hela mitt hjerta och af all min kraft, och i all ödmjukhet; och om människor förakta mig, skall Gud dock ej öfvergifva den ringa men trofasta tjenarinnan!«

När Susanna åter sänkte mot jorden sin tårfyllda blick, föll den på en liten mossvext, ett af dessa naturens ringaktade barn, som i det tysta och obemärkta genomgå metamorfoserne af deras stilla lif. Den lilla vexten stod i frisk grönska och vid dess toppar hängde klara regndroppar, och solen, som nu sken fram ur molnen, lyste i dessa.

Susanna betraktade mossplantan, och den tycktes säga henne: «ser du! fast jag synes så ringa, har jag dock himlens dagg och solens ljus lika fullt, som trädgårdarnas rosor och syrener!» Susanna förstod den lilla vextens språk och tacksam och lugnad, upprepade hon flera gånger inom sig, med en slags stilla glädje: «en ödmjuk, en trofast tjenarinna!»

När Susanna kom hem, fann hon öfverstinna icke välmående; hon hade varit mycket upp-

rörd, och då hade man alltid ett krampanfall att befara. Susanna bad innerligt och erhöll tillstånd att vaka inne hos henne denna natt, åtminstone till dess fru Astrid insomnat. Öfverstinnan hade väl nära sig en annan trotjenarinna, men denna var gammal och mycket döf, och Susanna hade alls icke förtroende till henne.

Öfverstinnan gick till sängs. Susanna satte sig på en pall vid fönstret, tyst sysselsatt med sina tankar och med stickandet af en strumpa. Fönstret hade stått uppe om dagen och mycket mygg hade inkommit i rummet. Öfverstinnan var oroad af dem och klagade att de hindrade henne att somna. Tyst blottade Susanna sina hvita skullror, armar och hals, och när myggorna hoptals slogo ned på henne, och hennes matmoder nu lemnad i ro somnade lugnt, satt Susanna stilla, lät myggorna njuta, och njöt sjelf dervid mer än man kan tro.

Aflägsnande och närmande.

Sand Delikatesse, dette Humanitetens vakreste Hjerteblad viser sig jo tydeligst i Smaating. Hvad vi i almindelighed kalde saaledes er ingenlunde altid saa smaat; —

J. C. Lous.

Det är med våra fel, som med pepparrot; de äro grusligt svåra att utrota från den mark der de en gång tagit fäste, och intet är mer nedslående för odlaren, som vill ha bort ogräset ur sin åker, än att se det nyss borttryckta åter skjuta friskt upp i dagen, från qvarblifna, i jorden dolda rötter. Man kan då bli alldeles uppledsen vid den ogräsbundna marken, och man kan, när denna mark är vårt eget kära sjelf, få den hjertligaste lust att resa ifrån sig sjelf långt, långt bort. Men pass!!!

Susanna erfor ofta denna känsla, under det hon dagligen arbetade på att kufva de rörelser, som uppstego inom henne under denna tid. Dock hade de tankar och föresatser, som väcktes hos

henne under aftonen vi nyss omtalat, fattat henne alltför djupt att åter gifva vika, och med valspråket: «en ödmjuk, en rätt tjenarinna!» kämpade hon sig tappert igenom dagens faror och försåt. Hennes väsen blef lugnare; sjunkande stilla tillbaka från deltagande i samtal, som öfvergingo hennes bildning, sökande att vänligt försaka andras uppmärksamhet och interesse, vinlade hon sig endast om att i materielt afseende bereda trefnad och behaglighet för alla, samt uppfylla och om möjligt förekomma hvarje önskan. Och mer än man tror inflyter en sådan verksamhet på det hvardagliga lifvets sällhet. Den kärleksfulla viljan ger åt sjelfva de döda tingen anda och lif. Men tungt blir för den tjenande sjelf detta lif af syslor och omtanke för andra, om ingen solblick af kärlek, intet hjertligt erkännande faller på hennes arbetsamma dag.

I början af Augusti reste Harald bort, för att en fjorton dagar sednare återvända med Alf Lexow, Alettes trolofvade. Under hans frånvaro skulle Alette göra ett besök hos sin morbror i Hallingdal, men för att efterkomma fru Astrids önskan, dröjde hon ännu en vecka kvar på Semb. Under dessa dagar slöto sig Alette och Susanna

närmare hvarandra, ty Alette rördes ovilkorligen af Susannas outtröttliga och anspråkslösa omsorger, och fann dessutom hos henne ett så öppet sinne, ett så hjertligt deltagande, att hon ej kunde neka sig sjelf nöjet att meddela henne ett och annat af det myckna, som lefver i en lycklig fästmö's hjerta. Lycklig, — ja, det var Alette, ty hon älskade varmt och sen länge redan, Alf Lexow, och skulle inom kort för alltid bli för-enad med honom, och likväl smög ofta ett ve-modigt drag öfver hennes behagliga ansigte, då fråga blef om detta giftermål och om hennes flyttning till nordlandet. Susanna frågade henne några gånger om orsaken dertill, och lika ofta slog Alette skämtande bort frågan, men en af-ton då de samtalat förtroligare än vanligt sade Alette:

«Det är en underlig känsla att reda till sitt bröllop under den tron att man icke länge skall öfverlefva det! Denna flyttning till nordlandet blir min död, det är jag viss på. Nej, se icke så förskräckt ut! Det är ju i alla fall icke så farligt. Och tanken på en tidig död har jag dess-utom länge burit med mig, så att jag borde vara vand vid den.»

«Ack!» sade Susanna, «de som älska och som äro älskade, de lyckliga borde aldrig dö! Men hvarifrån denna underliga aning?»

«Jag vet sjelf icke!» svarade Alette, «men den har följt mig alltifrån min första ungdom. Min mor var född under Provences sköna himmel, och tillbragte större delen af sin ungdom i det varma landet. Kärleken till min fader lät henne i vårt Norge älska sitt andra fädernesland, och här tillbragte hon sitt öfriga lif, men kunde dock aldrig rätt fördraga dess kalla klimat, längtade hemligen tillbaka till det varma landet, och dog i denna längtan. Mig har hon lemnat i arf dessa känslor, och fast jag aldrig sett dessa orange-lundar, denna varma azurhimmel om hvilka hon så gerna talade, har jag sen barndomen insugit kärlek till dem; jag har dessutom ärft min moders plåga af kölden; — mitt bröst är ej starkt, och — nordlandets långa mörka vintrar, boendet vid hafsstranden, i ett klimat dubbelt kallare än det jag är vand vid, hafstöknen och stormarne - - - ack! jag skall ej länge motstå detta! Men Susanna! Du måste lofva mig att icke säga Harald eller Lexow ett ord af hvad jag nu förtrott dig!»

«Men, om de visste derom» — sade Susanna — «skulle du säkert slippa flytta dit upp. Säkert skulle din fästman, för din skull söka ett mildare land«....

«Och vantrifvas der, och dö af längtan till sitt kära nordland! Nej, nej Susanna! Jag känner hans kärlek till sin födelsebygd, och vet att denna vinterliga natur, som jag fruktar, just är hans lif och hälsa. Alf är af själ och hjerta nordbo, och han är liksom sammanväxt med den bygd der hans fäder bott och hvars uppkomst och förkofran är hans älsklingsplan, förnämsta målet för hans verksamhet. Nej, nej! för min skull skall han ej ryckas bort från sitt hem, sitt ädla sträfvande. Må jag snarare, om så måste vara, i hans nordland finna en tidig graf!»

Susanna begärte nu att veta och Alette meddelade henne åtskilligt om det land, som hon tänkte sig så förskräckligt, och vi vilje med de unga vännerna nu kasta — — — —

En blick på Nordlandet.

Allt er koldt og haardt.

BLOM.

Dog hviles Guds Aand over Nord-
landene.

Z.

En stor del af Norge har sitt anlete liksom bortvändt från lifvet. «Den gamla Natten», hon som fornverlden tänkte sig som alltings urmoder, håller här jettebarnet i sin mörka famn och sveper det hårdt, i trånga lindor, hvarutur det ej förmår utveckla sig till fröjd och frihet. Nordlandet med Finnmarken se icke solen på flera månaders tid hvart år, och vägarnes svårighet och fara stänger umgänget med den sydligare världen. Nordpolens ande hvilar förtryckande öfver denna nejd, och när den derifrån andas ut öfver det sydligare Norge, i stilla Augusti-nätter, då vissna de halfmognade skördarne i dalarne och på slätterna, och hungerns isgråa anlete stirrar stelt från Nordanfjells på arbetsamma men olyckliga människoskaror. Hafvet bryter sig vid

dessa kuster mot en spetsgård af skär och klippor dem polar-fåglarnes skaror med skri och skrån kringvärma. Stormar afvexla med tjocka töcken. Klipporna långa med dessa stränder ha besynnerliga skepnader; än uppstiga de i torn, än likna de djur, än framvisa de gigantiska och obyggliga människoprofiler, och man förstår väl huru folktron i dessa ser förstenade troll och jettar, och att våra förfäder i denna vilda ödemark förlade deras Jotunhem.

Och en dyster kvarlefva af hedendom vill ännu i dag icke lemna denna nejd. Den har frusit fast i människornas inbillning; den har förstenat sig i de hemska naturgestalter, som en gång gäfvo den lif. Evangelii ljus söker fåfängt skingra de tusenåriga skuggorna; den gamla natten kvarhåller dem. Fåfängt resa sig öfverallt på klipporna de heliga korsen; tron på trolldom och trollkonster lefver dock allmänt bland lölket. Hexan sitter ondskefull i sin håla och blåser upp storm för sjöfarande, så att de må förolyckas; och gästen *Stallo*, en stor, svartklädd man, med staf i handen, vandrar omkring i ödemarken, och inbjuder den enslige vandraren, som möter honom, till en kamp på lif och död.

Lappen, nordens nomad, ströfvande fri med sin renhjord öfver odelta marker, framstår som ett romantiskt drag i detta lif, men det måste då ses på afstånd. På närmare håll slocknar all skönhet, i brännvinets dunster och Lappkåtans rök.

Långs med kusterna, bland klipporna och skären och på de hundratals öar, som omgifva denna strand, lefver ett folk af fiskare, som i kapp med sjömåsarne plöja hafvet. Natt och dag, vinter och sommar hvimla deras båtar på vågorna; genom hvinande storm, genom skummande bränningar ila de oförväget med sina lätta segel, för att ur hafsdjupet uppfånga silfverstimmen — landets största rikedom. Många uppslukas årligen af djupet, men mängden kämpar med elementerna och segrar. Så under den dagliga striden, utvecklas mången kraft, utöfvas mången hjeltmodig gerning*), och folket hårdnar för farorna och döden, men äfven för all lifvets mildare skönhet.

*) Den stormiga vintern 1839 var, under fiskeriet vid Lofoden, rik på olyckshändelser, men också på de skönaste drag af menskligt hjeltmod, då lifvet vågades och stundom förlorades, för att rädda nödställda likar.

Likväl är det i denna hårda natur, som eiderfågeln är hemma, det är i dessa nakna klippor som den bygger sitt bo af dun plockadt från dess eget bröst, det silkesmjuka dun, som sedan sprides ut öfver världen, att bädda varmt och mjukt åt människorna både i norr och söder. Huru många lidande lem, huru många tröttadt hufvud har ej fått sin hugsvalelse från Norges klippeskär!

På gränsen emellan Nordlandet och Finnmarken ligger staden Tromsö, dessa provinsers nu uppblomstrande medelpunkt. Det var här, som Alette skulle tillbringa sitt lif; det var här som kärleken beredde åt henne ett varmt och fridfullt bo, lik ejdern hemtande ur sitt eget bröst medlen att bereda ett mjukt läger i de hårda klippornas famn. Och sedan Alette skildrat för Susanna hvad som afskräckt henne från den nordliga flyttningen, dolde hon ej heller hvad som ljuft och mäktigt försonade henne med den; och Susanna begrep det mycket väl, när Alette läste för henne följande bref:

«Tromsö d. 28 Maj.

Vore du ändå här, min Alette! Jag saknar dig i hvar ögonblick, under det jag inreder min boning för att emottaga dig, och känner oupphörligt behovet att fråga: hur vill, hur tycker du? Ack! att du vore här, min innerligt älskade, nu i denna stund, och du skulle förtjusas af detta «is- och björnland», som jag vet att du hemligen ryser för. Trakten häromkring är icke vild och dystert, som till exempel på Helgoland; löfskogar kranza vår ös klippiga stränder, och hafvets vågor leka kring dem i fredade vikar och bugter. Vår väl byggda lilla stad ligger vackert på öns södra sida, blott genom ett smalt sund skiljd från fasta landet. Mitt hus är på hamngatan, som följer längs med den stora bekväma hamnen. I detta ögonblick ligga öfver tjugu fartyg der för ankar, och flera nationers olika flaggor svaja i aftonvinden. Det är engelsmän, tyskar och isynnerhet ryssar, som komma till vår kust, för att hemta vår fisk, vårt ejderdun m. m., och gifva i utbyte sin säd, sina pelsverk. Sydboarne föra dessutom hit en mängd grannlåt och små
lyx-

lyx-artiklar, som begärligt upphandlas af inbyggarna från Kola och Hvita Hafvets trakter. Lefve handeln! Min själ upplifvas vid åsynen af dess lif. Hvad har icke handeln från världens begynnelse verkat, till lifvets behag, till länders och människors vänliga närmande, till förmildring af seder! Det har alltid hjertinnerligen glädt mig, att forntidens visaste och mildaste lagstiftare — Solon, var en handelsman. «Vid handeln,» säger en hans historieskrifvare, «vid visdom och musik utbildades hans själ.» Lefve handeln! hvad lefver icke genom den?! Hvad är allt friskt lif, all rörelse i grunden, om icke handel, utbyte, gåfva mot gåfva! I kärlek, i vänskap, i folkens stora lif, i familjens lilla krets, öfverallt hvar jag ser lycka och välstånd, ser jag äfven handel; ja, hvad är hela jorden, om icke en koloni från moderlandet himmelen, och hvars väl och lyckliga förhållande till detta, grundar sig på fri export och import! Liknelsen kunde fortsättas vidlyftigt, dock — — du gode gifvare der ofvan, förlåt att den ens blef vågad!

«Och du får icke tro, Alette, att här det materiella handels-interesset utesluter det för lif-

vets ädlare och finare bildning. Ibland de ett tusen menniskor, som utgöra stadens befolkning, kan man välja sig en interessant umgängeskrets. Vi ha äfven theater och många det bildade lifvets nöjen. Jag var i går på en bal, der det dansades hela natten, vid — dager. Den goda musiken, fruntimrens smakfulla klädsel och vackra dans, men framför allt umgängstonen, den hjertliga munterheten, lät några utlänningar, som voro närvarande, förvåna sig och sätta i fråga, om de verkligen här befunno sig under den sjuttionde breddgraden.

«Men vintern!» tycker jag mig höra dig ropa, «nog kan det gå an om sommaren, men den långa, mörka vintern?! Nå väl, min Alette, vintern — går rätt bra, när man älskar hvarandra, när man har varmt inomhus! Mins du, Alette, när vi förliden höst, tillsammans i Christiansand, läste i Morgenbladet följande utdrag af Tromsö tidning, af den fjortonde Oktober:

«Redan i flera dagar efter hvarandra ha vi haft snöyra, och i detta ögonblick sträfvar snöplogen att bana väg för kyrkvandrarne. Nattens och vinterns grafro breder sig med stormsteg öfver äng och dal, och blott några få kor vandra

ännu, som gengångare, öfver de snötäckta markerna, för att hålla sin tarfliga måltid af de ännu icke öfversnögade trädens qvistar.«

«Mig behagade det lilla vinterstycket, men vid uttrycken «nattens och vinterns grafro» ryste du ovilkorligt och höjde ditt hulda, kära ansigte, med tillslutna ögon, mot mitt bröst. O, min Alette! så skall du göra framdeles, när fasan för mörkret och kölden griper dig; och vid mitt bröst, lyssnande till mitt hjertas slag, till min kärlek, skall du glömma de dystra bilder, som stå utanför ditt hem. Tillslut ögonen, slumra, älskade, medan jag vakar öfver dig, och sedan skall du med klarnadt öga och rödblommig kind blicka på natten och vintern, och känna att deras makt icke är så stor. O! visst kan kärleken — denna själens Gejser*) — smälta is och snö, hvar som helst på jorden, visst, der dess varma källor springa, kan ett södern uppblomstra, ja, uppe vid sjelfva nordpolen!

«Medan jag skrifver detta hör jag en musik, som gör på mig ett på en gång gladt och vemodigt intryck. Det är åtta Ryssar, som sjunga en af

*) En varm källa på Island.

sina nationalsånger, under det de i den stilla aftonen ro nedför Tromsö-sundet. De sjunga fyrstämmigt och med fullkomligaste renhet och harmoni. Sången går i moll, men är likväl ej sorglig. De ro i den mörka skuggan af stranden, och vid hvart årtag lyser vattnet omkring båten, och droppar, liksom af eld, stänka från årorna. Detta fenomen är ej ovanligt på vesterhafvet, och vet du väl, min Alette, hvad som så lyser och brinner i hafvet? Jo, kärlek! I vissa ögonblick, nemligen, stegras hafs insekternas känsla till en hög grad af innerlighet, och milliarder väsen, som innehållas i vågorna, osynliga för blotta menskoögat, fira då en lycksalighets- och bröllopsstund. Det är i sådana ögonblick, som hafvet lyser, ty hvart minsta lilla kräk ger då, inspirerad af kärlek, ifrån sig en stråle af ljus. Dock brinner dess lif så högt en stund, för att sedan desto hastigare slockna. «Men det dör förutan smärta», dör i glädje. Rika natur! Gode Skapare!

«Också mitt hjerta brinner! Jag ser på det lysande elementet, som i denna stund kan sägas vara fullt af lycksalighet, jag lyssnar till sångens melodier, fulla af glädje och smärta och — jag räcker mina armar efter dig, Alette, min Alette!»

«O!» utropade Susanna här, «hvad denna man älskar dig, och hvad du måste älska honom! Visst måtte ni få länge lefva för att vara lyckliga tillsammans!»

«Och om ej länge», sade Alette, «så dock en liten tid; ja, en liten tid hoppas jag få lefva för att göra honom lycklig, för att tacka honom för all hans kärlek. Och sedan» . . .

Alette böjde sig ned och plockade en skön utslagen vattenlilja, som växte i ån, vid hvars brädd hon stod; hon visade den åt Susanna i det hon med tankfullt leende fortfor:

«Hvad er det saa meer?

Engang den seer

Dog en venlig Strimmel

Af Hjemmets lysende Himmel,

Engang den luer

Under Templets tonende Buer —

En slig Sekund

Veier vel op imod Dødens Blund.» *)

*) Munch.

Återkomsten.

«At samles, skilles ad,
«Velkommen og Farvel»,
Se, det er Livets Del.»

BJERREGAARD.

Alette reste bort för att uppfylla sitt löfte till «onkel i Hallingdal», men ett par veckor sedan var hon åter på Semb, i sällskap med Harald och Alf Lexow, hvilka hade afhemtat henne. Dock skulle hon nu blott göra der ett kort besök, för att sedan med sin fästman och onkelns familj anträda resan till Trondhjem, der hennes bröllop skulle firas hos en rik och hjertlig tant, som länge gladt sig deråt och re'n i en månads tid «mjölat sina hänkar» och bullat opp dertill. Äfven Harald skulle följa på detta tåg.

Alf Lexow var en man i sina bästa år, med ett öppet och frimodigt väsen. Ansigtet var litet, koppärrigt, men eljest vackert och fullt af lif och välyilja. Han var en af dessa människor, som man måste tycka om och fatta förtroende till, vid första anblicken. Susanna kände stor njut-

ning vid att se det kärleksfulla, innerliga förhållandet emellan de båda förlofvade. Hon sjelf var äfven nu lyckligare, ty Harald lemnade nu mycket Alette till sin fästman och sökte som förr Susannas sällskap.

Alette var qvick, behaglig och mycket bildad, men hon tyckte bäst om att tala sjelf. Det gjorde i grunden äfven Harald, och en bättre åhörarinna än Susanna kunde man ej ha. Striderna kommo sig icke nu i gång, men det var något hos Susanna, som drog Harald till henne, vida mer än förr stridslusten. Han fann Susannas väsen förändradt till dess fördel; det låg deri något lugnt och tillika vida mildare än förr. Hon var dessutom nu alltid så vänlig, så uppmärksam och betänkt på allt, som kunde göra de andra nöje. Han såg också med hvilken tyst oro hennes tankar följde Fru Astrid, hvilken nu vid höstens analkande — man var i slutet af Augusti — tycktes återfalla i det mörka och tysta lynne, ur hvilket hon en stund synts vakna. Hon lemnade nu mycket sällan sina rum, utom vid måltiderna.

Harald ville att hans syster och svåger skulle, innan deras afresa från dalen, vara vittne till ett af de der brukliga lek- och dansgillen, och hade

derföre tillställt en landtlig högtid, på hvilken han
bjöd dem och Susanna, och till hvilken vi äfven
nu vilja begifva oss.

Hallingen.

«Denne ejendommelige, vilde, rørende
Musik er vor National-poesi.»

HENR. WERGELAND.

.
«Violinen klinger,
Gladere ej synger
Fugelil i Skov og Enge.

Hurra! Skjænker i til Bægerets Kant
Skaal den Hedersmø som Dandsen
paafandt!

Skaal før Jenten min! Og
Skaal før Jenten din! Og
Skaal før Far og Mor i Bænken!»

NORRSK VISA.

En vacker eftermiddag, i de första dagarne
af September, sågos två unga, festligt klädda bond-
flickor glädtigt, språkande skynda på gångstigar,
genom skogslundarne i Heimdalen, mot en grön

öppen plats, omgifven af träd, och der man såg en mängd personer af båda könen, alla i bondekläder, församlade. Här var «Leikevolden» *) och under det de unga flickornø nalkades den, sade den ena: «Det är visst, Susanna, att den drägten klär dig förträffligt! Ditt sköna, ljusa hår glänser vackrare än någonsin, inflätadt med de röda banden. Min dräkt passar mig icke hälften så bra, tycker jag.»

«Emedan du, bästa Alette, ser ut i den, som en förklädd prinsessa, och jag i min, som en riktig bondflicka.»

«Du är en smickrerska, Susanna, märker jag. Få nu se om Alf och Harald genast känna igen de tellemarkska «Jenterne».

De blefvo ej länge i ovisshet derom, ty knappast kommo de in på dansplatsen, förrän tvenne bönder i hallingkofter och breda bälten om lifvet kommo dansande fram till dem, i det de med alla de andra sjöngo följande bygdvisa:

«Aa æg e Unkar, aa æg e ærlig
Aa æg e Sonen hans Gulleig Bøe;

*) En jemn gräsplan, hvarest man brukar dansa.

Aa vil du være mæg tro og kjærlig,
Saa ska du værta mi ægta Mø.» *)

Susanna kände igen Harald i den unga bonden, som så sjungande fattade gladt och artigt hennes hand och förde henne upp i en munter springdans, som dansades under sång. Alette dansade med sin Alf, som tog sig dråpligt ut som «Hallingdöl».

Susanna hade aldrig sett så bra och så lycklig ut! men också hade hon aldrig varit med om ett sådant nöje. Den sköna aftonen, musikens toner, dansens lif, Haralds blickar, som uttryckte en viss hög grad af välvilja, de glada, lyckliga ansigten hon såg rundt omkring sig — — aldrig hade hon tyckt lifvet så roligt! Och nästan alla tycktes känna det så, och alla svängde om af hjertans lust; silfverspännena klingade och skilling efter skilling dansade ned i den lilla, brokigt målade hardangerfelan, som spelades med sprittande lif, af en gubbe med uttrycksfullt och nästan energiskt utseende.

*) Och jag är ungarl och jag är ärlig
Och jag är sonen till Gulleig Bö;
Och vill du vara mig tro och kärlig,
Så skall du blifva min äkta mö.

Efter första dansen hvilade man ett ögonblick. Man åt äpplen och drack hardanger-öl ur silfverkannor. Derefter uppstod ett nästan allmänt rop, som kallade Harald och en annan ung man, känd, som han för vighet och styrka, att tillsammans dansa en «lös Halling». De läto icke länge bedja sig, och trädde fram midt i kretsen, som på en gång utvidgade sig och slöt sig kring dem.

Musikanten stämde, och sedan, med hufvudet djupt ned i bröstet, begynte han att spela med ett uttryck och ett lif, som man kunde kalla inspirerad. Det var en af den vilda Maliserknuds mest geniala kompositioner. Var den diktad vid hären på bivuaken, under den fria, nattliga himmelen, eller i — «Slaveriet», bland missdådarne? Ingen vet det; men på båda ställen har han framtrullat toner, som icke skola försvinna ur folkets minne, så som hans eget oroliga lif. Nu tycktes hardangerfelan först ha fått rätta klangen. Allmänt bifall höjde sig vid de unga männernas dans, men högsta intresset skänktes Harald, som under dansens utveckling väckte verklig beundran.

Kanske finnes ingen dans, som mer än Hallingen uttalar det folklynne, som diktade den, som bättre afspeglar nordbons lif och karakter.

Den begynner likasom lågt vid jorden, under lunkiga små hopp och derunder böjningar af ben och armar, i hvilka en stor kraft liksom vårdslöst leker. Det är något björnaktigt, trögt, klumpigt, halft drömmande. Men det vaknar, det blir allvar. Då resa sig de dansande och dansen, och utveckla sig i kraftyttringar, under hvilka styrkan och vigheten tyckas roa sig att leka med trögheten och klumpigheten och besegra dem. Den-samme, som nyss tycktes vara bunden vid jorden, springer upp och tumlar sig om i luften, såsom hade han vingar. Så efter flera halsbrytande rörelser och evolutioner, för hvilka den ovana åskådaren ovilkorligen hisnar, återtar plötsligen dansen sin första lugna, sorglösa, litet tunga karakter, och slutar som den begynte, sänkt mot jorden.

Starka bifallsrop ljödo från alla håll vid dansens slut, hälsande isynnerhet Harald. Och nu satte sig alla i rörelse till en stor Halling-polska och hvar och en «Gut» valde sig en «Jente». Harald hade knappt svalkat och styrkt sig med en bågare öl, förrän han åter skyndade fram till Susanna och bjöd opp henne till Halling-polskan.

Hon hade dansat den några gånger i sin hembygd och tog glad emot Haralds uppmaning.

Äfven denna dans är djupt karakteristisk. Den målar nordbons högsta lefnadslust, den är berserkaglädjen i dans. Stödd på qvinnans arm kastar sig mannen högt upp i luften; så fattar han henne i sina armar och svänger om med henne i vilda hvirflar, så skiljas de, så sluta de sig åter samman, och hvirfla åter om liksom i öfvermått af lif och lust. Takten är bestämd, djerf och full af lif. Det är ett dansrus, i hvilket menniskan för ögonblicket befriar sig ifrån hvarje sorg, hvarje tillvarelsens tyngd och tryckning.

Så kände äfven i denna stund Harald och Susanna. Unga, starka, viga svängde de om med en säkerhet och lätthet, som tycktes göra dem dansea till en lek utan all ansträngning, och med ögonen stadigt häftade på hvarandra, hade de ingen aning om svindel. De svingade om likasom i en trollkrets, vid den underliga, förtrollande musiken. Understrängarne tonade starkt och främmande. Den egna tjusningskraft, som ligger i det klara vattnets djup, i bergets mystiska innandöme, i skogens dunkla grottor, som skalderna sjungit om, i hafsfruns, i bergkungens och i skogs-

fruns namn, och som så mäktigt drager hjertat till okända, underbara djup, — denna dunkla nåtursång ljöd i understrängarne *), i Hallingens på en gång lekande och vemodiga toner. Djupt grepo de in i Susannas själ, och äfven Harald tycktes erfara denna tjusning; lemnande dansens vildare rörelser, sväfvade de allt stillare omkring, arm i arm. «O så genom lifvet!» hviskade Haralds läppar liksom ofrivilligt, i det han såg djupt in i Susannas glänsande, tårfulla ögon och «o så genom lifvet!» svarade det åter inom hennes bröst, men hennes läppar förblefvo slutna. Hon fattades i detta ögonblick af en darrning, som lät henne upphöra med dansen, och hon satte sig, under det verlden gick rundt omkring för henne. Icke förrän hon druckit af ett glas vatten, som Harald bjöd henne, förmådde hon svara på hans hjertliga och oroliga frågor om hennes befinnande. Susanna skylldes på den häftiga dansen, men försäkrade

*) Understrängarne på den såkallade Hardangerfiolen äro fyra metallsträngar, som ligga under notbrädet. De stämmas i ackorder med de öfverliggande tarmsträngarne, hvarutaf, såväl som af en viss fiolens byggnad, denna får en egen, stark, nästan melankolisk klang. (Ifr. Wolf.)

att hon åter kände sig alldeles bra. I detsamma mötte Susannas ögon Alettes. Hon satt ett stycke längre bort och betraktade Harald och Susanna med en allvarsam och — som Susanna tyckte — missnöjd blick. Susanna kände härvid ett styng i hjertat, och när Alette kom till henne och frågade något kallt, huru hon mådde, svarade hon äfven kallt och kort.

Solen var i nedgången och aftonen började bli kall. Sällskapet inbjöds därför af Harald i en rymlig stuga, klädd med löf och blommor. På Haralds begäran spelade här en ung bondflicka på Langleg *) och sjöng dertill med klar och liflig röst den Hallingdalska sången: «Gjetter-Livet», som så naivt beskrifver «Sæter-pigens» dag i den ensliga dalen, med kreatursflocken, som hon vallar och vårdar der under sommaren, sorglös och

*) Eller «Langoleik», ett fyrsträngadt instrument af ungefär samma skapnad som psalmodikon. Bondflickorna i bergsbygden spela gerna derpå och ofta med stor färdighet. I en såkallad «Elskovs-Sang» från Vestfjordalen heter det:

«Ho som so gjilt *) kan po Langoleik spelo
Svanaug den vena, ska no væra mi!»

*) Vackert, snällt.

«glättug» i hågen, ehuru nästan skiljd från människor; — *nästan*, ty «Havor Jætesvend» höres blåsa i sin lur på fjellet, och snart sitter han hos henne på klippan,

«Aa Guten slær Mundharpun sin,
Han spelar Veent paa Flöitun fiin,
Aa E sjung Visun min.»

Så nalkas qvällen, och «alle mine Kjyri», med «Tralling og med Hullen», kallas nu fram vid namn:

«Kjem Laikeros, Gullstjerne fiin,
Kjem Dokkerose! Kjæla min,
Kjem Bjølka Qvitelin!»

Och kor och får komma vid den välkända rösten och samlas vid Säterhyddan, råmande och bråkande förnöjligt. Nu pågår mjölkningen och «Gjetter-pigen» sjunger:

«Nær E fær Mjølkk i Koppun min,
So læg E me aa svover in
Tes Daug paa Fjøllu sjin.» *)

*) När jag fått mjölk i stevan min,
Så lägger jag mig och somnar in
Tills dagen skiner på fjellen.

Efter sången begynte dansen med ny ifver. En jernkrok var slagen i en af sparrarne midt på taket, och den dansare, som under Hallingpolskans svängningar lyckades med sin klack gifva kroken ett slag, så att den böjdes, han hade vunnit priset för dansen denna afton. Betraktande de täflandes halsbrytande svängningar, satte sig Susanna på en bänk. Ett par stora löfruskor, som stodo emellan bänken och ett fönster, hindrade henne att se de tvenne personer, som stodo der sakta samtalande, men hon blef qvarsittande liksom förtrollad när hon hörde Alettes röst säga:

«Susanna är visst en bra och god flicka, och jag håller verkligen af henne, men ändå, Harald, skulle det oroa mig, om du allvarsamt fäste dig vid henne.»

«Och hvarföre det?» frågade Harald.

«Emedan jag tror att hon ej passar till din hustru. Hon har ett ojemt och häftigt lynne och»

«Men det kan förändras, Alette. Hon har redan förändrat sig mycket. För hennes häftiga lynne är jag ej rädd, — det skulle jag nog få bort!»

«Större trollkarl än du, min bror, har narrat sig på sådan tro. Dessutom är hon mycket för obildad, för okunnig att passa till ditt sällskap genom lifvet. Och icke heller skulle hon passa i den krets af sammanlefnaden, i hvilken du dock måste komma en gång. Bästa Harald! låt mig bedja dig, förhasta dig icke! Du har ju länge ämnat göra en resa utomlands, för att inhemta större kunskaper i landthushållningen. Utför nu denna plan, res och se dig om i världen, innan du fäster dig för lifvet.»

«Jag tror du har rätt, Alette, och jag skall följa ditt råd, men»

«Dessutom», afbröt i sin ifver Alette, «har det ju god tid med ditt giftermål? Du är ung ännu, du har tid att se dig om och välja. Du skall lätt, när du det vill, kunna göra ett i alla afseenden godt parti. Susanna är fattig och du sjelf är icke nog förmögen att alldeles förbise» . . .

Susanna ville icke höra mer, och i sanning hon hade hört nog. Sårad stolthet och hjerte-veläto blodet rusa till hennes hufvud och bröst, så att hon tyckte sig qväfvas. Hon steg hastigt upp, och sedan hon bedt en bekant säga till Alette och Harald, att en stark hufvudvärk tvingade

henne att lemna dansen, skyndade hon på gångstigarne genom dalen tillbaka mot Semb.

Aftonen var skön, men Susanna var blind för all dess herrlighet; hon märkte ej på de klara stjernornas vandring, ej hur de speglade sig i daggsålarne, som stodo fulla af kristallrent vatten; hon hörde ej elfvens brus och talltrastens sång, ty aldrig ännu hade inom hennes bröst Barbra och Sanna fört en häftigare strid.

«De förakta mig!» skrek den förra, «de förkasta mig, de trampa mig under fötterna! De anse mig icke värdig att gå i bredd med dem, de högmodiga, hjertlösa människorna! Men ha de rätt att så förhäfva sig öfver mig, för det jag ej är så fin, så lärd som de, för det att jag är — fattig?! Nej, det ha de icke, ty jag kan förtjena mitt bröd och gå min väg fram genom verlden, så godt som någon. Och om de vilja vara stolta, så skall jag vara tio gånger stoltare. Jag behöfver ej ödmjuka mig för dem! En ann' är så god som en ann'!»

«Ack!» återtog Sanna, och smärtsamma tårar började rulla utför hennes kinder, «en ann' är dock ej så god som en ann', och uppfostran och bildning göra en stor åtskillnad människor emel-

lan. Det är icke roligt för en man att blygas för sin hustrus okunnighet, och icke heller kan en begära, att någon skall vilja lära en, som är så gammal, eller se in i ens hjerta huru gerna man ville lära och och Harald, som jag trodde ville mig väl, som jag så mycket älskar, som jag ville tjena med mitt hjerta och med mitt lif — hur kallt talar han om mig, han, som nyss så innerligt..... Harald! hvarföre skulle du dåra mitt hjerta, när du så litet frågar efter hvad det känner, hvad det kan lida? Men du (och här tog Barbra åter vid), du tänker blott på dig sjelf, du är en egoist, som hela ditt kön! Och han tycktes vara så säker på mig! Han satte ej i fråga om jag ville, nej — han satte blott i fråga om han skulle i nåder vilja.... Må han vilja! må han försöka! och han skall se att han bedragit sig, den stolta herrn! Han skall se att en fattig flicka, utan anförvandter, utan vänner, ensam i den vida verlden, likväl kan afvisa den, som så nedlåter sig till henne. Var trygg, fröken Alette! Stackars, föraktade Susanna är för stolt att tränga sig in i er högfärdiga slägt, ty, i sanning, dertill känner hon sig för god!«

Men Susanna var bra ond och bra olycklig när hon talade detta. Hon var nu framme vid Semb. Ljussken strålade från öfverstinnans sängkammare. Susanna såg upp mot fönstret och stannade i stum förvåning; ty i fönstret stod öfverstinnan, men icke mer den dystra, sorgbundna frun. Med händerna tryckta mot sitt bröst, såg hon upp mot de klara stjernorna, med uttrycket af en brinnande tacksamhet. Det var likväl något vildt och öfverspändt i hennes utseende, som gjorde att Susanna, betagen af förvåning och sällsamma känslor, beslöt att genast gå in till henne.

Vid Susannas inträde i rummet, vände sig öfverstinnan hastigt mot henne. Hon höll ett bref tryckt mot sitt bröst och sade, med orolig glädje och en slags häftighet:

«Till Bergen, till Bergen! Susanna, jag reser i morgon till Bergen. Laga allt i ordning för min afresa, så fort du det kan.»

Susanna häpnade; «till Bergen?» stammade hon frågande, «och vägen dit skall vara så svår, ja, farlig denna tid.....»

«Om döden hotade mig på den, jag skulle dock resa!» sade fru Astrid, med otålig energi.

«Men jag begär ej af någon att följa mig. Du må bli här hemma!»

«Herre Gud!» sade Susanna, smärtsamt uppörd, «jag talade ej för mig. Kunde jag dö för att rädda öfverstinnan från någon fara, någon sorg, så vet Gud att jag gjorde det med glädje. Låt mig få följa med till Bergen!»

«Jag har varit mycket olycklig, Susanna!» återtog fru Astrid, utan att märka denna uppörda sinnesstämning, «lifvet har varit mig en börda, jag har tviflat på Försynens rättvisa, på våra ödens ledning af en faderlig hand, men nu . . . nu ser jag . . . nu kan allt bli mycket anorlunda . . . Men gå, Susanna, jag behöfver lugna mig, och du tycks också behöfva hvila. Gå, mitt barn!»

«Blott en bön,» sade Susanna. «Jag får ju följa med i morgon? Ack! neka mig ej, ty jag följer ändå med öfverstinnan!»

«Nå väl,» sade fru Astrid, nästan glädtigt, «då är det icke värdt att jag nekar.»

Susanna fattade och kysste hennes hand, och hade velat gråta ut på den all den smärta och all den kärlek, som fyllde hennes själ; men

öfverstinnan drog bort sin hand, och bad henne ånyo vänligt, men ändå befallande, att gå.

När hon blef allena, vände hon åter sina ögon på brefvet, som hon höll i handen.

Utånå brefvet stodo dessa ord, skrifna af en osäker hand:

«Till min hustru, efter min död.»

I brefvet stod följande:

«Jag känner att någon stor förändring nu är på väg att föregå med mig. Förmodligen skall jag dö, eller bli tokig. Dessförinnan vill jag tacka min hustru för det englatålmod hon haft med mig i lifvet, och säga henne, att det är hennes vandel, som gör att jag i denna stund tror på dygd och på en rättvis Försyn. Jag vill nu löna henne på det enda sätt jag kan. Vet då, min hustru, att gossen, som du älskat och sörjt, *icke är död!* Låt det äfven minska din afsky för min gerning, när jag bedyrar att det var omtanka för ditt väl, som hade del i den. Jag var i grund ruinerad, — och kunde ej fördraga tanken att se dig blottställd! Derföre skickade jag bort gossen och gaf ut att han var död. Han har ingen nöd lidit; han har» här kom-

mo några alldeles oläsliga rader, efter hvilka det stod tydligare: «Jag blir oredig och kan ej säga hvad jag vill. — — Tala vid f. d. sergeant Rönn, nu vid sjötulln i Bergen, och han skall»

Brefvet upphörde här. Det var utan dato, dess papper var gammalt och gult. Men fru Astrid kysste det, under glädje- och tacksamhets-tårar, i det hon hviskade fram: «O, hvilken belöning! hvilket ljus! underliga, barmhertiga, goda Försyn!»

Aasgaard'sreja.

Taageskarer seile vildt i Stormen:
 Helteskygger søge Norges Fjorde,
 Hist gaaer Jernbaaden, hisset Ormen,
 Ravnen flager om de høie Borde.

Tause Skygger stande høit i Stavnen,
 Lynet blaaner fra de brede Sværde.
 Hæv dig Ludurhorn fra Klippehavnen,
 Kampens Møer er i Nat paafærde!

VELHAVEN.

Susanna gick in i sitt stilla rum, men inom henne var det icke stilla; en hård kamp kämpa-

des der. Det gällde nu för henne att kunna lösa sig från alla egna önsknings- och förhoppningar. Ty Susanna fann nu, att hon, sig sjelf nästan ovetande, hade hyst sådana i afseende på sin matmoder och på Harald. Hon hade hoppats att genom sin kärlek vinna deras, genom sina omsorger blifva nödvändig för dem, och nu insåg hon huru oändligt litet hon var för dem! Hon rodnade öfver sin förblindelse, och förebrådde sig, att hon varit sin lilla Hulda otrogen, då hon så djupt fäst sig vid främmande menniskor och låtit sin förra älsklingsplan skymmas af nya intryck och utsigter. Susanna bestraffade sig hårdt härför, kallade sig dåraktig och svag, och beslöt att fly Harald och den ort der han vistades.

«När jag följt min fru öfver de farliga fjellen — så tänkte Susanna, — när jag sett henne i säkerhet och lycklig, då vill jag lemna henne, — henne och honom och detta land för alltid. Fattig kom jag hit, fattigare skall jag komma härifrån, ty en del af mitt hjerta lemna jag kvar i det främmande landet. Men ett rent samvete skall jag taga med mig till mitt hem..... De kunde icke älska mig, men när jag är borta, skola

de kanske tänka med aktning, kanske med vänlighet på Susanna!«

De stilla stjernorna speglade sig i Susannas tårar, som ymnigt runno under detta tysta tal, och tårar och stjernor lugnade hennes sinne, och hon kände sig stärkt af den föresats hon fattat.

Derefter riktade hon uteslutande sina tankar på hvad som kunde behövas till resan, och använde det öfriga af natten, dels till dessa förberedelser, dels att ställa i ordning åtskilligt inom hushållet, så att hon med godt samvete skulle kunna lemna huset.

Imedlertid blef icke resan så hastigt af, som först var påtänkt, emedan en säker ledsagare och goda, säkra hästar måste anskaffas för tåget öfver fjellen, och dertill åtgick en stor del af den följande dagen. Förr än på morgonen dagen derpå, kunde man icke begifva sig åstad. Harald, mycket förundrad öfver detta hastiga beslut, hade sökt afstyra resan, under förespeglade af dess svårigheter och äfven fara, denna tid på året, ty från början af September kan man hvar dag vänta snöfall och stormande oväder i fjelltrakterne. Men öfverstinnan blef, utan att vidare förklara sig, fast vid sitt beslut, och Harald lofvade att ställa

i ordning för resan, så att den kunde ske så fort och så säkert som möjligt. Man hade valet emellan fyra lika besvärliga fjellvägar, som från denna trakt af Hallingdalen föra till Bergens stift och af hvilka den kortaste är den som går till Hardanger. För denna bestämde sig fru Astrid. Den kunde dock icke tillryggaläggas på mindre än två och en half dag. Harald, som kände den vägen och sade sig i nödfall kunna göra tjänst som vägvisare, gjorde sig färdig att följa med öfverstinnan på det äfventyrliga tåget. Alette med sin Alf skulle imedlertid, i sällskap med onkeln i Hallingdal och hans familj, anträda resan till Trondhiem, der Harald lofvade att sednare förena sig med dem, till Alettes bröllop.

Harald hade velat fråga Susanna om orsaken till den besynnerliga resan, men Susanna stod ej till att få tala vid denna dag, så mycket hade hon att bestyra om, såväl inom som utom huset, och alltid var hon omgifven af Larina och Karina och Petro. Och glad var Susanna att genom sina göromål ha en god anledning att undandra sig sällskapet och äfven undvika samtal med Harald. En viss bitterhet, så mot honom som mot Alette gäste bäsk i hennes hjerta.

Bland mången ädel och dyrbar förmåga, har menniskan den att kunna bedömma och *dömma* sig sjelf. Och när vi med rätta bli missnöjda med någon, när han sårat och aflägsnat oss genom ord eller handling, borde vi räkna på denna förmåga och låta den verka försonande på vår känsla. Ty medan vi förbittra oss öfver hans förseelse, gråter han sjelf kanske i tysthet öfver den, vakar i nattens tysta timmar, för att i sitt samvetes stränga helgedom skoningslöst bestraffa sig sjelf, och ju ädlare menniskan, ju större dess qual, äfven öfver fel mycket ringa, eller inga inför världens domstol, ja, hon förlåter i grunden aldrig sig sjelf, om än hon kan godtgöra hvad hon felat; och hoppet derom är i sådana qualfulla stunder hennes enda tröst.

Så äfven hade all bitter känsla vikit ur Susannas själ, om hon kunnat se hur djupt otillfreds Harald i denna stund var med sig sjelf, hur allvarsamt han förebrådde sig de ord han låtit gå öfver sina läppar under gårdagens dans, utan att med dem haft något verkligt allvar; och huru missnöjd han var öfver det löfte han gifvit Alette och med den föresats han fattat, i följd af hennes farhågor och råd.

Detta missnöje stegrades ännu mer, när han af Susannas uppsvällda ögonlock såg att hon mycket gråtit och märkte i hennes väsen en viss oro och nedslagenhet, som starkt bröt af mot hennes vanliga friska och lifliga sätt att vara. Orolig och aningsfull frågade han sig om orsaken dertill, under det han följde henne med forskande blickar.

Vid middagen kom öfverstinnan icke ut till bordet, och de andra suto der tysta och förstämnda, utom Lexow, som förgäfves sökte, med sitt goda lynne, upplifva de andra.

På eftermiddagen, medan kaffet dracks, ville Susanna i tysthet smyga sig bort, för att innan hon reste bära till en sjuk husmanshustru några läkemedel, samt några små barnkläder dem hon förfärdigat. Harald, som en stund hade stått och betraktat barometern och som tycktes ana hennes afsigt, när hon gick åt dörren, vände sig hastigt till henne i det han sade:

«Ni må väl icke tänka på att gå ut nu? Det är icke rådligt. Inom några minuter ha vi troligen stark storm.»

«Den är jag icke rädd för!» svarade Susanna och ville gå.

«Men ni känner icke *våra* stormar!» utropade Harald. «Lexow, kom hit! Se här! — «och Harald visade på barometern, i det han halfhögt sade — «qvicksilfret har sen en halftimma fallit två linier; nu sjunker det åter; — nu står det nära jordbäfningspunkten! — vi ha i ögonblicket en äkta «Berg-Röse» *) här!»

Lexow skakade betänkligt på hufvudet och sade:

«Det ser illa ut för morgondagens resa! Men jag förmodar, att era stormar här dock äro barnlek mot dem vi ha i vissa trakter af Nordlandet!» Och Alf gick till sin Alette, som såg frågande och oroligt på honom.

Harald skyndade ut efter Susanna och fann henne i porten, färdig att begifva sig åstad, med ett knyte på armen. Han gick i vägen för henne, i det han allvarsamt sade:

«Ni kan icke gå! Jag försäkrar er att det är fara å färde!»

*) Röse eller Ryse (Jette) kallas ännu i Norge den starka hvirfvelvinden, som höres tjuta mellan klipporna och är så farlig i vissa fjelldistrikter.

«Hvilken fara?» frågade Susanna mulet, och med en inre, envis föresatts att sätta sig upp mot Harald.

«Aasgaardsreijal» svarade leende Harald, «och den är icke att narras med. Rättnu kommer den ridandes och kan taga er med sig, om ni ej blir hemma. Nej! Ni får icke gå nu!» Och han fattade hennes hand, för att föra henne åter in i huset.

Susanna, som trodde, att han på vanligt sätt skämtade, och nu icke alls var skämtsamt till lynne, gjorde lös sin hand och sade rodnande och stolt:

«Jag *skall* gå, min herre! Jag skall gå, emedan jag vill det; och ni har ingen rätt att förbjuda mig det.»

Harald såg förvånad på henne, men sade derefter med en ton, som mycket liknade Susannas:

«Om jag ej kan förbjuda er att gå, så kan ni ej förbjuda mig att följa er!»

«Jag önskar helst att gå allena!» sade Susanna trotsigt och gick.

«Jag äfvenså!» sade Harald i samma ton, och följde henne, dock alltid på femton à tjugu

stegs afstånd. I köksdörren gick han in och sade till de, som befunno sig der: «Passa på elden, och släck vid första vindstöt; vi få en orkan!»

I detsamma kom Alfiero tjutande emot Susanna, hoppade opp med tassarne på hennes axlar, som om han ville hindra henne att fortsätta sin vandring. Men afvisad af henne, sprang han ängsligt slokande in i huset, såsom sökte han skydd för någon fara.

Vädret var dock vackert, vinden stilla, himlen klar; intet tycktes förebåda ett kommande oväder, utom röken, som, då den uppsteg från hyddorna i dalen, genast trycktes ned och rullade utföre taken ned mot jorden.

Susanna gick raskt fram sin väg, alltid tyckande sig höra Haralds fotsteg ett stycke bakom sig, men utan att våga se sig om. I det hon händelsevis kastade ögonen mot himlen, fick hon se en liten hvit sky, ej olik den fantastiska skepnaden af en drake, och som pilsnällt kom ilandes upp öfver dalen. Straxt derpå hördes ett starkt hvinande dån, som lät Susanna se uppåt höjderne, hvarifrån hon såg likasom en rökstod hvirflande uppstiga. I samma ögonblick var Harald vid hennes sida, i det han sade allvarsamt och hastigt:

«Till markén! kasta er ned till markén, genast!»

Susanna ville protestera, men blef i detsamma omfattad af Harald, lyft från jorden, och i nästa ögonblick fann hon sig liggande på den samma, med ansigtet mot markén. Hon kände en häftig lufttryckning, hörde helt nära sig en knall, såsom af ett pistolskott och derpå ett starkt brak och rasslande, hvarpå följde ett dån, liksom af en småningom bortrullande åska, och allt var stilla!

Helt bedöfvad af hvad som föregått, upplyfte Susanna sitt hufvud och blickade omkring sig, i det hon långsamt uppreste sig. Det rädde nu ett dödt lugn öfverallt; ej en gång ett grässtrå rörde sig. Men helt nära henne hade tvenne träd blifvit kastade omkull, och stenar hade lossnat från klipporna och rullat ned i dalen. Med oro såg sig Susanna om efter Harald, som ingenstädes syntes till, och hon tänkte på berättelsen om Aasgaardsreiija. I sin ångest ropade hon hans namn och kände stor glädje när hans röst svarade henne.

Hon fick då se honom ett litet stycke derifrån, i det han långsamt uppreste sig vid en kan-

tig klippvägg. Han var blek och tycktes känna plåga. Sysselsatt med Susannas säkerhet, hade Harald kommit sjelf att för sent antaga den ödmjuka ställning han låtit Susanna intaga, och hade blifvit af hvirfvelvinden fattad och hårdt slungad mot nämnde klippkant, hvarvid han fått en svår stöt öfver venstra nyckelbenet och axeln. Han försäkrade likväl den nu för honom mycket ängsliga Susanna, att det icke hade något att betyda, att det snart skulle bli bra igen, och tillade skämtande:

«Men hade jag icke rätt uti, att Aasgaards-reija icke är att leka med?! Och vi ha ej sluppit den ännu. Om några ögonblick ha vi den öfver oss igen, och så fort vi få höra det bullra och hvina i bergen, är det bäst vi visa oss ödmjuka. Det kan eljest gå oss illa!»

Knappt hade Harald yttrat dessa ord, förrän signalen hördes från bergen, och orkanen kom, lika våldsam som första gången, men också likså hastigt öfvergående. Om några minuter var allt åter lugnt.

«Nu ha vi åter några minuters andrum!» sade Harald i det han steg upp och såg sig forskande omkring, men bäst är att vi nu söka få

tak öfver hufvudet, så att vi bli skyddade för stenrasen. Der skjuter en bergshäll fram! Låt oss skynda dit, innan orkanen åter är här! Om jag ej bedrar mig ha andra vandrare tänkt som vi!»

Verkligen hade tvenne personer före dem sökt skydd under bergshällen, och Harald kände snart igen dem. Den äldre var vägvisarn, som Harald eftersändt för att blifva ledsagare på fjellresan, en vacker gubbe, i Hallingdrägten; den yngre var hans sonson, en rask gosse om sexton år och som äfven skulle följa med. Under deras väg till Semb hade de blifvit öfverraskade af ovädret.

Det var kanske välkommet för både Harald och Susanna, att, i denna stund af spänning emellan dem, genom dessa personers mellankomst bli befriade från att vara ensamma tillsammans. Ifrån deras tillflygtsort hade man en vidsträckt utsigt öfver dalen, och uppmärksamheten riktades på hvad som der tilldrog sig. Man såg hyddorna upphöra att röka, tecken till att man, såsom vanligt vid sådana orkaner, släckt elden öfverallt; man såg flera hästar, hvilka gingo ute på bete, ställa sig orörliga, med sina hufvuden riktade mot den sidan, från hvilken orkanen kom; på detta vis

klyfde de väderilen och kunde stå emot dess kraft. Längre bort tilldrog sig en besynnerlig luftscen. Man såg tjocka molnskaror från motsatta sidor rusa fram öfver himmelen och tumla fram och tillbaka i stormen. De besynnerligt formade massorna ryckte fram mot hvarandra och gäfvö en ordentlig drabbning i rymden. Den varade länge, men slutligen måste de kolonner, som anfördes af den svagare vinden, draga sig tillbaka; de som segrade, ryckte stormande fram och utbrede sig öfver hela himlahvalfvet, som nu mörkt och blytungt sänkte sig mot jorden. Imedlertid började ovädret att gifva något efter, och om tre timmar vid pass hade det saktat sig nog, för att tillåta sällskapet under klipphällen att begifva sig på vägen hem. Susanna längtade otåligt dit, både för sin matmoders skull, samt för Haralds, hvars kontusion tydligen förorsakade honom mycken smärta, ehuru han sökte dölja den under ett lifligt och språksamt väsen.

Icke utan fara, men dock utan vidare skada, kommo de lyckligt fram till Semb, der man emedlertid varit i stor oro öfver dem. Vinden lade sig alldeles mot aftonen. Haralds axel sköttes med tjenliga baddningar; han förklarade snart all

plåga vara borta, och ehuru ifrigt afrädd af alla, blef han envist vid sin föresats att följa öfverstinnan öfver fjellen.

Stackars Susanna var så ångerfull öfver sin envishet, som hade vållat Haralds missöde, så tacksam för hans omsorg om henne, att alla bittra känslor så för honom som för Alette försvunno ur hennes hjerta. Hon kände nu blott ett djupt, nästan smärtsamt behof att visa dem sin tillgifvenhet, att kunna göra dem någon glädje. Hon hade gerna gifvit sin högra hand därför.

Fjellresan.

Afsted, Afsted! Fly snabb som en Hind!
See hvor det griner bag Fanaranktind!

HENR. WERGELAND.

Tåget, som tidigt om morgonen följande dagen satte sig i rörelse från Heimdalen och uppför Ustefjellet, såg ingenting mindre än gladt ut. Äfven rörde det sig i ett tjockt töcken, som hängde

öfver dalen, insvepte alla höjder och stängde utsigten uppåt och rundtomkring. Främst red vägvisaren, den gamla trygga Hallingdölen, hvars kraftiga och höga gestalt gjorde ett betryggande intryck på de efterföljande. Sedan kom öfverstinan, så Susanna, derefter Harald, som hade sin arm i band. Tåget slöts af den unga gossen samt af en bonddräng, hvilka förde tvenne hästar med de resandes bagage.

Alltefter som de kommo högre upp ljusnade rymden; de resande stego öfver dimmans regioner; snart sågo de himlens blåa färg, och solen hälsade dem med sina strålar, och belyste de vilda, besynnerliga nejder, som nu började omgifva dem. På Susannas unga, öppna sinne verkade denna syn med underbar kraft. Hon kände sig allt friare, allt lättare till mods, och blickande med klara ögon framåt, tyckte hon, att hon bakom sig lemnat alla strider och alla qual, och nu steg uppåt mot en framtid af ljus och lugn. Ty hennes matmor skulle ju nu bli lycklig, och Susanna skulle med befriadt hjerta, och ej mer bunden af några sjelfviska känslor, lätt följa pligtens kallelse och Försynens vilja. Så kände, så tänkte hon.

Vägen var obanad, ofta brant och ohygglig, men säkert stego hästarne fram på den, och så kom man om några timmar till en Säterhydda, som ligger vid brädden af «Ustevandet», en insjö vid Hallingskarvens fot. Denna Säter ligger ofvanför björkvegetationen, och dess omgifningar ha starka drag af den egentliga fjellkarakteren. Men dess af snöfjellen alltid vattnade gräsgångar stodo ännu i herrlig grönska, och brokiga flockar af kreatur hvimlade på dessa. Som glänsande silverskärp viftade bäckarne fram mellan de gröna sluttningarne och de mörka klipporna. Solen sken nu klart, och man lyckönskade sig ömsesidigt till de klarnande utsigterna för en lycklig resa. Vid denna Säter rastade sällskapet en stund, och intog en styrkande frukost af de enkla rätter, som äro brukliga i dessa bygder. För hvar gäst sattes en bunke med «Lefsetriangler», *) ofvanpå hvilken låg en rågmjölskaka af en tallriks storlek. På bordet ställdes stora fyrkantiga smörstycken, samt ett fat med ypperlig bergfisk. Kannan med Hardangeröl saknades icke, och en ung

*) «Lefse» kallas tunna kakor af deg, hvilka skäras i stycken och stekas.

flicka med ljusa hårflåtor, ljusgul skinnröja, svart, veckad kjol och en röd halsduk knuten om halsen, samt ett ansigte så vackert och oskuldsfullt, som någonsin idyllen skänkte sin herdinna, passade upp på gästerna och underhöll dem med sitt enkla, godlynta prat.

Efter frukosten fortsattes resan. På höjden af Ustefjell såg man tvenne stora fjellsträckor, hvilkas vågiga ryggar höjde sig i snöregionen. De voro Hallingskarven och Halling-Jokulen.

Långsamt skred karavanen uppföre «Barfjellet». Småningom försvann all trädvegetation, marken var naken eller endast betäckt af ett slags svartaktigt ris; deremellan lågo snöfläckar, som tilltogo i storlek ju högre opp man kom. Utsigten rundtomkring hade något obeskrifligt kallt och hemskt. Men Susanna kände sig på ett eget sätt lifvad af detta vilda och för henne nya skådespel. Härtill bidrog ännu den gamla Hallingdölen, hvilken under det de tågade fram i dessa ödsliga bergstrakter berättade för sällskapet åtskilligt om «de underjordiske», som der bruka hafva sitt tillhåll och hvilka han beskref såsom ett trollpack af små, fula, bleka eller blåaktiga menniskolika skepnader, klädda i grått och med svarta hufvud-

bonader. «De drogo ofta,» sade han, «menniskor ned till sig i sina underjordiska boningar och gjorde af med dem, och om än man kom lefvande ur deras våld, så förblef man dock sedan för all sin dar tungsinmig och vanvettig och hade ingen trefnad på jorden.» Vissa menniskor förföljde de, men andra skyddade de och tillförde gods och lycka. Hallingbonden var sjelf fullkomligt öfvertygad om dessa väsens verkliga tillvarelse och sade sig sjelf en gång i en fjelltrakt ha sett en man, som hastigt sjunkit ned i jorden och försvunnit.

En af hans vänner hade en gång i skogen sett en hel gård med hus, menniskor och kreatur, men vid hans ankomst dit hade dessa sednare genast försvunnit.

Harald yttrade, att inbillningen väl hade här drivit sitt spel, men den gamle sökte styrka sin sak med anförande af följande stycke ur

«Hans Lauridsens Sjølebog:»

«Djevelen har mange Stallbröder som Elle-
«qvinder, Ellemænd, Dværge, Vætter, Natravne,
«Jordmaalere med gloende Ildstænger, Varulve
«Thusser, Gjenfærd som lade sig tilsyne mod folk
«skal doe.»

Och när Harald småleende ännu yttrade tvivel, sade den gamle ifrigt:

«Men det står ju i bibeln, att allas knä, både deras som äro i himlen och på jorden och *under jorden*, skola böja sig för Herran! Och hvilka skulle väl de *under jorden* vara om icke de underjordiske? Och akta dig du?» fortfor han muntert, med en skälmsk blick på Susanna, «akta dig när «Thusmörket» (skymningen) kommer, ty då är deras tid att husera, och unga flickor tycka de särdeles om och draga gerna ner i sina boningar. Akta dig! Ty få de dig väl en gång ner i sin kyrka (ty de ha också en kyrka, djupt nere i jorden) så får du aldrig se solen och Guds klara himmel, så länge du lefver! Och det blir icke roligt må du tro att bo hos Thuserne!»

Susanna ryste ovilkorligt vid detta skämt. Hon kastade en blick på de vilda klippgestalterne rundtomkring, hvilka Hallingebonden försäkrade henne vara förstenade troll, jettar och jetteqvinnor. Harald märkte Susannas intryck, men han, som så ofta roat sig att uppskrämma hennes inbillning, var nu idel lugnande förstånd, och lät sitt ljus skina för Susanna i vidskepelsens mörker.

Allt högre stego de resande, allt ödsligare blef nejden. Hela denna fjelltrakt är likasom beströdd af större och mindre stenblock, och dessa ha människorna begagnat för att skapa sig vägvisare i en nejd, der man, dessa förutan, nästan ofelbart måste förirra sig. Man har derföre uppstaplat stenar på de större blocken, i den riktning, som vägen går, och om någon sten nedfaller, anser den förbiresande såsom en helig pligt att åter uppsätta den. «Tröstende Veiledere» kallar professor Hansten, i sin interessanta «Fjeldreise» dessa vårdar, «thi — (fortfor han) «de ere «paa denne Vandring det eneste Spaar af Mennesker, og naar man i nogen Tid ingen saadan «Mærkesteen har seet, saa tilintetgjör den næste «man opdager den opvaagnende ængstelighed ved «det trøstelige Tilsagn: Du er endnu paa den «rette Veil»

I mörkt eller dimmigt väder äro imedlertid dessa vänliga vårdar till nästan ingen nytta och resan är då ytterst farlig. Man förvillar sig lätt och förfryser i denna isöcken eller uppslukas af snöfonderne. De som sålunda omkomma, kallas efter döden Drauger, och tros spöka i de dystra bergspassen. Vägvisaren pekade på ett ställe nära

vägen, der man funnit liken af tvenne handelskarlar, hvilka en höst blifvit öfverraskade af yrväder på fjellen och derunder omkommit. Han berättade detta med stor likgiltighet, ty alla år omkomma menniskor på detta vis i fjelltrakterna, och detta sätt att dö anses icke värre än ett annat. Men hemska tankar började uppstiga hos Susanna. Ingen anledning till olycka var likväl för handen, ty vädret var vackert och resan, ehuru besvärlig, gick säkert och väl. Den fortsattes oafbrutet ända mot aftonen. Då man ingen Säter kunde nå innan natten, skulle man slå upp nattläger på ett ställe kalladt «Monsbuheja», emedan deromkring fanns gräs för hästarne, och hit kommo lyckligen våra resande kort före solens nedgång. En grotta fanns här halft af naturen, halft af människohänder gjord, hvilka sednare hade rullat stora stenar kringom dess ingång. Väggarne voro beväxta med mossa och prydda med horn af renar instuckna i bergets remnor. Snart hade Susanna här, af kappsäckar, kappor och shawlar tillagat en beqväm hvilobädd för sin trötta matmoder, som tackade henne derfor med en så vänlig blick, som Susanna ännu icke sett i hennes ögon.

Harald hade imedlertid med drängarne sörjt för hästarne, samt sett sig om efter bränsle för natten. Ett par hundra alnar från grottan flöt en elf mellan isbetäckta bräddar; vid stranden af denna elf och vid snöbäckarnes bräddar funnos rötter af förruttnade enbuskar, fjellpilar och torr ljung, hvilket allt man samlade och bar till en plats utanför grottan, der man ville upptända det nattliga bålet.

Under detta steg Susanna upp på en liten höjd nära grottan och såg solen gå ned bakom Halling-Jokulen. Lik en röd eldkula stod den nu vid randen af det ofantliga snöberget och kastade granna, skiftande dagnar af purpur, gult och blått så på himlens skyar, som på snöslätterna nedanför. Det var en präktig syn!

«Gode Gud! huru stort och herrligt!» utbröt ovilkorligt Susanna, i det hon med händerna tryckta mot sitt bröst, liksom tillbedjande böjde sig för dagens sjunkande herrskare.

«Ja, stort och herrligt!» svarade ett mildt echo nära henne. Susanna såg sig om och såg Harald stå bredvid sig. Der stodo de, de båda allena, belysta af den nedgående solen; med samma känslor, samma tankar, varma och tillbedjande

i den ödsliga, döda öknen. Susanna kunde ej motstå den känsla af djup och högtidlig rörelse, som uppfyllde hennes hjerta. Hon räckte Harald handen och hennes tårfulla blick tycktes säga: «Frid! frid!» Susanna kände detta som ett afsked till honom, men ett afsked i kärlek. I denna stund hade hon velat trycka hela världen till sitt bröst. Hon kände sig upphöjd öfver all strid, allt agg, all litenhet. Det stora skådespelet hade väckt något stort inom henne, och i hennes ansigte strålade *Sanna* i skön och mild förklaring.

Harald deremot tycktes ej tänka på ett afsked, ty han höll qvar Susannas hand och ämnade tala, men då drog hon den hastigt, ehuru icke ovänligt bort, och vände sig om i det hon sade: «Vi måste nu tänka på aftonmåltiden!»

Elden från bålet blossade gladt emot henne och på den östliga himmelen steg månen upp ur rosenfärgade moln.

Snart sysslade Susanna lifligt och gladt vid elden. Af buljongskåkor och redan kokta gryn, som hon medtagit, beredde hon en förträfflig soppa, i hvilken stycken af en kalbringa värmdes upp. Medan detta kokte, delade hon ut bröd, ost och brännvin åt de medföljande karlarne, och sörjde

isynnerhet vänligt för den gamle vägvisaren. Harald lät henne sköta härmed, utan att hjälpa henne det ringaste. Han satt på en sten, ett stycke derifrån, stödd mot sin bössa och betraktade hennes af elden upplysta goda och glada ansigte, hennes friska rörelser och behändighet i allt hvad hon företog. Han tänkte på hennes varma hjerta, hennes öppna sinne, hennes arbetsamhet; han tänkte på den förra vinterns aftnar, då han läste och berättade för henne, och huru hon lyssnade och kände dervid. — På en gång förekom det honom, att det ideal af ett lyckligt lif, som i flera år ren hade föresväfvat hans syn, nu hade kommit honom helt nära. Det stod der, vid natteldens flammor och upplyst af dem. Alettes varningar flögo fram deröfver, som ett bortilande natt-töcken utan kropp och verklighet. Han såg sig egare af ett jordegods, som han förädlade, liksom Oberlin den sjunkna stendalen, såg sig omgifven af underhåfvande och grannar, till hvilkas lycka han verksamt bidrog, han såg sig inom sitt hem, — han betraktade det, vid dess mest pröfvande ljus, den långa vinteraftnens, men det bleknade icke dervid. Ty han såg sig såsom förr, om vinterqvällen, med Susanna,

dock icke såsom förr, ty han satt nu närmare henne, och hon var hans hustru, och han läste som förr för henne och njöt af hennes lifliga, varma deltagande, men han hvilade deremellan sina ögon på henne och på barnet, som låg i vaggan vid deras fötter, och Susanna såg på honom såsom nyss på fjellet, i aftonsolen. Flammorna, som dansande lyste öfver snön, voro nu flammorna af hans egen härd, och det var hans hustru, som sysslade vid dem glad och gästvänlig, spridande trefnad och nöje rundtomkring sig.

«Strunt i den finare bildningen!» tänkte han; «icke kan den skapa ett hjerta, en själ, en förmåga såsom denna flickas!» Han kunde icke vända sina ögon från Susanna; med hvart ögonblick föreföll hon honom skönare. — Kärlekens ljufva förtrollning hade kommit öfver honom.

Qvällsvarden hade imedlertid blifvit färdig och Harald blef kallad till den. Hvad under, om han efter en tröttande dagsresa, och efter de betraktelser han nyss anställtt, fann Susannas anrättning öfver all beskrifning förträfflig och smaklig?! Han saknade blott Susannas närvaro vid den. Ty Susanna var inne i grottan och höll, liggande på knä framför öfverstinnan, en skål med

soppa, och räknade med tyst förtjusning hvar sked, som hennes matmoder med synbart välbehag förde till sina läppar. «Det var den bästa soppa jag någonsin smakat!» sade denna, sedan skålen blifvit tömd, «det är visst, Susanna, att du är bra snäll!» — Det var första gången öfverstinnan märkt uppå mat, och första beröm Susanna fått af hennes mun; — och ingen soppa, ingen nektar en gång, kan smaka så ljust, så upplifvande, som det första lofordet af älskade läppar!

När Susanna gick ut ur grottan, välkomnades hon af Haralds blickar, och de talade ett språk nästan oemotståndligt tjusande för ett hjerta, så behöfvande af kärlek som Susannas var det, och i sitt rörda och tacksamma sinne tyckte hon att hon i all evighet ville vara der på fjellet och tjena och koka soppa åt dessa älskade människor, hvilka först här tycktes öppna sina hjertan för henne.

Man beredde sig till natten, som lofvade blifva klar men kall. Bönderna lägrade sig omkring elden. Fru Astrid, orolig för Haralds axel, bad honom komma in i grottan, der man var

Strid och Frid. 9

skyddad mot den skarpa luften, men Harald ville hålla vakt utanför den, och satte sig vid elden insvept i sin kappa. Susanna lade sig sakta vid sin frus fötter, som hon derigenom ville hålla varma. Underliga skepnader sväfvade för hennes inre syn under det hennes ögonlock voro tillslutna; gestalter af snö och is kommo henne nära och tycktes vilja omringa henne, men veko plötsligt undan och smälte för varma kärleksblickar; och solen sken fram i herrlighet, och lyckliga, ljufva känslor blomstrade upp i hennes själ. Under sådana insömnade hon. Då framställde sig en ny tafla. Hon var åter i Heimdalen, hon stod vid elfvens strand och såg med en slags fruktande undran mot den andra stranden, ty der, mellan de mörka granarne, skymtade fram något hvitt, dimmigt, men som blef allt tydligare, och när det kom fram till elfbredden, såg Susanna att det var ett barn, och hon kände igen sin lilla Hulda. Men hon var blek, som döden, och tårar rullade ned för hennes snöhvita kinder, under det hon sträckte sina små armar mot Susanna och ropade hennes namn. Susanna ville störta sig i böljorna, som skiljde dem åt, men hon kunde icke; hon kände sig fångslad af en osynlig makt.

Under det hon vred sig med utesägligt qval för att befria sig, märkte hon att det var Harald, som så fångslade henne och han såg så kall, så sträng ut, och Susanna kände på en gång kärlek och hat för honom! Åter ropade ångestfullt den späda barnrösten, och Susanna såg nu den lilla systemen sjunka ned på stenarne vid stranden och de hvita vågorna slå öfver henne. — Med en känsla af vild förtviflan vaknade nu Susanna ur sömnen och sprang upp. Kallsvett stod på hennes panna, och hon såg sig förvirrad omkring. Dyster hvälfde sig grottan öfver henne, och elden derutanför kastade röda, irrande sken på dess fantastiskt prydda väggar. Susanna gick sakta ur grottan: hon ville se himmelen, stjernorna; hon behöfde andas den fria, friska luften för att befria sig från drömmens qvalm. Men inga stjernor sågo strålande ned på henne, ty himlen var skynd af ett grått skytak, och det bleka mån-skenet, som trängde genom detta, kastade en sorglig dager öfver den döda nejden med sina dystra och fula gestalter. Elden hade brunnit ned och blossade liksom sömnigt, då och då upp, med röda flammor. Bönderna sofvo tungt, lägrade omkring den. Susanna såg icke Harald

här, och det var henne kärt i denna stund. I behof att förströ de plågsamma intryck hon erfarit, tog Susanna ett vattenkrus och gick ned mot elfven dermed, för att hemta vatten till morgondagens frukost. Under vägen dit fick hon se Harald, som med sin bössa på ryggen gick fram och åter ett stycke från grottan. Obemärkt af honom kom hon likväl ned till elfven och fyllde der sitt krus med snöblandadt vatten. Den lilla kroppsliga mödan gjorde henne godt, men den ensliga vandringen var för öfrigt föga egnad att lätta sinnet. Scenen var obeskrifligt dystert, och till snöbäckarnes enahanda surrande sällade sig då och då vindstötter, som lika gigantiska suckar genomföro öknen, ängsligt hvinande. Ett ögonblick satte hon sig ned vid foten af en klippa. Det var midnatt och djup stillhet herrskade öfver nejden. Klipporna omkring henne voro betäckta med sorgelaf, och den bleka snölafven vexte i bergsrefvorna; här och der, ur den svarta jordskorpan stack kärrstafven upp, en liten blekgul, svafvelfärgad blomma, hvilken Lapparne sägas bruka till trollkonster, och som gjorde här intrycket af ett hemskt leende öfver dessa dödens fält. Susanna kunde ej befria sig från minnet

af sin dröm, och hvart hon vände sin blick, tyckte hon sig se den lilla döende systemens bild. Kanske hade hon i denna dröm fått en varning, kanske en spådom; kanske skulle hon aldrig komma från denna ödemark; kanske skulle hon dö här och då — hvad skulle lilla Hulda bli af? Skulle icke vanskötsel och nöd låta henne sjunka ned på lifvets hårda stenar, och eländets vågor gå öfver henne?! Midt under dessa mörka tankar öfverraskades Susanna af Harald. Han såg att hon gråtit och frågade med en röst så innerlig, att den gick till Susannas hjerta:

«Hvarföre så ängslig? Är ni orolig eller missnöjd? Ack, säg mig det öppet som till en vän! Jag kan icke bära att se er så!»

«Jag har drömt illa!» sade Susanna i det hon aftorkade sina tårar och steg upp. «Allt är så hemskt, så ohyggligt här omkring oss. Det gör att man tänker på allt mörkt och ängsligt i världen! Men det är ej värdt att bry sig derom», fortfor hon muntrare, «det blir nog bättre när dagen kommer. Detta är mörkrets stund, stunden då de underjordiska herrska!» Och Susanna försökte att le. «Men hvad är detta?» fortfor hon, och leendet förbyttes hastigt till ett uttryck af

rädsla, i det hon ofrivilligt närmade sig Harald. Det hördes i luften ett sakta knattrande och hvinande, och i detsamma syntes en massa liknande en grå sky ila fram öfver snöslätten i norr och närma sig stället der de stodo. I det svaga mån-skenet tyckte Susanna sig se ohyggliga skepnader med horn och klor röra sig i massan, och ordet: «de underjordiske!» var nära att undfara hennes läppar.

«Det är en flock renar!» sade leende Harald, som tycktes gissa hennes känslor, och gick några steg fram mot synen, i det han mekaniskt fattade sin bössa. Men i samma stund tog troppen en annan riktning och jagade med vild hastighet mot öster. Vinden höjde sig och ett ängsligt dån gick igenom isöknen.

«Detta är allt bra hemskt!» sade Susanna och ryste.

«Men i morgon afton», sade uppmuntrande Harald, «komma vi till Storlie-Säteren, som ligger nedanför snöregionen, och der skola vi finna björk-skogen helt grön ännu, och der träffa vi vänliga människor och kunna få ett riktigt treffligt herrberge. Dagen derefter, ha vi ännu ett besvärligt stycke väg, men vi få derunder se scener så stor-

artade, att ni säkert skall anse mödan ringa mot det nöje ni derunder kan njuta; ty det sköna öfvergår här vida det förskräckliga. Det ställe emellan Storlie-Sätern och Tverlie, der den vilda Leiraelfven liksom i raseri störtar sig utför Hög-fjellet och med blixstens fart och åskans dån, rusar fram mellan och öfver söndersplittrade klippmassor, dels nakna dels skogbevexta, för att tumla om med sin rival, den häftiga Björöja, — detta ställe öfvergår i vild storhet allt hvad man kan tänka sig.»

Så talade Harald för att skingra Susannas nedslagenhet; men hon lyssnade till honom halft drömmande och sade liksom för sig sjelf: «Den som vore väl der och der förbi och framme och sedan»

«Och sedan?» upptog Harald den afbrutna meningen, — «hvad sedan!»

«Hemma hos min Hulda igen!» sade Susanna, djupt suckande.

«Hvad Susanna? Vill ni då lemna oss? Hatar ni verkligen Norge?»

«Nej, nej! Långt derifrån! Men man kan icke tjena två herrar; det känner jag nu. Hulda ropar mig. Jag har ingen ro förrän

jag återkommer till henne, och aldrig skall jag skiljas från henne mer. Jag har drömt om henne i natt, och hon var så blek, så blek... ack! Men äfven ni är blek, förskräckligt blek!» fortfor Susanna i det hon med bestörtning betraktade Harald, «ni är säkert sjuk!»

«Det är väl det ljuftva månskenet och denna hulda natur, som färga mig så askgrå!» sade skämtande Harald, som ville dölja rätta orsaken till sin blekhet, hvilken var att hans axel begynnt gruffligt värka under natten. Och han sökte vända Susannas uppmärksamhet på andra föremål.

De samtalande hade imedlertid återkommit till grottan. Harald uppfriskade den slocknande elden med nytt bränsle, och Susanna smög sakta in i grottan och återtog sin förra plats vid sin matmoders fötter. Men först sent fattades hon af en orolig sömn.

Hon vaknade vid ljudet af ett starkt dån och brusande. En blek dager föll in i grottan, och hon hörde Haralds röst utanför säga högt: «Det är tid att vi rusta oss till resan, för att hinna så tidigt som möjligt i kvarter. Vi få en arbetsam dag!»

Susanna såg sig om efter sin fru. Hon stod redan färdig nära Susanna, som hon betraktade med en mild, uppmärksam blick.

Susanna sprang upp, förskräckt öfver att vara så senfärdig, och desto flinkare gick hon nu till väga med anstalterna för frukosten.

Buljongen anlidades åter, och bönderna bespisades med lefse, fläsk och myseost upplöst i snövatten.

En storm hade blåst upp efter midnatten, som lofvade våra resande ingenting mindre än en angenäm resdag. Elfven och bäckarne brusade starkt, och det bullrade och dundrade rundtomkring bland fjellen. Längre fram på morgonen saktade sig likväl vinden, men Harald kastade en och annan betänksam blick på det gråa molntak, som allt mer begynte tjockna öfver deras hufvuden. Susanna såg honom en gång fästa en rågande blick på vägvisaren och denne skaka sitt gråa hufvud. Imedlertid voro alla männerna muntra, och Harald tycktes med sin liflighet vilja förtaga intrycket af sin fortfarande, ovanliga blekhet.

Hela förmiddagen fortfor man att stiga uppåt i vinterregionen, och snöslätterna blefvo allt vid-

sträcktare. Intet lefvande syntes till i denna öken, men man såg ofta spår efter renar, och här och der lågo några flugor på snön i djup vinterdvala. Vinden lade sig, till all lycka, mer och mer, och lät blott i korta pustar känna sin isande andedrägt. Men tid efter annan hördes knallar och dån, såsom af stark åska. Det var såkallade «Fjell-skred», eller ras af stora klippblock och stenar, hvilka skilja sig från bergen och nedstörta, och som i dessa fjelltrakter äro vanliga under och efter stormar. Bönderna berättade flera händelser om gårdar och människor, som blifvit krossade under sådana.

Vägen blef allt mer och mer besvärlig. Man måste ofta vada genom strömmande elfvar och färdas öfver snöbroar, under hvilka strömmarne skurit sig fram. Harald, lika djerf som klok och rådig, afböjde, ofta med egen fara, all våda för fru Astrid och Susanna. Icke heller var han blek längre. Ansträngningen och en feber, som ännu ingen anade, lät den grannaste purpur flamma på hans kinder.

På eftermiddagen nådde man högsta punkten af fjellet. Här voro två stora stenvårdar uppresta, i närheten af en liten sjö, Skiftesjön kallad

och som var betäckt med en, äfven under den varmaste sommar aldrig smältande is. Här begynte bäckarne att löpa mot vester och vägen att gå utföre. Vasfjerns och Ishaugens jetteskepnader, samt flera andra höga snöfjell visade sig i perspektif.

Vinden var nu nästan stilla, men det begynte snöga starkt och molnhimmeln sänkte sig mörk och blytung öfver de resandes hufvuden.

«Vi måste skynda, skynda!» sade den gamla Hallingdölen, i det han med en betydelsefull blick såg sig om på tåget han anförde, «eljest torde vi bli insnögade på fjellet, som det höll på att ske med salig drottning Magareta när».....

Han fullbordade ej, ty hans häst snafvade plötsligen på en brant sluttning och störtade omkull. Den gamle mannens hufvud slog häftigt mot en sten och han blef liggande sanslös. Det varade en god stund innan man lyckades att åter bringa honom till lif. Men stöten befanns så svår och den gamle mannen var så yr i hufvudet af fallet, att han ej mer kunde tjena till vägvisare. Man måste sätta honom upp på samma häst, som hans sonson red och den unga, raska gossen vårdade sig om honom med stor ömhet.

Harald red nu i spetsen för tåget, med hvart ögonblick blef hans uppdrag af större svårighet, ty snön nedstörtade med en förskräckande hastighet och luftens tjockhet hindrade honom att med säkerhet urskilja de «tröstande vägledarne», som voro de resandes enda frälsning. Man måste ofta göra krockar och omvägar för att åter komma på rätta spåret. Likväl anlände man lyckligt till Björöi-Säteren, en obebodd säterhydda vid stranden af den breda och strida Björöia.

Här stannade man för att rådslå. Björöia var nu så uppsvälld, och strömmade så häftigt, att man snart insåg den fullkomliga omöjligheten att här sätta öfver den. Den gamla Hallingbonden rådde till att taga en omväg, då man på ett annat ställe kunde med säkerhet komma öfver elfven, helt nära Storlie-Säteren och nära den stora forsen af samma namn, hvars dån man plägade höra på en half mils afstånd derifrån. Väl var denna omväg af något mer än en mils längd, men hvad skulle man göra? Stor var faran att fortsätta resan i detta oväder, men större ännu att stanna qvar i denna ödemark, der snön ej sällan faller till en höjd af flera alnar. Den gamle Hallingarn valde likväl det sednare, ty han

kände sig ur stånd att sitta på hästen, och bad att bli lemnad qvar i hyddan, med matförråd för några dagar, efter hvilka han hoppades att snövädret skulle upphöra och tö inträffa. Han ville icke att sonsonen skulle stadna qvar hos honom, men denne var bestämd uti att icke lemna den gamle farfadren, och de andra funno detta lika rätt som nödvändigt, och man utstyrde i hast de tvenne med hvad de kunde behöfva i deras vinterliga enslighet. Deras hästar försågos med foder och fördes äfven in i stugan.

Susanna förband den gamles hufvud med dotterlig omsorg. Det var henne oändligen tungt, att den gamle skulle bli lemnad här. «Och om tövädret ej kommer?» sade hon; «om snön och vintern nu bli qvar med ett, och du snögar in och fryser ihjel här?!»

«Sådant har händt mången bättre karl än jag!» svarade den gamle lugnt. «Man kan ändå ej mer än en gång dö, och Gud är hemma äfven i ödemarken! — Och den, som rätt beder sitt »Fader vår«, behöfver heller ej frukta för de underjordiska. Med mig gamle må det gå hur som helst. Min bästa tid är i alla fall förbi; — jag

sörjer blott för den unge! Tänk på honom, när du kommer till menniskor!»

Susanna var rörd. Hon tryckte en kyss på den gamles panna, och en varm tår trillade från hennes kind ned på hans. Gubben såg upp på henne med en hjertlig, klart glimmande blick. «Guds engel ledsage dig!» ropade han efter henne, då hon lemnade hyddan för att följa de andra.

Åter satte sig det lilla tåget i rörelse, och skred öfver snöfält, barfjell och halft-upptinade moras. Snön gick hästarne högt upp på benen, och de gingo blott trögt och nästan motviligt fram. Det blef allt skummare och skummare. Ingen talade ett ord. Så tågade man fram under en timmas tid.

Med stor oro hade Susanna, sedan en stund, tyckt sig märka, att Harald vacklade i sadeln; men hon sökte öfvertala sig själf, att det var en synvilla, förorsakad af hästens ojemna gång och af det djupa snötöcken, genom hvilket hon såg honom. Allt omkring henne hade ju ett förvillande utseende och syntes sväfvande och spöklikt. Ett dåligt rop ifrån fru Astrid afbröt den hemska tystnaden, och — var detta äfven en synvilla? — Haralds häst stod stilla och utan sin ryttare. Ty

värr, var detta alltför verkligt! Harald hade, fattad af svindel, sjunkit ned bredvid sin häst. Länga hade han i tysthet burit de stigande smärtorna i axel och bröst, och sökt dölja för sig sjelf, som för de andra, känslan af feberyrsel, som angrep hans hufvud. Äfven nu, sedan den blifvit öfverväldigande, ville han icke anse den vara af vigt. Med drängens tillhjälp, gjorde han flera försök att åter sätta sig på hästen, men fåfängt! Han kunde icke mera bära sitt febervilda hufvud. På knä i snön och med stum förbittring, lutade han mot ett klippstycke sin brännande panna.

«Således här — — här skola vi dö!» sade fru Astrid halfhögt för sig, med dyster ton — «och dessa unga menniskor skola offras för min skull! Mitt öde är sig likt!»

Det var ett ögonblick af fruktansvärd stillhet. Menniskor och djur stodo orörliga och liksom förstenade, under det snön föll öfver dem och tycktes hota att här begrafva dem.

Men nu höjde sig en klar och liflig stämman, som sade:

«Jag ser en berghäll der borta, som skall ge skydd mot snön! Vi måste föra honom dit!»

Och Susanna uppreste Harald och fattade hans arm, under det hon lät drängen gå förut och bana väg genom snön. Omkring fyratio steg från stället, der de stannat, sköt verkligen en hvälfd bergshäll ut öfver marken, under hvilken man kunde bli skyddad för snön, som reste sig i val-lar omkring den öppna sidan.

«Stöd er på mig! bättre, bättre! frukta ej; jag är stark!» sade Susanna, i det hon med mjuk men kraftig arm omfattade Harald. Han lät sig föras, som ett barn; han visste icke rätt till sig, men kände ett visst nöje att lemna sig åt den unga flickans ledning, som talade till honom med så mild och så modig röst.

— Så beqvämt som möjligt lades Harald ned under den skyddande stenhälln, och Susanna ref af sig shawlen, som hon bar under sin pels och gjorde af den en mjuk hufvudkudde åt Harald. «Ack, det var godt!» sade han sakta och tryckte Susannas hand, i det han kände sig lisad af denna ställning. Susanna återvände nu till sin mat-moder.

«Susanna!» sade denna, «jag ville också gerne komma dit bort, — der ser lugnt ut att hvi-

la!« — — men jag är så stel, att jag knappt förmår röra mig.«

Susanna lyfte sin fru af hästen, och ledd och stödd af henne, nådde fru Astrid det skyddande hvalfvat.

Här var, i förhållande till den öppna slätten, en nästan ljum temperatur, ty fjellväggen och snövallarne hindrade den kalla vinden att intränga. Här satte Susanna sakta ned sin af köld och trötthet nästan stelnade fru.

Susanna var frusen och trött äfven hon, men o! hvilket södern af lif och värma förmår ej kärleken och den starka viljan att framkalla hos ett menskoväsen. Det var dessa krafter, som nu drefvo den unga flickans pulsar, och läto blodet rulla varm ur hjertats kamrar och ända ut i hennes fingerspetsar. Hon gned sin matmoders stelnade lemmar, hon värmdde dem med kyssar och tårar, hon värmdde dem vid sitt klappande bröst. Hon förmådde henne att dricka af en flaska vin, och beredde äfven för Haralds torra och törstande läppar, af blandadt vin och vatten, en välgörande läskedryck. Sin näsduk, fuktad af snö, lade hon kring hans värkande panna. Kring båda bäddade hon med kappor och kläden, så att

de kunde vara bevarade mot kölden. Sedan stod hon en stund tyst, med skarp och allvarlig blick. Hon tänkte på hvad som vidare var att göra, för att rädda dessa två.

Harald hade rest sig upp på den friska armen och såg tyst ned framför sig, med den smärta, som en manlig natur känner, när den tvingas att försaka en af dess ädlaste böjelser, — stödandet och hjälpandet af de svaga, de i dess vård förtrodda. En tår — den första, Susanna sett honom gråta, — rann ned för hans kind.

Fru Astrid såg med en dyster blick upp mot det graflika hvalfvet.

Men Susannas ögon tindrade allt högre och klarare. «Hör! hör!» sade hon och lyssnade.

Fru Astrid och Harald fäste på henne frågande blickar.

«Jag hör ett dån», återtog Susanna, «ett dån som af ett stort vattenfall.»

«Det är Storlie-forsens dån!» utbrast Harald, ett ögonblick lifvad, — «men hvad hjälper det oss?» fortfor han och sjönk modlös ned, «vi äro en half mil derifrån, — — och kunna ej komma dit!»

«Jo, vi kunna, vi skola det!» sade Susanna, med fast öfvertygelse. «Mod, mod, min älskade fru! var trygg, herr Bergman! Vi skola komma dit, vi skola frälsas!»

«Och huru?» sade Harald; «drängen är en dum stackare; han hittar aldrig dit!...»

«Men jag skall hitta dit, var viss derpå!» utropade Susanna, «och återkomma hit med folk och hjälp. Säg mig blott de kännemärken ni vet på rätta vägen. Dessa, och Storlie-forsens då skola leda mig.»

«Det är fåfängt! Ni skulle förgås, ensam i kölden och snöyran!»

«Jag skall ej förgås! Jag är stark! Ingen skall hindra mig. Och vill ni ej säga mig vägen, skall jag söka den ändå.»

När Harald såg hennes beslut så fast, och då hennes inspirerade och vissa ton ingaf honom en slags förtröstan, sökte han för henne betecknade föremål, efter hvilka hon hade att rätta sig och som bestodo i fjell och klippor, hvilka likväl den snötjocka natten troligen skulle hindra henne att urskilja.

Med djup uppmärksamhet lyssnade Susanna och sade sedan lilligt: «Nu har jag det! Jag skall

finna vägen! Gud bevare er! Snart skall jag vara här åter med hjälp!»

När hon kom ut i det fria, fann hon drängen sökande sin tröst i ett bränvinskrus och hästarne försjunkna i modlös dvala. Hon förmanade den förre att sörja för de sednare, och uppmanade honom kraftigt, under både hotelser och löften om belöning, att tänka på sitt husbondfolk och vaka för deras säkerhet. Sjelf gaf hon sin häst foder och vatten, klappade den derunder och tilltalte den i vänliga, uppmuntrande ord. Derefter satte hon sig upp för att begynna sin ensliga, farliga färd. Men blott med stor svårighet fick hon hästen att skiljas från sina kamrater, och när den gått en tjugu steg framåt, stannade den och ville vända om till sällskapet. Denne manöver förnyades flera gånger; slutligen verkade hvarken slag eller uppmaningar, den ville ej mer lyda. Susanna steg då af och lät hästen gå. Ett par tårar trängde sig fram i hennes ögon, när hon såg denne öfvergifva henne, och hon upplyfte bedjande händer till den, som allena här såg den ensamma, värnlösa flickan.

Derefter fortsatte hon vägen till fots.

Så lång var visst icke denna väg, och längden var icke svårigheten; men den som hade sett Susanna arbetande sig fram genom den djupa snön, än klättrande uppför klippor, än vandrande öfver moras, i hvilka hon vid hvart steg fruktade att sjunka — den hade förvånat sig öfver hennes mod och hennes styrka. Men «Guds engel», som gubben kallat att ledsaga henne, tycktes vara med henne på vägen, ty snöfallet aftog och tid efter annan sköt en månstråle fram och visade henne något af de föremål, som Harald beskrifvit såsom vägledande. Dessutom ljöd Storlie-forsens tilltagande dån som uppståndelsens basuner i hennes öron. — En stark vilja att försöka det yttersta, en hemlig glädje att få bevisa sin kärlek, om äfven med förlusten af sitt lif, bevingade hennes fjät och hindrade modet att en enda minut sjunka.

Så förflöto tvänne timmar. Nu hörde Susanna vattnen brusa nedanför sina fötter. Hon tyckte sig nära att nedstörta i en afgrund; rundt omkring var mörker och snö. Hon stod stilla. Det var ett ögonblick af förskräcklig villrådighet. Då skiljde sig skyarne och läto halfmånen i full glans framstråla, just som den var nära att gå

ned bakom ett fjell. Susanna såg nu afgrunden, vid hvars brädd hon stod; hon såg Storlie-forsens breda vattenmassor blänka i månskenet, såg Säterhyddorna der nedanför!....

— — — — —

Under stenhvalfvet, der fru Astrid och Harald befunno sig, rådde en stund efter Susannas aflägsnande en djup och hemsk tystnad. Ändtligen bröts den af öfverstinnan, som sade i en högtidlig ton:

«Jag har en bön till er, Harald!»

«Befall öfver mig!» svarade han. «Mätte jag kunna uppfylla er önskan!»

«Vi tyckas båda,» återtog fru Astrid, «nu stå nära grafven, men ni är yngre och starkare än jag, ni skall, hoppas jag, räddas. Jag måste anförtro er ett viktigt uppdrag, Harald, och jag förlitar mig på den heder och det hjertelag jag lärt känna hos er, att ni samvetsgrant skall utföra det, i fall jag sjelf blir ur stånd dertill, och ni, som jag vill tro, öfverlefver mig!»

Öfverstinnan hade uttalat detta med fast röst, men under följande berättelse var den ofta skakad af vexlande sinnesrörelser. Hon talade hastigt och i korta, afbrutna meningar, sålunda:

«Jag har haft en syster. Hur jag älskade henne, kan jag ej säga. Så allvarsam till sinnet jag var, så glad och mild var hon. När jag gifte mig, kom hon i mitt hus. Men der var ingen lycka. — — Den förmögenhet min syster egde, satte henne i stånd att följa sitt hjertas böjelse, och hon gaf sin hand åt en obemedlad, men älskvärd ung man, en löjtnant Wolf, och lefde med honom några månader af högsta jordiska sällhet. Men kort skulle denna sällhet vara. Wolf förgicks under en sjö-expedition, och hans olyckliga hustru dukade under för denna sorg. Hon dog få timmar sedan hon födt en son till världen, och sedan hon lagt sitt späda barn i mina armar och högtidligt kallat mig att vara dess moder.

«Och jag blef en moder åt detta barn. En egen son hade ej kunnat vara mig kärare än denne. Jag var stolt öfver det vackra, lifliga barnet. Jag såg en skönare framtid i honom. — Han skulle förverkliga min ungdoms idealer, han skulle.... ol under mitt eget fattiga och ödsliga lif, var jag ännu rik i den gossen. Men den man, som hade fått min hand, tålde ej att se mitt hjerta så tillhöra detta barn. Han fattade hat

till den stackars gossen, och mitt lif blef mer än förr bittert. — En gång skulle jag resa bort till en sjuk anhörig. Jag ville taga den sjuåriga gossen med mig, ty aldrig ännu hade han varit skiljd från mig. Men min man ville behålla honom kvar och begagnade ömhetens toner för att öfvertala mig. Dessa kunde jag ej motstå, och oaktadt gossens böner och en ängslan som syntes mig aningsfull — lemnade jag mitt stackars barn. Jag trodde mig handla starkt, och jag var blott svag. Jag hade lofvat barnets moder att skydda det, — jag visste att jag lemnade det i hårda, fiendtliga händer, och ändå!..... När jag efter en vecka återkom från min resa, var gossen — försvunnen. Han hade gått ut en dag, berättades det, och icke sedan återkommit. Man hade låtit söka honom öfverallt, och hade slutligen funnit hans lilla hatt på en klippa vid sjökanten; — man ansåg sannolikt att han störtat der utför. — — Jag fann min man sysselsatt att bemäktiga sig min systers arf, som enligt hennes testamente, i fall af gossens död, skulle tillfalla oss. Ifrån denna stund intogs min själ af en ryslig misstanke....! Gud vare lofvad, att den var falsk! — Gud förlåte mig att jag någonsin

hyst den! — I tjugu år har den tårt mitt sinne; i tjugu år har den bundit blyvigt vid uppfyllandet af mina pligter. Alla mina efterforskningar i saken blefvo förgäfves; ingen kunde misstänkas, ingen syntes hafva handlat här, utom ett grymt öde. Det blef dervid: gossen hade fått tillstånd att gå ut och leka, hade ensam lemnat huset och ingen hade sett honom sedan.

«Tjugu år — långa, mörka år hade förflutit sen denna stund, och hoppet hade småningom dött i mitt hjerta, det svaga hopp som ibland lefde opp der, att jag ännu skulle återfinna mitt älskade barn. Efter att i flera år varit beröfvad sina både kropps- och själskrafter, i följd af ett slaganfall — dog min man. Jag blef fri, men hvarför skulle jag lefva!! Jag hade förlorat tron på allt, som gör lifvet kärt, och jag stod ensam, på ålderdomens brädd, omgifven blott af mörka och bittra minnen. Så kände jag ännu för få dagar sedan, då jag erhöll en skrifvelse från närvarande kommandanten på K... Innelykt låg ett oförsegladt bref, som han sade att man funnit i en låda, dit min man brukade nedkasta gamla bref och papper utan vigt och värde. — Och detta bref...

o! hur har det ej förvandlat mitt hjerta och min framtid! Detta bref var skrifvet af min man, tydligen straxt innan han fick sitt svåra slaganfall, och dess med osäker hand skrifna ord säga mig att det saknade barnet ännu lefver och hänvisa mig för vidare upplysning till en viss sergeant Rönn i Bergen; — brefvet synes här vara afbrutet i följd af ett plötsligt illamående. Jag var händelsevis borta från mitt hem denna dag. När jag kom hem fann jag min man mållös och nästan liflös. Lifvet återkallades väl, i följd af trägna bemödanden, men medvetandet förblef dunkelt och halfva kroppen lam; — så lefde han i flera års tid. Under ett ögonblick af klarhet, som vaknade hos honom kort före hans död, är jag öfvertygad att han ville yppa för mig förhållandet med gossen, eller tillvaron af det nyssnämnda brefvet, men döden hindrade honom!... Huru detta bref blef kastadt bland de gamla papperen förstår jag ej; — kanske skedde det af min mans egen hand, i den stund af sinnesrubbing under hvilken brefvet slutade — allt nog försynens hand bevarade det från förstörelse och lät det komma till mig!...

«Ni vet nu anledningen till min hastiga resa. Och om den för mig skulle stanna här — om jag aldrig skall vinna mitt lifs högsta önskan och sista hopp, om jag aldrig får återse min systers son och sjelf i hans händer lemna hvad, som blef honom med orätt fråntaget — så hör min bön, min högtidliga uppmaning! Uppsök, när ni det kan, i Bergen den person jag nämnt, och hvars adress ni vidare finner på detta papper; säg honom att jag i min sista stund uppdragit er att handla i mitt ställe, — spara icke penningar om de behövas, lofva, hota, — men utforska hvar min systerson befinner sig! Och sedan — gå till honom; bär till honom fram min sista kärleksfulla helsning; lemna honom detta; — det är mitt testamente, och det skall sätta honom i besittning af allt hvad jag äger, hvilket egentligen är hans mors förmögenhet, ty min egen är nästan förstörd. Säg honom att sorgen öfver honom har tårt mitt lif, bed honom, om han har mitt minne kärt, att..... Min Gud! Hvad gör ni? hvarföre fattar ni så min hand.... ni gråter!«.....

«Säg mig«... framstammade Harald, med en röst nästan qväfd af sinnesrörelse, bar detta barn

på ett band kring sin hals, ett litet kors af jern; ... ett vingadt cherubims-hufvud i dess midt?»...

«Från hans moders bröst flyttade jag detta kors på hans!»

«Och här... här hvilar det ännu!» utropade Harald i det han lät fru Astrids hand fatta det lilla, vid hans hals hängande korset. Hvilka minnen vakna nu! Ja, det måste vara så! Jag kan ej tveka.... ni är mina barnaårs första vårda-
rinna, min mors syster!»...

Ett rop af obeskriflig rörelse afbröt Harald. «Gode Gud!» utropade fru Astrid, «ni skulle vara!»

«Er systers son, det barn ni sörgt. I denna stund känner jag igen mig sjelf och er!»

«Och jag.... er röst, Harald har ofta förefallit mig underligt bekant. I denna stund tycker jag mig igenkänna er faders stämman. Ack, tala, tala! för Guds skull, upplys mig, gör mig viss;.... ni ger mig då mer än lifvet!»

«Hvad skall jag säga?» — fortfor Harald, i häftig spänning och oro; — mycket är mig sjelf oklart... obegripligt. Men er berättelse har i denna stund uppkallat hos mig minnen, intryck, som göra mig viss att jag ej bedrager er och mig. Jag kommer i denna stund fullkomligt klart

ihåg huru jag, som barn, en dag åkte kälke på en backe utom fästningen, och huru jag der tilltalades af den mig bekante sergeanten Rönn (men hvars namn ända till denna stund alldeles undfallit mig) som bad mig komma upp i sin släda och göra en lustfärd. Jag begärte icke bättre och steg uti. Jag minnes äfven nu mycket väl, att min hatt då blåste af mig, att jag ville återhemta den, men hindrades derifrån af sergeanten, som kastade en kappa omkring mig och körde af i hvinande fart. Och lång blef den lustfärden; — men från denna stund fördunklas mina minnen och jag ser tillbaka i denna tid, som i en mörk natt, hvilken en och annan blixtnatt för ögonblick upplyser. Troligen föll jag då i den svåra sjukdom, som länge efteråt hämmade min utveckling. Som en dröm minnes jag, att jag ville hem till min mor, men att mina rop tystades af sergeanten, först med goda ord, sedan med hotelser. Jag minnes svagt, att jag en tid fann mig i ett fult, otrefligt hem, der stygga människor bemötte mig med hårdhet, och jag längtade att dö. — — Så kommer, likt ett solsken, intrycket af ett annat hem, af klar himmel, ren luft, gröna ängar och af vänliga, milda människor, som med oändlig

ömhet vårdade sig om det sjuka och svaga barn jag då var. Detta hem var Alettes, och hennes förträffliga föräldrar, efter att ha återkallat mig till lifvet, adopterade mig som son. Mina nya förhållanden blefvo mig oändeligen kära, jag fann mig lycklig, min sjukdom och långa efterföljande svaghet hade nästan alldeles utplånat hågkomsten af det förflutna; jag hade glömt namn på människor och ställen; men aldrig glömde jag dock mina barnaårs första, moderliga vårdarinna. Som en skön och helig bild har hon följt mig genom lifvet, ehuru hon under årens lopp liksom gömde sig i allt tätare slöjor.

Som äldre begärde jag och erhöll af min fosterfader upplysning om mitt upptagande i hans hus. Jag fick då veta att han en dag, i affärer hade besökt herr K. i Christiansand, och hade hos honom sett ett ytterligt svagt och blekt barn, som satt i solskenet på golfvet. Barnet begynte gråta, men tystnade i förskräckelse då herr K. röt emot detsamma och hotade det med «mörka rummet!» Upprörd öfver detta förfarande frågade min välgörare hvem gossen tillhörde och fick till svar att han var ett fattigt barn, utan anhöriga och som af barmhertighet blifvit upptaget och satt

i K...s vård. Alettes far beslöt genast, att, kosta hvad det ville, taga barnet ur denna vård, och erbjöd sig att taga gossen till sig, för att försöka verkan af landluften på hans helsa. Det var sålunda jag kom i den familj jag sedan kallat min egen. Några upplysningar öfver mina föräldrar och öfver mitt rätta förhållande till herr K. kunde jag ej vinna. K. dog få veckor efter min flyttning från hans hus, och hans hustru var, eller låtsade vara alldeles okunnig i allt, som rörde mig.

Men mina förträffliga fosterföräldrar läto mig aldrig sakna att ej hafva egna anhöriga. De gjorde ingen skilnad emellan mig och deras eget barn, och Alette blef för mig den ömmaste, bästa syster. Döden ryckte ifrån oss dessa älskade stöd; för två år sedan dog Alettes far; Alette flyttade till nära släktingar, för att en tid derefter gifva sin hand åt en man hon länge älskat, och jag ville genom resor söka förströ den känsla af ödslighet, som grep in i min själ. Det var i denna stund, händelsen, eller rättare, försynen, förde mig till er. Beundran och ett interesse hvars makt jag ej kan beskrifva, drog mig till er; — kanske verkade äfven, mig ovetande, dunkla, ljufva barn-

domsminnen. I denna stund ha de uppgått i klarhet. Jag tycker mig nu åter flyttad i gosseåren, då jag kallade er min mor och älskade er ända till dyrkan, och nu«... och med passionerad ömhet omfattade Harald fru Astrids händer, i det han framstammade — «nu, — hvad säger ert hjerta?... kan ni tro dessa dunkla minnen... denna berättelse utan alla bevis? — Får jag åter kalla er min moder? Kan ni, vill ni upptaga mig som son?!«

«Om jag det vill?... Känn dessa glädjetårar! Jag har ej gjutit många sådana på jorden. Jag kan ej tvifla;... jag tror... jag är lycklig!... du är min systers son, mitt barn,... jag har dig åter! Men ack! har jag återfunnit dig, blott för att se dig dö, dö här, för min skull? Är jag då född till din olycka? Denna stund är bitter!«

«Men ljuf också!« utbrast Harald med värma, «vi ha återfunnit hvarandra, vi äro förenade!«

«För att dö!«

«Räddning är möjlig ännu!«

«Blott genom ett underverk!«

«Underligare ting låter försynen ske; vi ha ju nyligen haft bevis derpå!« sade Harald i mildt erinrande ton.

«Du har rätt, Harald! men jag har varit så olycklig! Jag har svårt att tro på lyckliga under! Men i alla fall, Gud vare låfvad för denna stund och ske hans vilja!»

«Den ske!» upprepade Harald sakta men med manlig fattning. Och båda tystnade utmattade, och allt var i djupt mörker omkring dem, ty månen var nedgången, och snön föll tätt. De tycktes vara lefvande begrafna.

Men frälsningens under var dock nära. Det glimmade ljus, det hördes röster ute i snööknen.

«Susanna!» utropade på en gång fru Astrid och Harald, «Susanna, vår räddande engel!»

Och det var Susanna, som med ett brinnande bloss i handen störtade in i det mörka hvalfvet. Det strålade på en gång som af millioner diamanter. Några af dessa tindrade i menniskoögon.

«Ni äro frälsta, gudskelof!» utropade Susanna. «Här äro goda, starka människor, som skola hjälpa oss. Men vi måste skynda. Snön faller tätt!»

Flera bönder bärande facklor och tvenne bårar syntes nu. Och fru Astrid och Harald lades på hvar sin bår, betäckt med mjuka fårskinn.

«Susanna!» sade fru Astrid, «kom och hvil dig här, bredvid mig!»

«Nej!» svarade Susanna höjande sitt bloss, «jag skall gå förut och lysa. Frukta ej för mig. Jag är stark!»

Men en underlig känsla lät henne plötsligen känna, som om hjertat ville sjunka, och hennes knän svigtade.

Ännu stod hon upprätt en stund, och gjorde ett steg för att gå, då kände hon sitt bröst lik-som sammandragas. Hon föll ned på sina knän och blosset sjönk ur hennes hand. «Hulda!» hviskade det inom henne, min lilla älskling..... farväl!»

«Susanna! Store Gud!» utropade nu på en gång tvenne röster och starka af förskräckelse och fruktan sprungo fru Astrid och Harald upp och omfattade Susanna.

Hon signade ned mer och mer. Hon fattade sin matmoders och Haralds händer och sade med stor möda, innerligt bedjande:

«Min lilla Hulda! Den faderlösa.... moderlösa!... Tänk på henne!»

«Susanna, mitt goda, kära barn!» utropade fru Astrid; «du skall ej, du får ej nu dö!» Och för första gången föll en stråle af ångestfull kärlek

ur hennes mörka ögon på den unga, tillgifna flickan.

Och det var första gången Susanna njöt en sådan blick, och hon såg upp så glad, som om hon sett i öppna himmelen.

«O Harald!» sade nu Susanna i det hon såg på honom med ousäglich innerlighet och klarhet, «jag vet det, jag kunde ej göra er lycklig i lifvet, men — jag tackar Gud att jag får dö för er. Nu... nu försmå ej min kärlek!».... och fattande hans och sin matmoders händer, tryckte hon dem mot sitt bröst sägande med slocknande röst:

«Förlåten mig mina fel för — min kärleks skull!»

En lätt ryckning flög genom hennes kropp, hufvudet sjönk mot bröstet. Utan tecken till lif lades Susanna bredvid sin fru, som höll henne i sina armar och badade med tårar det unga, förbleknade ansigtet.

Uppvaknandet.

«Jeg vaagnede da Livet Seier vandt,
Og min Tilværelse i Afmagt fandt.
De Elskte da Jeg ved mit Leie saae —

REIN.

Månader gingo om, och lifvet var för Susanna blott en vild, orolig dröm. I feberyrselns fantasier genomlefde hon åter intrycken på fjellresan, men i mörkare färger. Hon såg «de underjordiske» i förskräckliga skepnader rasa omkring i snö-öknen och viljande qväfva henne under högar af snö och is, som de kastade öfver henne. Susanna kämpade med förtvillad ansträngning mot dem, ty hon visste att om hon föll, skulle värnet vara borta för de menniskor hon älskade och de underjordiske skulle få makt med dem; och hvar snöklump som trollen kastade på henne, kastade hon tillbaka på dem. Slutligen begärte de underjordiske att parlamentera, och lofvade henne att om hon godvilligt skulle komma med dem, så skulle de låta hennes vänner vara i fred, ja, äf-

ven tillskynda dem lycka och rikedomar. Då stred Susanna ej längre, och begråtande den sköna himlen och jorden med dess gröna dalar och älskade människor, dem hon ej mer skulle se, lät hon sig stum neddragas af trollen, i deras underjordiska boningar och erfor derunder outsägliga qual. Dock var hon tillfreds att lida för dem hon älskade, och ur det mörka, kalla djup der hon var dömd att vistas, uppsände hon de mest kärleksfalla, rörande farväl till sin Hulda, sin matmoder, till Harald och Alette, yppande derunder, sig sjelf ovetande, alla sitt hjertas tysta strider och qual.

En dag tycktes det henne att hon redan i hundra år hade bodd i de underjordiskas värld, och hon var nu i deras kyrka, ty hennes tid var ute, och hon skulle dö, och i döden (det visste hon,) skulle hon undkomma fjell-andarnes makt. Men hon kunde ej känna glädje deröfver, så matt var hennes hjerta, så utkylt hennes bröst. Hon låg utsträckt på ett stengolf, och öfver henne hvälfde sig ett tak af is. Det var hennes grafhvalf, och här skulle hon dö. Och småningom domnade alla tankar och känslor, alla plågor veko, och det kom en sömn så djup, men så ljuf och

stilla, och Susanna, som derunder dock bibehöll medvetande, tyckte döden vara en god hvila och önskade icke att vakna. Men då syntes det henne att grafhvalfvets dörr gick upp, och hon såg ett ljus såsom af solsken; — — någon nalkades henne och vidrörde hennes läppar med en flamma, en flamma, såsom af lif. Då pickade hjertat hastigare, blodet strömmade varmt genom hennes ådror, och hon såg opp och såg en qvinlig gestalt stå vid hennes hufvudgård, som böjde sig öfver henne med en blick full af kärlek och förbarmande. Den blicken, den sköna, lifgifvande blicken tyckte Susanna sig ha sett en gång förr, och ju längre hon såg på gestaltens ansigte, ju bättre tyckte hon sig igenkänna bekanta drag — sin matmoders ädla och älskade anletsdrag. Men hon såg yngre och skönare ut än förr. Vid sina fötter såg hon törnrosor stå, och solen sken på dessa; allt förekom henne så vackert, så underbart, att hon ovilkorligen framhvisade:

«Äro vi nu i himlen?»

«På jorden ännu!» svarade en röst full af ömhet, «du skall lefva der för dem, som älska dig,»

«Ack! Hvem älskar mig?» sade Susanna svagt och modlöst.

«Jag!» svarade rösten, «jag och flera! Men var lugn och stilla, — en moder vakar öfver dig.»

Och Susanna förblef lugn och stilla, och öfverlemnade sig i sitt stora svaghetstillstånd med tacksam hängifvenhet till den moderliga vårdarinnan. Fru Astrids närvaro, blotta ljudet af hennes sakta steg, blotta åsynen af hennes skugga ingaf Susanna välgörande känslor; allt hvad hon emottog af hennes händer var henne behagligt och hälsosamt. Det uppstod emellan dem båda ett förhållande fullt af ljufhet. Fru Astrid, som såg den unga flickan liksom födas på nytt under sina händer, fattade för henne en tillgifvenhet, som öfverraskade henne sjelf i det samma, som den gjorde henne lycklig. Den starka, friska Susanna hade stått för långt från henne; den svaga, och i sin svaghet så barnsligt älskande smög sig in i hennes hjerta, och hon kände dervid sitt hjerta liksom blomma på nytt.

Så är verkan af all sann tillgifvenhet, all ren kärlek, och det vid alla lifvets åldrar, ty kärlek är hjertats och lifvets sommar.

Så fort krafter och klart minne åter vaknade hos Susanna, bad hon att få veta om alla deras öden, som varit med på fjellresan. Med förvåning och glädje fick hon då höra huru fru Astrid i Harald återfunnit sin systerson och huru derigenom mycket mörker vikit från hennes lif.

Genom sergeant Rönn och de efterforskningar hans uppgifter gånvo anledning till, hade man inom kort erhållit fullkomlig klarhet i hvad som angick Haralds barndomshändelser. Man fick då veta, att herr K. varit en af öfverste Hjelms förtrogna, och af nog usel karakter att för pengar ingå i öfverstens planer och åtaga sig Harald, för att låta honom småningom glömma förra förhållanden. Sjukdom kom häruti den hårda behandlingen till hjälp, och efter några månaders vistande i K...s hus fann denne det stackars barnet så förslöadt att han trodde sig utan fruktan för hemlighetens förrådande kunna gifva vika för herr Bergmans anmaningar och öfverlemna till honom ett barn, hvars dagliga åsyn dock var honom en plåga. Men vi återvända till det närvarande.

Harald hade efter fjellresan och under skicklig läkarevård i Bergen snart blifvit återställd till helsan. Efter att ha bivistat Alettes bröllop

hade han rest utrikes, men skulle under loppet af sommaren återkomma till Semb, der han skulle bosätta sig och lefva för den älskade slägtinge han återfunnit.

Vägvisaren, den gamla, redliga Hallingbonden hade funnit sin död på fjellet. Hans sonson gret vid hans lik, halfdöd sjelf af köld och hunger, när folk från dalarne, sända af fru Astrid och Harald, lyckades att genom snömassorna bana sig väg till Björörsättern och frälsa honom.

Susanna offrade den gamle en uppriktig tår, men kände sjelf en hemlig saknad att ej ha fått dö som han. Hon såg emot framtiden med oro.

Men när hon åter kunde gå uppe, när fru Astrid förde henne ut med sig att åka, och hon kände vårluften och såg hafvet och den klara himmelen öfver de höga fjellen och de gröna trädgårdarne vid deras fötter, då vaknade hon lifligt till känslan af jordens och livets skönhet. Och hon betraktade med beundran och nöje de nya föremål, som omgäfvade henne, så väl de storartade naturgestalterna, som lifvet och de omvexlande scenerna i staden, ty Susanna befann sig i det lifliga och präktigt belägna Bergen, Nor-

ges största handelsstad, Hollbergs, Dahls, Ole Bulls födelseort.

Likväl skulle hon snart skiljas vid allt detta, och, hvad svårare var, skiljas vid sin dyrkade matmoder; ty Susanna hade fast beslutat att icke mera återse Harald. Blygselns rodnad betäckte hennes kinder, då hon kom ihåg sin bekännelse på fjellet, i den stund hon trodde sig dö, och hon kände att de icke kunde härefter mötas, ännu mindre lefva inom samma hus, utan plågsam förlägenhet å ömse sidor. Hon ville därför icke mera återvända till Semb, utan så fort hennes krafter tilläto det, sjöledes ifrån Bergen resa till Sverige, till sin fädernestad igen, och der, vid sin lilla älsklings bröst, söka läka sitt eget hjerta och hemta nya krafter att lefva och arbeta.

Men det var icke lätt för stackars Susanna att komma fram med detta beslut för sin fru. Hon darrade häftigt dervid, och kunde icke återhålla sina tårar.

Det var på en gång lugnande och störande för hennes känslor, då fru Astrid, efter att i stillhet ha lyssnat till Susanna, svarade med mycket lugn:

«Du är fri, Susanna, att handla som du finner det bäst, men om tre à fyra månader (så länge ännu uppehålla mig mina affärer här) — om några månader reser jag åter till Semb, och det skulle vara mig svårt att på resan undvara dig!»

«Då följer jag med dit!» svarade Susanna, glad att hon behöfdes, «men sedan....»

«Sedan,» återtog öfverstinnan, «om du ännu då vill lemna mig, skall jag sörja för din säkra återresa till ditt hem.»

«Således ännu några månader!» tänkte Susanna, med vemodig glädje.

Och dessa månader blefvo henne utesägligt behagliga och stärkande. Fru Astrid sysselsatte sig mycket med henne, och sökte i åtskilligt afhjelpa bristerna af hennes vårdslösade uppfostran. Och Susanna var en läraktig lärjunge, och djupare än någonsin fästade hon sig vid sin matmoder, under det att denna allt mer erfor sanningen af ordet: «ungdomens andedrägt är helsosam.»

I början af Juli månad reste fru Astrid med Susanna åter öfver de fjell, som en gång hotat dem med döden; men vid denna tid på året var resan icke farlig, ehuru alltid besvärlig. Öfver-

stinnan var hela tiden vid ett friskt lynne, och som för hvar dag tycktes blifva gladare. Susannas sinnesstämning blef, i motsats dermed, med hvar dag mera betryckt. Sjelfva fru Astrids glädtighet bidrog dertill. Hon kände sig oändligen ensam.

Det var en skön Juli-afton, som de kommo ned i Heimdalen. Susannas hjerta svälde af vemod, när hon återsåg de ställen och föremål, som voro henne kära och som hon nu snart skulle för alltid skiljas vid. Aldrig hade de förefallit henne så tjusande. Hon såg solens strålar falla på kristallberget, och hon kom ihåg Haralds sagor, — hon såg eklunden der fru Astrid sutit och njutit af de vällukter Susannas hand i tysthet beredt henne. Och källan der silfverörten och daggskålarna vexte, den klara källan der hon tillbragt så mången glad stund; Susanna likom *törstade* till den. Fönsterna på Semb lyste i solens strålar, huset tycktes vara illumineradt; — derinom hade hon verkat och ordnat; der hade hon älskat; der hade vinterqvällens flammor brunnit så klara, under Haralds berättelser; stilla uppstego rökpelarne från hyddorna i dalen, der var hon hemma, kände hvart barn och hvar

ko, kände sorger och fröjder som bodde der, och der hade hon först rätt lärt känna Haralds hjertelag — alltid Harald, — alltid återfanns hans bild, såsom hjertat i alla dessa minnen. Men nu — — nu skulle hon snart lemna allt detta, allt skönt och kärt.

De kommo nu fram till Semb och helsades af Alfiero med skällande fröjd. Susanna, med en tår i sitt öga, helsade och nickade till alla kära bekanta, både människor och kreatur.

Fönstren i fru Astrids rum stodo öppna, och man såg genom dem den förtjusande utsigten öfver dalen, med dess blånande elf, dess gröna höjder och sluttningar, och dess fredliga tempelspira i bakgrunden. Hon stannade sjelf, liksom öfverraskad af synens skönhet, och hennes ögon strålade, i det hon utropade:

«Se, Susanna! Är icke vår dal skön? Och skall det icke bli skönt att lefva här, för att göra människor lyckliga och blifva lycklig sjelf?!»

Susanna svarade ett hastigt: «ja!» i det hon lemnade rummet. Hon kände sig nära att qväfvas, och ännu en gång uppsteg Barbra inom henne och talade så:

«Skön? Ja för henne! Hon tänker ej på mig; bryr sig ej det ringaste om mig! Harald ej heller. Den ringa tjenarinnan, som de behöfde på fjellresan, är dem öfverflödigt i dalen. Hon må gå; de äro lyckliga nu, de hafva nog af sig sjelfva. Om jag lefver eller dör, om jag lider, det är dem likgiltigt. Godt! så skall jag ej längre besvära dem. Jag skall gå, gå långt, långt bort härifrån. Jag skall ej mer bry mig om dem; jag skall glömma dem såsom de glömma mig.»

Men tårar trillade härvid ofrivilligt utför Susannas kinder, och Barbra-vreden rann bort med dem, och Sanna återtog:

«Ja, jag skall gå, men jag skall välsigna dem hvart än jag går. Må de få en lika trogen, lika tillgifven tjenarinna! Må de aldrig sakna Susanna! Och du, min lilla Hulda, du min älskling, min enda glädje, snart kommer jag till dig! Jag skall taga dig på mina armar och bära dig till någon stilla vrå, der jag ostörd vill arbeta för dig. En bit bröd och ett stilla hem skall jag nog finna för oss båda. Och när det värker i mitt hjerta, skall jag trycka dig till mig, du lilla, mjuka barn, och tacka Gud att jag ändå har någon på jorden, som jag får älska och som älskar mig!»

Just som Susanna slutade denna utgjutelse, var hon vid dörren af sitt rum. Hon öppnade den, gick in och — stannade i stum häpnad. Voro hennes sinnen ännu förvirrade, eller vaknade hon först nu ur årslånga drömmar? — Hon såg sig åter i det lilla rum, i hvilket hon tillbragt så många år af sin ungdom, det lilla rum, som hon sjelf inredt, målat och prydt, och ofta beskrifvit för Harald;« — och der vid fönstret stod ju lilla Huldassäng, med det blommiga täcket och blå musslinsomhänget! Denna syn lät blodet häftigt rusa till Susannas hjerta, och utom sig ropade hon: «Hulda! min lilla Hulda!»

«Här är jag Sanna! Här är din lilla Hulda!» svarade en glad klar barnröst, och täcket på sängen rörde sig, och ett englaskönt barnhufvud tittade upp derur, och två små hvita armar räcktes ut mot Susanna. Med ett rop af nästan vild glädje störtade Susanna fram och slöt den lilla system i sin famn.

Susanna var blek, grät och skrattade, och visste på en stund ej hvad som föregick omkring henne. Men när hon sansade sig, fann hon sig sittande på Huldassäng, med barnet slutet i sina armar och öfver det lilla, ljuslockiga hufvudet

böjde sig ett manligt med uttryck af djupt allvar och mild rörelse.

«Bed Susanna, lilla Hulda,» sade Harald, «att hon äfven litet håller af mig, och att hon icke säger nej, till hvad du tillåtit mig; — bed henne att jag får kalla lilla Hulda min dotter, och att jag får kalla din Susanna, min Susanna!»

«O ja! Det skall du Sanna!» utropade lilla Hulda, i det hon med barnslig innerlighet kastade sina armar om Susannas hals, och fortfor ifrigt: «o! håll af honom Sanna! Han håller så mycket af dig; det har han sagt mig, så många gånger, och han har sjelf fört mig hit till dig för att göra dig glad. Och ser du, det här vackra halsbandet har han gifvit mig, och han har lofvat att berätta mig så roliga historier i vinter. Han kan så många, vet du! Har du hört om «Rypan i Justedalen», Sanna? Den har han berättat mig! Och om den snälla hustrun, som gick omkring efter den svarta döden och samlade alla moderlösa små barn och blef en mor åt dem. O Sanna! Håll af honom och lät honom blifva min far!»

Susanna lät den lilla pladdrerskan fortfara utan att kunna säga ett ord. Hon höll sitt an-

sigte gömt vid hennes bröst och sökte samla sina förvirrade tankar.

«Susanna!» bad Harald orolig och innerligt. «Se på mig! Säg mig ett vänligt ord!»

Då upplyfte Susanna sitt brinnande och af tårar badade ansigte, i det hon sade: «O! huru skall jag någonsin kunna tacka er?»

«Huru?» sade Harald. «Genom att göra mig lycklig, Susanna! Genom att blifva min maka!»

Susanna steg upp, i det hon sade med lika mycken uppriktighet, som hjertlighet: «Gud vet bäst huru lycklig jag skulle känna mig, om jag kunde tro, att dessa ord vore sagda för er och icke blott — för min skull. Men ack! Jag kan det ej. Jag vet att det är ert ädelmod, er godhet»

«Ädelmod? Då är jag bra ädelmodig mot mig sjelf. Ty jag försäkrar er, Susanna, att jag aldrig mera än i denna stund tänkt på mitt eget bästa, att jag nu är fullt så egoistisk, som ni kunde önska.»

«Och er syster, Alette,» fortfor Susanna med nedslagna ögon, «jag vet att hon icke önskar att kalla mig sin syster och»

«Och emedan Alette en gång var så oförståndig,» sade nu en vänlig fruntimmersröst, «så är hon här för att afbedja det!» Och Alette omfamnade hjertligen den förvånade Susanna, i det hon fortfor: «O Susanna! Utan dig hade jag nu mera ingen bror! Jag känner dig bättre nu, och jag har läst i djupet af hans hjerta och vet, att han nu mera icke kan blifva lycklig utan genom dig. Derföre ber jag dig, Susanna, ber dig innerligen att göra honom lycklig. Blif hans hustru, Susanna, och blif min syster!»

«Också du, Alette», sade Susanna, djupt uppörd, «också du vill förleda mig med dina ljufva ord! Ack! kunde ni låta mig glömma att det är min svaghet.... att det är jag, som genom min bekännelse framkallat.... Men det kan jag aldrig! — och derföre kan jag icke tro på er, ni goda, ädla menniskor! Och derföre ber jag och besvär jag er»... .

«Hvad för vackra tal hållas här?» afbröt nu en allvarsam röst, och öfverstinnan stod midt för den i kärlek stridande gruppen och talade med antagen stränghet sålunda: «Jag vill väl icke tro, att mina unga släktingar och min dotter Susanna taga sig före att här afhandla och besluta viktiga

saker, utan att taga mig dervid till råds?! — Jo, jag märker på era skyldiga miner att så förhåller sig och därför skall jag straffa er allihop. Nu intet ord mer i saken förrän åtta dagar gått förbi, och då begär och fordrar jag, som fru och matmoder här i huset, att striden må föras inför mig och jag hafva ett ord med i dess afdömande. Susanna blir imedlertid här i säkert förvar, och jag skall sjelf åtaga mig att vakta henne. Trodde du allvarsamt, Susanna», och fru Astrids röst öfvergick här till de ljufvaste toner, i det hon slöt den unga flickan i sina armar, «trodde du att du skulle så lätt komma ifrån mig?! Nej, nej mitt barn! Deri bedrog du dig! Och se'n du räddat våra lif, torde du få bli vår lifegen, du med din lilla Hulda! — Men qvällsvarden är dukad under lindarne i trädgården, kom mina barn och låt oss vid den hämta krafter till kommande strider!»

Sista Striden.

Vingede Skarer
 flye de sorte Skove;
 under dem farer
 Storm på vildest Vove,
 over dem blinker
 Stjernen mildt og vinker
 Toget till Palmernas Ly.

Höstsång af VELHAVEN.

Det finnes på jorden mycken sorg och mycket mörker, der finnes brott och sjukdom, förtviflans skri och djupa, långa, tysta qual, ack! hvem nämner dem alla, mensklighetens eländen, i deras mångahanda bleka skickelser?! Men, Gud vare lofvad! der finnes äfven rikedom af godt och glädje, der finnes ädla gerningar, uppfyllda förhoppningar, stunder af hänryckning, decennier af förkofrande frid, klara bröllopsdagar och lugna, heliga dödsbäddar.

Tre månader efter de strider vi sist omtalat, firades på Semb i Heimdalen en af dessa klara bröllopsdagar, då naturens och människohjertats solar förena sig att på jorden framkalla ett pa-

radis, som — — alltid finnes der, ehuru oftast fördoldt, fångsladt, djupt bundet af underjordiska makter.

«Men ur den fallnas anlet genomskina
de höga dragen af ett himmelskt ursprung,
och Dafnes hjerta klappar under barken.» *)

Det var en höstdag, men en af dessa höstdagar då en sommarvarm sol och en krystallren luft låta jorden framstå i högsta prakt inför himlens azurblåa öga, då naturen liknar novisen, som pryder sig som kostligast, i den stund hon går att antaga nunneslöjan och stiga ned i sin vinterliga graf. Dalens höjder lyste i det grannaste färgspel. Den mörka furan, den saftgröna granen, den gulnade björken, hasseln med bleka löf och rönnen med röda drufvor klasade sig på dessa, i mångfalldigt skiftande massor, under det att Heimdalselfven, nu drucken af himmelens floder, brusade fram stridare och mäktigare än någonsin. Brokiga hjordar, som feta och frodiga nedkommo från sätrarne, vandrade på dess gröna stränder. Kapelletts klockor ringde gladt i den klara luften.

*) Tegnér.

under det kyrkfolket vandrade på slingrande gångstigar från sina hyddor och mot Guds hus.

Från stranden vid Semb lossade då en liten flotta af festligt prydda båtar. I den förnämsta af dessa satt, under en hvalfbåge af löf och blommor, frun på Semb, men icke mer den bleka, sorgbundna, hvars blickar syntes söka grafven. En ny ungdom tycktes nu spela på hennes kind, andas på hennes läppar, under det de klara ögonen med glad och stilla njutning skådade omkring sig, än på den sköna naturscenen, än på den än skönare syn hon hade nära framför sina ögon — ett lyckligt människopar. Bredvid henne, mera lik en liten engel än ett människobarn, satt lilla Hulda, med en krans af «Tusinfryd» i sina ljusa lockar. Allas blickar voro dock — som sig bör — förnämligast riktade på brud och brudgum, och båda voro i sanning vackra och roliga att se på, helst de sågo innerligt lyckliga ut. Uti en efterföljande båt såg man en liten strid emellan en ung fru och hennes äkta man, hvilken sednare ville svepa omkring henne en kappa, som hon icke gerna ville hafva. Men man var frestad att hålla med honom i hans öma omsorg om den unga hustrun, som snart skulle blifva

mor. Utgången af striden blef att — Alf rådde på Alette. Andra båtar hade andra bröllogsgäster. Karlarne, som skötte årorne, hade alla kransar kring sina gula halmhattar, och så rodde det lilla tåget under glad musik öfver elfven och till kapellet.

Kapellet var en enkel byggnad, utan andra prydnader än en vacker altartafla och en mängd blommor och gröna qvistar, som nu för tillfället smyckade dess bänkar, väggar och golf.

Predikan var enkel och hjertlig, sången ren, med ett ord, intet missljudande intryck kom här att störa den andakt, som norrska gudstjenstens anordning är så väl egnad att framkalla och underhålla *).

*) Gudstjensten är icke i Norge, såsom ännu i Sverige, uppblandad med världsliga sysslor. Efter predikan läsas blott några korta böner, hvarefter presten välsignar menigheten med samma ord, som för årtusen sedan uttalades öfver ökenvandrarne. Man har icke der den barbariska seden att ifrån predikstolen uppläsa kungörelser om alla möjliga ting, lysa efter tjuftar och bortstulna klädespersedlar m. m., hvilket för de kyrkgående, och serdeles för nattvardsgäster, är så outsägligen plågsamt, och låter, under kalla vinterdagar, all andakt frysa bort.

Här åkallade Harald och Susanna af trofasta, allvarliga hjertan, himmelen att välsigna deras innerliga föresats att älska hvarandra i lust och nöd på jorden, och förklarades inför församlingen vara *ett par*.

Mycket folk hade denna dag kommit till kyrkan, och när bröllopståget återvände hem, slöto sig flera båtar till detta och följde det fram till andra stranden under sång och hurrarop.

Men Susanna kände sig icke rätt lugn och lycklig, förrän hon i fru Astrids stilla rum fick luta sin panna i hennes knä och känna hennes moderligt välsignande händer på sitt hufvud. Hennes hjerta var så fullt af tacksamhet, att det tycktes vilja brista.

«Jag har då en moder!» utropade hon, i det hon omfattade fru Astrids knän och såg upp till henne med den varmaste barnsliga kärlek.... «ack! jag är för lycklig, för mycket lycklig! Gud har gifvit mig, stackars ensamma, hem och moder»....

«Och man då! Glöm inte bort honom, jag ber! Han vill äfven vara med!» sade Harald, i det han sakta omfattade Susanna och äfven böjde knä för deras moderliga vän.

Fru Astrid slöt dem båda innerligt i sina armar och sade, med stilla, innerlig röst, i det hon med dem gick fram till fönstret, från hvilket man såg den sköna dalen i hela dess utsträckning: «Vi begynna i dag tillsammans ett nytt lif, och vi skola tillsammans söka göra det ett lyckligt. I denna stund, när jag står omgifven af er, mina barn, och seende framför mig likasom utåt en skön framtid, tycker jag mig så väl förstå huru det kan blifva. Vi ha icke här konstens rikedomar, icke ett stort verldslifs vexlande scener att upplifva och underhålla oss med, men vårt lif behöfver ej derföre blifva tungt och jordbundet. Vi ha himmelen och vi ha — naturen! Vi skola kalla ned den förra i våra hjertan och i våra hem, och vi skola fråga den sednare om sina tysta under, och vid deras betraktande upplyfta våra hjertan. Från flammorna af vår stilla härd vilja vi stundom betrakta rörelserna i det stora verldsdramat, för att sedan så mycket gladare återvända till vår egen lilla scen, och tänka på att utföra väl, hvar och en sin rol. Och jag lofvar er på förhand», fortfor öfverstinnan, i det hon öfvergick till en skämtsam ton, «att min icke skall blifva, att ofta hålla så långa tal som nu!»

Men både Harald och Susanna förenade sig om att försäkra fru Astrid, att hon omöjligt kunde tala för länge.

«Nå, nå!» sade hon vänligt, «om ni ibland viljen lyssna på gummans predikningar, så vill hon deremot ofta blifva barn med er och lära med er och af er. Jag är i denna stund liksom nyfiken på naturen och längtar att göra närmare bekant-
skap med den. Tanken derpå kastar en slags vårglans öfver min höst.»

«Och säkert», sade Harald, «verkar umgän-
get med naturen föryngrande och välgörande på människans hjerta. Jag minnes alltid med glädje Göthes ord, när han i sitt åttionde år, en vår, solbränd och glad återvände från ett vi-
stande på landet; «jag har hållit samtal med vin-
rankan», sade han, «och ni kan icke tro, hvad mycket goda saker den sagt mig?» Tycker man icke sig här se en ny gyllne ålder skymta fram, under hvilken naturens röster skola bli tydliga för menskans öra och hon i samtal med den in-
hemta högre vishet och lefnadsfrid?!»

«Vår vishet», sade fru Astrid, i det hon le-
ende såg sig om, «har imedlertid icke hindrat
Susanna att nu vara klokare än vi, ty hon har

tänkt på bröllopgästerna medan vi glömt bort dem. Men vi vilja nu följa henne!»

Efter bröllops-måltiden, kryddad af skålar och sånger och isynnerhet af hjertlig munterhet, drog sig öfverstinnan tillbaka i sina rum, under det Alette åtog sig värdinnans rol i sällskapet.

Sittande vid sitt skrifbord tecknade fru Astrid med lifvad blick och hastiga drag följande rader:

«Nu kom! Kom min faderlige vän och se era önsknings, era spådomar uppfyllda, kom och se sällhet och outsäglig tacksamhet lefvande i det bröst, som så länge var tillslutet äfven för hoppet. Kom och mottag min ånger öfver min klenmodighet, öfver mitt knot, kom och hjälp mig att tacka! Jag längtar att muntligen säga er huru mycket förvandlat sig inom mig, huru tusen frön till lif och glädje, som jag trott döda, nu springa upp i min föryngrade själ. Jag förundrar mig dagligen öfver de känslor, de intryck jag erfar, jag känner knappt igen mig sjelf. O! min vän! huru rätt ni hade: det är då aldrig *för sent*.»

«Ack! att jag kunde höras af alla tryckta, nedböjda själar, jag ville ropa till dem: upplyften

edra hufvuden och tron ännu på framtiden och tron aldrig att det är *för sent*. Sen! jag äfven var nedböjd af långt lidande, och ålderns dagar hade derunder hunnit mig, och jag trodde att all min kraft var borta, mitt lif, mitt lidande förgäfves — och se! Mitt hufvud har blifvit upprest, mitt hjerta försonadt, min själ styrkt och nu vid mitt femtionde år, går jag mot en ny framtid, ledsagad af allt, som lifvet har mest skönt och älskansvärdt!

«Förvandlingen i min själ, har låtit mig bättre begripa lifvet och lidandet, och jag är nu viss derpå: *det finnes intet fruktlöst lidande, och intet dygdigt bemödande är förgäfves*. Må vinterdagar och nätter under sina snötäcken begrafva det utsädda kornet; när våren kommer, skall man likväl besanna, att det «växer mycket bröd om vinternatt.» För mig har Försynen behagat upplyfta täckelset ännu på jorden; för många andra upplyftes det först sen ögat slutit sig för jordens dag; alla skola dock en dag se hvad jag nu ser, erkänna hvad jag nu i glädje och tacksamhet erkänner.

«Klar och ljus ligger nu min väg framför mig. I samråd med mina älskade barn, med min

ungdomslärare och vän, som jag hoppas skall i mitt hem tillbringa sin lefnadsafton, vill jag till en *Fridsdal* skapa denna nejd. Och när jag skall lemna den och dem, må frid dröja kvar hos dem med mitt minne! Och nu, du stundande ålderdom, som re'n andas svalt på min panna, du jordlivets vinterskymning, i hvilken mina dagar mer och mer sjunka, kommen och välkomna! Jag fruktar er ej mer; ty det har blifvit ljusst och varmt i mitt hjerta. Äfven under de kroppsliga krämporna och qvalen skall jag ej mera misskänna lifvets värde, utan med blicken öppen för allt godt på jorden vill jag säga till mina kära:

«Beklager mig ej, jeg er dog saa fro,
I mit Hjerte bor Himmelens Ro.»

I det fru Astrid nedlade sin penna och upplyfte ett tårklart och strålande öga, fick hon se Harald och Susanna, som arm i arm vandrade nedåt dalen. De gingo glädtigt och tycktes likväl strida. Det var också fråga emellan dem om en högst vigtig sak, nemligen om hvilken af dem hädanefter skulle i deras hus behålla *sista ordet*. Harald påstod att det hädanefter skulle vara, som herre och husbonde, hans uteslutande rättighet. Susanna förklarade, att hon icke tänkte fråga

efter hans rättighet, utan ämnade, när hon hade rätt, äfven försvara det i det yttersta. De hade härunder oförmärkt kommit fram till källan — trätovattnet, — som hade sett deras första strid och öfver hvilken nu dufvorna, såsom första gången, kretsade med silfverglänsande vingar. Och här fattade Harald Susannas hand, och förde henne mot källan, i det han högtidligt sade:

«Min hustru! Jag har hittills talat skämtande, men nu är allvarets stund. Våra förfäder svuro vid Leipters ljusa vatten, och jag svär nu vid denna klara källas vatten, att om du hädanefter motsäger mig, mer än min sinnesstyrka tål, skall jag tysta dig och tvinga dig att tiga, sålunda!»

Dufvorna, dragna af någon underbar sympathy, slogo nu hastigt ned på de unga makarnes axlar och hufvuden. All strid hade tystnat, och man kunde höra källans sakta, lekande sorl, som tycktes hviska om Hvad?

Du himmelsblåa källa!

O, säg, hvad såg du nyss?

Källan, hviskande:

Två stridande så sälla
Förenas i en kyss!

«Aha, här ha vi dem!» utropade en munter röst, ett litet stycke ifrån de kyssande, «men jag skall berätta er, att det alls icke är artigt att så der gå ifrån sitt främmande, för att.....»

«Kom, Susanna!» afbröt leende Alette, i det hon fattade den djupt rodnande Susannas arm, «kom, och låt oss lemna de der egoistiska her-
rarne, som alltid vilja passas på, litet till sig sjelf-
va. Det gör dem så oändligen godt. Vi vilja
imedlertid gå tillsammans och säga hvarandra
våra hjertans tankar om dem.»

«Söta Alette!» sade Susanna, helt tacksam att sålunda bli frälsad från sväger Lexows skämt, «hvad det gör mig lycklig att se dig så glad och så frisk, oaktadt din flyttning upp mot nordnen, som du så mycket fruktade!»

«Ack!» sade Alette sakta och innerligt, «en man, som min Lexow, kan låta sommar och sällhet uppblomma hvar som helst på jorden; men — — och nu smög sig åter det melankoliska draget öfver Alettes ansigte, men hon gjorde våld på sig och fortfor glädtigt: «men vi behöfva ej nu hålla loftal öfver de der goda herrarne, som jag märker icke företaga sig något utom att lyss på oss, och derföre (och nu höjde Alette betydligt rösten) sedan vi nu affärdat min äkta man, så låt oss gifva din sitt välförtjenta besked. Har han icke fasligt många fel? Är han icke — emellan oss sagdt, både egenkär och despot?»

«Det nekar jag till!» utropade Harald, i det han sprang fram och ställde sig framför Susanna, «och du min hustru, säg annat om du — vågar!»

«Vågar!» utropade Alette, «hon bör våga det, ty du bekräftar just mina ord med din handling. Är han icke en despot, Susanna?»

«Är jag en despot, Susanna? Jag säger der-till tusen gånger nej! Hvad säger du?!»

«Jag säger — — ingenting!» sade Susanna, rodnande, i det hon vek undan med en behaglig rörelse och slöt sig närmare till Alette, «men — jag tänker hvad jag vill!»

«Det är ändå godt,» utropade Harald, «att ha hittat på ett medel att få behålla sista ordet!»

«Har du upptäckt det, sväger?» sade Lexow, skrattande; «nå det var nästan en viktigare upptäckt än den Columbus gjorde. Meddela mig den, för all del!»

«Skulle tjena dig till rakt ingenting!» invände Alette, i det hon med lekfullt trots vände sitt täcka hufvud till honom, «ty mitt sista ord blir i alla fall ett helt annat än ditt!»

«Huru?!»

«Ja! Mitt sista ord liksom min sista tanke blir — Alf!»

«Min Alette! min söta Alette, hvarföre denna tår?»

«Susanna!» hyiskade Harald, «jag vill i tid bereda dig på, att mitt sista ord blir — Sanna!»

«Och mitt blir — Harald!»

Susanna gick nu åter vid Haralds arm, Alette vid sin Alfs.

Sedan vi mot slutet af vår historia framställt så lekande uppträden, ack! hvarföre måste vi omtala ett af tragisk natur? Men så bjuder ödet, och vi äro tvungne att berätta, att — — den grå och den hvita gåsen, — gråt icke, känslofulle läsare! — hvilka re'n i tre veckor före Susannas bröllop varit insatta till gödning, slutade ett splitfullt, lif ett par dagar före detsamma, och blefvo förenade i en ståtlig à la daube, som serverades och åts upp till firande af dagen, som såg Haralds och Susannas sista strid, och begynnelsen till deras eviga förening.

Ofta sedermera, under sitt lyckliga äktenskap, stod Susanna vid den klara källan, omgifven af den fjädrade skaran, som hon matade, under det hon för tvänne små, raska, brunögda gossar och en ung, upppblomstrande flicka, sjöng, med ett lyckligt hjertas öfvertygelse, den lilla visan:

«Lite gnabb ibland
Skadar inte grand,

Om blott man älskar hvarann.
Mulen himmel ock
Klarnar åter opp,
Så är naturens lopp!

Hjertat i sin bur
Är ett litet djur,
Som tar stundom häftig fart!
Kärlek och tro
Smeka det till ro,
Smeka det till ro helt snart").«

) Geijer.

Om þessu sinni þessu
þessu sinni þessu
þessu sinni þessu
þessu sinni þessu

þessu sinni þessu
þessu sinni þessu
þessu sinni þessu
þessu sinni þessu
þessu sinni þessu
þessu sinni þessu

þessu sinni þessu

Efterord.

Vänlige läsare! När du hunnit till ett lyckligt slut med föregående strider, drömmer du kanske icke om att ännu en torde återstå emellan — — dig och — — mig! Men det händer ofelbart, om du, såsom ofta hitintills, vill kalla *roman*, hvad jag kallat *teckningar*, och hvilka icke göra anspråk på romanens stränga sammanhang och utveckling, ehuru de visserligen ändå kunna hänga ihop. Vill du deremot betrakta dem — — t. ex. som grässtrån eller blommor på en ängs-tufva, i vinden vaggande på skiljda stjelkar, men som äga sin rot i samma jord och utveckla sig i ljuset af en gemensam sol, se! då sluta vi frid, och jag önskar blott att de må hviska till ditt hjerta något vänligt ord, om den ljuspunkt, som kan finnas i hvarje tillstånd, hvarje droppa af tillvarelsen, om den vår, som för ädla själar förr eller sednare utvecklar sig ur vinterliga höljen.

De Norska författare, som under fjellresan eller under vandringen bland landets legender varit mina ledsagare, hembär jag härigenom min erkänsla och äfvenså af hjertats djup de många välvilliga och älskvärda människor jag lärt känna i det sköna land, i hvars skogar man andas så så friskt och fritt, i hvars gästfria sköte äfven jag en gång fann ett kärt och fridfullt hem!

FÖRFATTARINNAN.

